VISIONARY ANALYTICS

ŠVIETIMO, MOKSLO IR SPORTO MINISTERIJA

Erasmus+

Finansuota Europos Sąjungos lėšomis NextGenerationEU

Suaugusiųjų švietimo būklė: kokybinio tyrimo ir fasilitavimo paslaugos

I ETAPO ATASKAITA

Vilnius, 2023

Ataskaitą parengė:
UAB „Visionary Analytics“,
Prof. dr. Genutė Gedvilienė,
dr. Egidijus Stancikas

Suaugusiųjų švietimo būklės: kokybinio tyrimo ir fasilitavimo paslaugos teikiamos pagal LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos ir UAB „Visionary Analytics“ pasirašytą 2022-12-12 paslaugų sutartį Nr, S-838, įgyvendinant Europos Komisijos iniciatyvos Erasmus+ projektą „Nacionalinis suaugusiųjų švietimo darbo plano koordinatorius: Lietuva“, projekto Nr. 101051683 – NP-LTU.

TURINYS

TURINYS 2
ĮVADAS 3
NAUDOJAMI SUTRUMPINIMAI 4
1. SUAUGUSIŲJŲ DALYVAVIMAS ŠVIETIME, PASKATOS ir APRIBOJIMAI 5
1.1. Suaugusiųjų dalyvavimas švietime Europoje ir Lietuvoje 5
1.2. Suaugusiųjų mokymosi paskatos, motyvai ir kliuviniai 7
2. SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO SITUACIJA LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE 9
2.1. Prienų rajono savivaldybė 9
2.2. Šiaulių miesto savivaldybė 24
2.3. Alytaus miesto savivaldybė 39
2.4. Lazdijų rajono savivaldybė 54
2.5. Visagino miesto savivaldybė 69
2.6. Telšių rajono savivaldybė 84
3. APIBENDRINIMAS 99
LITERATŪROS SĄRAŠAS 104
1 PRIEDAS: NAUDOJAMOS SĄVOKOS 109

ĮVADAS

Suaugusiųjų švietimo būklės kokybinio tyrimo ir fasilitavimo paslaugos įgyvendinamos vykdant LR švietimo, mokslo ir sporto ministerijos (toliau – ŠMSM) projektą Erasmus+ „Nacionalinis suaugusiųjų švietimo darbo plano koordinatorius: Lietuva“. Šioje ataskaitoje pateikiami 6-ių projekte dalyvaujančių savivaldybių (Prienų r. sav., Lazdijų r. sav., Telšių r. sav., Šiaulių m. sav., Visagino m. sav., Alytaus m. sav.) įgyvendintų SŠ būklės tyrimų rezultatai. Įgyvendinant paslaugas siekiama vertikaliųjų (aktualių atskiroms savivaldybėms) ir horizontaliųjų (aktualių visoms savivaldybėms) tikslų. Vertikaliaisiais I etapo tikslais siekiama parengti esamos SŠ situacijos analizę savivaldybėse, išgryninti pagrindines problemas, parengti preliminarias rekomendacijas. Vertikaliaisiais II etapo tikslais siekiama validuoti parengtas įžvalgas, išgryninti rekomendacijų sąrašą, jas prioritetizuoti. Horizontaliaisiais tikslais siekiama stiprinti savivaldybių atstovų kompetencijas, sukurti platformą tinklaveikai, aptarti aktualius iššūkius, gerąsias savivaldybių SŠ praktikas. Tikslinė tyrimo grupė – žemos kvalifikacijos, mažas pajamas gaunantys asmenys (žr. 1 priedą). Tyrimo metu vadovaujamasi 5 sėkmės veiksnių koncepcija[1].

I etapo metu surinkti pirminiai ir antriniai kiekvienos savivaldybės šaltiniai, įgyvendinti 6 interviu (po 1 su kiekviena sav.), įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa (apklausoje dalyvavo 94 iš 167 respondentų, į kuriuos buvo kreiptasi), 6 fokus grupės (po 1 kiekvienai sav., iš viso 54 dalyviai), suorganizuotas seminaras (2023 m. sausio 17 d. Vilniuje, 31 dalyvis). Pagrindiniai įgyvendinto tyrimo apribojimai yra keli. Pirma, žemas įgyvendintos apklausos respondentų skaičius kai kuriose savivaldybėse[2]. Antra – mažas darbdavių ir darbuotojų atstovų dalyvavimas tyrimo veiklose (ypač – fokus grupėse). Galiausiai, rezultatų priklausomybė nuo į tyrimą įsitraukusių savivaldybių dalyvavimo, kas yra esminė dalyvavimu grįstų metodų sąlyga.

Pirmajame ataskaitos skyriuje apžvelgiamas suaugusiųjų dalyvavimas SŠ Europoje ir Lietuvoje, SŠ paskatos ir apribojimai, aktualūs Lietuvai. Antrajame skyriuje pateikiami kiekvienos tyrime dalyvavusios savivaldybės SŠ būklės rezultatai, apžvelgiant SŠ tendencijas ir tikslus, įgyvendinamas priemones, iššūkius ir galimus preliminarius jų sprendimų būdus. Kiekvienos savivaldybės apžvalgoje pateikiamas mikro-atvejo - gerosios praktikos ar iššūkio, aktualaus visoms savivaldybėms - aprašymas. Trečiajame skyriuje pateikiamas rezultatų apibendrinimas. II tyrimo etape bus išgrynintos šioje ataskaitoje pateiktos preliminarios rekomendacijos iššūkiams spręsti.

[1]Adaptuota Visionary Analytics pagal European Commission, Directorate General for Employment, Social Affairs and Inclusion (2015). *An in-depth analysis of adult learning policies and their effectiveness in Europe*.
[2]Apklausoje dalyvavo respondentai iš Visagino m. sav. (7), Prienų r. sav. (8) ir Lazdijų r. sav. (12). Kitose savivaldybėse apklausą pilnai ar iš dalies užpildė 15 ir daugiau respondentų (33 – Alytaus m. sav., 19 – Telšių r. sav., 15 – Šiaulių m. sav.).

NAUDOJAMI SUTRUMPINIMAI

EBPO – Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija

ES – Europos Sąjunga

ESFA – Europos socialinio fondo agentūra

FSŠ – formalusis suaugusiųjų švietimas

IMP – individuali mokymosi paskyra

IT – informacinės technologijos

KPMPC – Kvalifikacijų ir profesinio mokymo plėtros centras

LRV – Lietuvos Respublikos Vyriausybė

MVG – mokymasis visą gyvenimą

NSŠ – neformalusis suaugusiųjų švietimas

NVO – nevyriausybinė organizacija

SŠ – suaugusiųjų švietimas

ŠMSM – LR švietimo, mokslo ir sporto ministerija

ŠVIS – Švietimo valdymo informacinė sistema

TAU – trečiojo amžiaus universitetas

TM – tęstinis mokymas

UŽT – Užimtumo tarnyba

VDV IS – Valstybės duomenų valdysenos informacinė sistema

1. SUAUGUSIŲJŲ DALYVAVIMAS ŠVIETIME, PASKATOS ir APRIBOJIMAI

Šiame skyriuje apžvelgiama SŠ situacija Europoje ir Lietuvoje, įvardinamos pagrindinės suaugusiųjų mokymosi paskatos ir kliuviniai.

1.1. Suaugusiųjų dalyvavimas švietime Europoje ir Lietuvoje

Didelis dėmesys SŠ Europoje teikiamas įgyvendinant 2020 m. priimtą Europos įgūdžių darbotvarkę[3], kuria siekiama prioritetą teikti neformaliam, visą gyvenimą trunkančiam kartų, tarpkultūriniam, bendruomenių mokymuisi. Darbotvarke siekiama stiprinti įgūdžius gyvenimui (pilietiškumo, finansų, aplinkosaugos, sveikatos, žiniasklaidos ir raštingumo įgūdžius) ir reikalingų žaliajai ir skaitmeninei transformacijai ugdymą, individualių mokymosi paskyrų (toliau - IMP) sukūrimą bei mikrokursų parengimą. Nors suaugusiųjų dalyvavimas mokymosi visą gyvenimą (toliau – MVG) veiklose nemažoje dalyje valstybių yra gan žemas (2016 m. ES-27 siekė 43,7 proc.[4]), mokymosi vertės supratimas išlieka aukštas. Cedefop duomenimis[5], 96 proc. apklaustųjų pritaria, kad MVG yra svarbus. Dauguma (84 proc.) apklaustųjų mano, kad 10-ies metų perspektyvoje MVG taps dar svarbesniu įgalinant gyventojus jų profesiniame gyvenime, o vyriausybės turėtų teikti prioritetą investavimui į SŠ, tam kiekvienoje šalyje pritaria bent du trečdaliai apklaustųjų.

Per paskutinius 10 metų 18–64 m. amžiaus suaugusiųjų dalyvavimas MVG Lietuvoje ženkliai nekito ir išliko žemas, 2021 m. mokėsi 13,9 proc. suaugusiųjų[6]. Lietuva susiduria su iššūkiais[7], būdingais MVG sistemoms, kai dažniau mokosi: jaunesnių amžiaus grupių suaugusieji; moterys; aukštąjį išsilavinimą turintys; iš aukštesnio išsilavinimo šeimų; finansiškai pasiturintys; vadovai, samdomi specialistai, valstybės tarnautojai, pareigūnai; viešojo sektoriaus darbuotojai. Tarptautinio suaugusiųjų kompetencijų tyrimo duomenimis[8], suaugusieji (16–65 m.) Lietuvoje turi žemus problemų sprendimo technologijų pagalba įgūdžius, tačiau palyginti su kitomis šalimis, Lietuvai būdingas aukštesnis už vidutinį matematinio raštingumo lygis. Suaugusieji Lietuvoje pasižymi vidutiniu raštingumo lygmeniu, aukštesnis nei vidutinis raštingumo lygmuo stebimas tarp jaunesnio amžiaus suaugusiųjų.

---

[3]Europos Komisija (n.d.), European Skills Agenda https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en [žiūrėta 2022-09-28]

[4]Eurostat. Participation rate in education and training by educational attainment level, all ISCED 2011 levels. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TRNG_AES_102__custom_3457866/default/table?lang=en

[5]Cedefop (2020). Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second opinion survey – Volume 1. Member States. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 117. http://data.europa.eu/doi/10.2801/717676

[6] Eurostat. Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age. Age 18-64, sex – total.

[7]STRATA (2020). Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas. Gyventojų apklausos ataskaita

[8]EBPO (2016). Skills matter: further results from the survey of adult skills. Lithuania country note. https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Lithuania.pdf

1 lentelė. Pagrindiniai SŠ rodikliai ir jų reikšmės Lietuvai

Rodiklis		Rodiklio reikšmė
1. Suaugusiųjų (18-64 m.) dalyvavusių švietime ir mokymuose paskutinių 4 savaičių metu dalis nuo visų suaugusiųjų		13,9 proc. (2021 m.)
2. Suaugusiųjų (25-64 m.) dalyvavusių švietime (formaliajame ir neformaliajame) paskutinių 12 mėn. metu dalis, visi ISCED lygmenys		28 proc. (2016 m.)
3. Žemos kvalifikacijos suaugusiųjų (25-64 m.) dalyvavusių švietime (formaliajame ir neformaliajame) paskutinių 12 mėn. metu dalis, ISCED 0-2 lygmenys		7,2 proc. (2011 m.)
4. Apklaustųjų (15-75 m.), turinčių mokymosi per paskutinius trejus metus patirties, dalis nuo visų apklaustųjų		58 proc. (2020 m.)
5. Žemos kvalifikacijos (ISDED 0-2 lygmens) darbingo amžiaus (25-64 m.) gyventojų dalis		5,1 proc. (2021 m.)
6. Skaitymo įgūdžiai	Vidutinis gebėjimų vertinimas (taškais)	267 (2015 m.)
	Žemiausio gebėjimų lygmens arba jo nepasiekusių suaugusiųjų dalis	15,1 proc. (2015 m.)
7. Matematinis raštingumas	Vidutinis gebėjimų vertinimas (taškais)	267 (2015 m.)
	Žemiausio gebėjimų lygmens arba jo nepasiekusių suaugusiųjų dalis	17,4 proc. (2015 m.)
8. Problemų sprendimo pasitelkiant technologijas įgūdžiai	Vidutinis gebėjimų vertinimas (taškais)	258 (2015 m.)
	Žemiausio gebėjimų lygmens arba jo nepasiekusių suaugusiųjų dalis	54,7 proc. (2015 m.)

Šaltinis: Rodikliai Nr. 1-3: Eurostat duomenų bazė; Rodiklis Nr. 4: STRATA (2020). Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas. Gyventojų apklausos ataskaita; Rodiklis Nr. 5: Lietuvos statistikos departamento duomenų bazė; Rodikliai Nr. 6-8: EBPO Education GPS, PIAAC tyrimo rezultatai Lietuvai.

MVG palankios sistemos kūrimas ir plėtojimas – vienas iš XVIII LR Vyriausybės (toliau – LRV) programos[9] projektų, kuriuo[10] siekiama kurti vieningą, efektyvią ugdymo karjerai sistemą bei koordinuoti MVG politiką, palengvinant mokymosi prieinamumą ir dalyvavimą, atsižvelgiant į šalies plėtros prioritetus. Dar 2017 m. patvirtintas MVG plėtros 2017–2020 m. veiksmų planas[11], kuriuo siekta didinti darbingo amžiaus suaugusiųjų dalyvavimas MVG iki 9 proc. (2020 m.), tačiau šis tikslas pasiektas nebuvo, kadangi 2020 m. rodiklio reikšmė siekė 7,2 procentus[12]. Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacija ir LRV akcentavo[13], jog Lietuvoje daugeliui suaugusiųjų vis dar trūksta raštingumo ir skaičiavimo įgūdžių, o darbdaviai neišnaudoja darbuotojų įgūdžių

[9]LRV (2021). LR Vyriausybės 2021-03-18 nutarimas Nr. 155 „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d698ded086fe11eb9fecb5ecd3bd711c

[10]ŠMSM (2021). LR Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių planas. Projektas konsultacijoms

[11]ŠMM (2017). LR švietimo ir mokslo ministro 2017-06-28 įsakymas Nr. V-536 „Dėl mokymosi visą gyvenimą plėtros 2017–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“. https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8d34ecd05c0411e79198ffdb108a3753/asr

[12]Eurostat (n.d.) Participation rate in education and training (last 4 weeks) by sex and age. https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/trng_lfse_01/default/table?lang=en.

[13]EBPO (2021), OECD Skills Strategy Lithuania: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies, OECD Publishing, https://doi.org/10.1787/14deb088-en.

potencialo. Strategijoje rekomenduojama didinti gyventojų informuotumą, šalinti įsitraukimo į mokymąsi kliūtis ir stiprinti NSŠ pripažinimą ir kokybę. Naujausiose Europos Komisijos rekomendacijose Lietuvai[14] akcentuojama svarba didinti švietimo ir mokymo atitikimą darbo rinkos poreikiams. Pažymima, jog fragmentuotas SŠ valdymas riboja mokymosi prieinamumą bei dažnai nulemia žemą mokymosi kokybę.

Viena iš struktūrinių žemo suaugusiųjų dalyvavimo MVG priežasčių[15] - neaiškūs investicijų į kompetencijų tobulinimą prioritetai. Tai sudaro sąlygas toliau vystyti fragmentuotą sistemą, kurioje kuriamos atskiros finansavimo priemonės, užpildančios tik tam tikras ar neprioritetines SŠ nišas. Siekiant mažinti fragmentaciją sistemoje ir plačiau taikyti finansines paskatas suaugusiems, 2021 m. pradėta kurti IMP sistema[16]. Kuriama sistema siekiama užtikrinti diversifikuoto, kokybiško mokymo galimybių prieinamumą teikiant aktualesnes, geriau pritaikytas mokymo paslaugas suaugusiems asmenims, plėtoti NSŠ ir reaguoti į atsirandančius įgūdžių poreikius, suteikiant finansavimą mokytis valstybės prioritetinių sričių programas. Svarstomas IMP modelis, kuriame paskyras susikurti galėtų tiek individualūs asmenys, tiek įmonės. Planuojama, kad prioritetus SŠ platformai nustatys Vyriausybės komisija nacionalinei žmogiškųjų išteklių stebėsenai koordinuoti, o pačią sistemą plėtoti siekiama jau sukurtų platformų (preliminariai – Lietuvos aukštųjų mokyklų asociacijos bendrajam priėmimui organizuoti, LAMA BPO) pagrindu.

1.2. Suaugusiųjų mokymosi paskatos, motyvai ir kliuviniai

Vis augantį SŠ poreikį nulemia tam tikri kintantys socio-ekonominiai veiksniai ir jų tarpusavio sąveika, pvz. augantis kompetencijų, padedančių žinias įgyti, panaudoti ir atnaujinti poreikis[17]. Taip pat spartus technologijų vystymas bei jų panaudojimas daugelyje gyvenimo sričių, besikeičianti dirbančiųjų struktūra nulemta demografinės kaitos (mažėjančio gimstamumo, migracijos). Mokymo pasiūlos įvairovę nulemia pokyčiai ugdymo turinyje ir metoduose, pvz. edukacinių technologijų taikymas, įtraukusis ugdymas, žaidimizavimas (angl. *gamification*), didesnis dėmesys praktinėms kompetencijoms nei formaliai kvalifikacijai, besikeičiantis švietėjo vaidmuo.

Pagal mokymosi tikslą, suaugusiųjų dalyvavimas MVG gali būti siejamas tiek su asmeniniu, tiek su profesiniu tobulėjimu. 2015 m. atlikto tyrimo rezultatais[18], visų dalyvavusių savivaldybių

[14]Europos Komisija (2022). 2022 Country Report – Lithuania. Recommendation for a Council Recommendation on the 2022 National Reform Programme of Lithuania and delivering a Council opinion on the 2022 Stability Programme of Lithuania.
[15]ŠMSM (2021). Suaugusiųjų švietimo platforma vieno langelio principu – Individualios mokymosi paskyros (IMP).
[16]Ten pat.
[17]Visionary Analytics (2015). Mokomės visą gyvenimą, teminio tyrimo ataskaita, 7.
[18]Gedvilienė G., Stancikas E. ir kt. (2015), įgyvendindami Lietuvos mokslo tarybos dotacijos projektą „Suaugusiųjų bendrųjų kompetencijų lavinimo ir plėtros platforma“ Nr. VP1-3.1-ŠMM07-K-03-073, vykdė suaugusiųjų bendrųjų

respondentų bendrųjų kompetencijų taikymo sritimi laikomas asmeninis tobulėjimas (94 proc.), kiek mažiau - visuomeninių pareigų vykdymas (75 proc.). Analizuojant tobulėti skatinančius veiksnius, išskiriami kasdienio darbo poreikiai, noras tobulėti, realizuoti save, būti naudingam šeimai, šeimos narių parama[7,18]. Pastebima[7], kad neturinčiuosius mokymosi patirties labiausiai motyvuotų su darbine veikla susijęs didesnis atlyginimas, aukštesnės pareigos, nauja darbo vieta.

Suaugusiųjų mokymosi kliuviniais galima laikyti trijų tipų barjerus[19]: asmens požiūrio; fiziniai ir (ne)materialūs; struktūriniai barjerai. Analizuojant asmens požiūrio barjerus, pastebima, kad į MVG procesą yra sunku įtraukti nemotyvuotus, savimi nepasitikinčius, neigiamą nuomonę apie mokymąsi turinčius. Pvz., Lietuvoje 38 proc. respondentų[20] kaip pagrindinę mokymosi kliūtį įvardino tai, jog mokytis jau per vėlu, ši kliūtis ypač dominuoja 60 m. ir vyresnių amžiaus grupėje. Pagrindiniai fiziniai ir (ne)materialūs barjerai Lietuvoje, su kuriais susiduria nesimokiusieji: sunku susimokėti už mokymo paslaugas (23 proc.); sunku suderinti su asmeninėmis atsakomybėmis (19 proc.); sunku suderinti su darbo grafiku (19 proc.); prasta sveikata, neįgalumas (14 proc.)[21]. Struktūriniai barjerai apima nepakankamas MVG sąlygas, kaip, pavyzdžiui, mokymo programų trūkumą ar jų neatitikimą visuomenės poreikiams. Pavyzdžiui[7], 13 proc. nesimokiusiųjų respondentų arti, netoliese ar patogioje vietoje nerado tinkamų mokymų, 3 proc. nežinojo, kur ieškoti informacijos apie mokymus, dar 3 proc. nerado tinkamų mokymosi formų. Suaugusiųjų mokymosi paskatos ir kliuviniai apibendrinami toliau esančioje lentelėje.

2 lentelė. Pagrindiniai suaugusiųjų mokymosi kliuviniai ir paskatos

Paskatos	Kliuviniai
Profesiniai poreikiai: • Noras gauti didesnį atlyginimą, geresnes / kitas pareigas, tobulinti profesines kompetencijas • Noras susirasti ar pakeisti darbą • Noras užsiimti nauja veikla, kurti verslą • Noras užsitikrinti saugumą dėl darbo vietos ateityje	**Asmens požiūrio:** • Manymas, kad mokytis per vėlu • Motyvacijos mokytis trūkumas • Nepasitikėjimas savimi • Neigiama nuomonė apie mokymus (ankstesnė patirtis)
Asmeniniai poreikiai: • Savirealizacija, prasmingas, turiningas laiko leidimas • Noras pagerinti socialinį gyvenimą • Noras padėti, būti naudingam šeimai • Asmeninis tobulėjimas • Visuomeninių pareigų vykdymas	**Fiziniai, (ne)materialūs barjerai:** • Lėšų mokymuisi trūkumas • Mokymosi derinimas su asmeninėmis atsakomybėmis • Mokymosi derinimas su darbo grafiku • Prasta sveikata, neįgalumas
	Struktūriniai: • Mokymo programų trūkumas • Mokymo programų turinio, formos neatitikimas visuomenės poreikiams • Informacijos apie mokymąsi trūkumas

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Gedvilienė G., Stancikas E. ir kt. (2015), Visionary Analytics (2015), STRATA (2020)

kompetencijų mokslinį kiekybinį tyrimą per 10 apskričių, apimant visas 60 Lietuvos savivaldybes. Apklausoje dalyvavo 8 000 suaugusiųjų (dirbantieji, bedarbiai ir senjorai).

[19]Laal, M. (2015). „Barriers to lifelong learning“, Procedia – Social and Behavioral Sciences, 28, 2011, 614-615. Visionary Analytics. Mokomės visą gyvenimą, teminio tyrimo ataskaita, 17-19.

[20]Apklausos tikslinė grupė yra 15–75 m. amžiaus Lietuvos gyventojai.

[21]Ten pat.

2. SUAUGUSIŲJŲ ŠVIETIMO SITUACIJA LIETUVOS SAVIVALDYBĖSE

Šiame ataskaitos skyriuje apžvelgiama SŠ situacija kiekvienoje iš 6 tyrimo savivaldybių – trumpai apžvelgiama savivaldybės socio-ekonominė aplinka, tuomet pateikiamos pagrindinės SŠ tendencijos ir SŠ politikai keliami tikslai. Apžvelgiamos pagrindinės savivaldybės įgyvendinamos priemonės. Pagrindinėje savivaldybės apžvalgos dalyje pateikiami pagal sėkmės veiksnių koncepciją išgryninti esminiai iššūkiai, su kuriais susiduria savivaldybės atstovai bei jų priežastis, galimas sprendimo priemones. Apžvalga baigiama pateikiant apibendrinimą ir preliminarias, pirmines rekomendacijas.

2.1. Prienų rajono savivaldybė

2.1.1. Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (3 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

3 lentelė. Prienų r. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Prienų r. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020-2022	21 301	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[22], 2020-2022	174	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019-2021	73,8	77,59
4. Neto migracija, 2021	108	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	5 462	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Eur), 2022	1 430,1	1 799,0
7. Registruotų bedarbių skaičius, 2022	967	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019-2021, proc.	10,2	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020-2022, proc.	22,9	20,5

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr.2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4, Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse, Rodiklis Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse, rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje.

Prienų r. sav. gyventojų nuo 18 m. amžiaus skaičius 2020–2022 m. siekė 21,3 tūkst. ir tai sudarė daugumą (84 proc.) visų gyventojų[23]. Žvelgiant į demografinius pokyčius, bendras Prienų r. sav. gyventojų skaičius 2018–2022 metais sumažėjo 7,34 proc., labiausiai mažėjo gyventojų iki 49 m. amžiaus grupė[24]. Lyginant šiuos pokyčius su kitomis savivaldybėmis ir šalies vidurkiu, Prienų r. sav. patenka tarp prasčiausius rodiklius turinčių regionų – fiksuojama intensyvi gyventojų mažėjimo

[22] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus.
[23] Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė. https://osp.stat.gov.lt/
[24] Prienų rajono savivaldybės taryba (2022). Prienų rajono savivaldybės 2022–2024 strateginis veiklos planas.

tendencija. Nors neto migracija 2021 m. buvo teigiama[2], gimstamumas 2017–2021 metais sumažėjo 21,21 proc. Šis mažėjimas vertintinas kaip itin didelis lyginant su apskrities ir šalies duomenimis[3], tad pagrindinė galima prielaida tolesniam gyventojų skaičiaus augimui – migracija. Nors paskutiniųjų metų rodikliai rodo grįžtančiųjų augimą, migracija išlieka viena didžiausių problemų savivaldybėje dėl to, kad emigruoti yra linkę darbingo amžiaus gyventojai. Šių darbuotojų netekimas blogina socialinę ir ekonominę padėti, mažėja inovacinis bei konkurencinis potencialas, stabdantis savivaldybės vystymąsi[25].

Prienų r. sav. stebimas bedarbių skaičių svyravimas, kuriam didelę įtaką daro nacionalinė ir tarptautinė ekonominė aplinka. 2019 – 2021 m. bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis siekė 10,2. Lyginant su Lietuvos rodikliais, Prienų r. savivaldybės registruotų bedarbių skaičius, palyginti su darbingo amžiaus gyventojų skaičiumi, buvo 2,9 proc. didesnis. Nedarbas – vienas iš socialinių - ekonominių poveikio veiksnių, darantis įtaką bendrai gyvenimo kokybei. Dar vienas veiksnys – skurdas. Skurdo rizikos lygis 2020–2022 m. siekė 22,9 proc. ir, lyginant su kitų rajonų duomenimis, Prienų r. sav. yra taip pat viena iš savivaldybių, kur skurdo rizikoje gyvena daugiau gyventojų nei vidutiniškai Lietuvoje.

Apklausų ar kitų atliktų tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjami suaugusiųjų dalyvavimo MVG veiklose kliuviniai nėra. Daroma prielaida, kad savivaldybei aktualūs Lietuvos suaugusiųjų mokymosi kliuviniai, pateikti 2.3 šios ataskaitos poskyryje.

2.2.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Prienų raj. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

a. augantį gyventojų dalyvavimą SŠ veiklose, ypač aktyvų pedagogų dalyvavimą;
b. aktyvų NSŠ veiklos senjorams vykdymą, gyventojų kultūrinėje veikloje aktyvumą.

Pasak interviu dalyvių, dalyvių suaugusiųjų mokymosi veiklose didėja, tačiau pastebimas Covid-19 pandemijos poveikis, kai aktyvumas dėl įvairių apribojimų 2020–2021 m. buvo sumažėjęs. Pastebima, kad SŠ veiklas koordinuojančios Prienų švietimo pagalbos tarnybos (toliau – Tarnyba) pagrindinės veiklos susijusios su pedagogų kvalifikacijos tobulinimu. Dėl Covid-19 sumažėjusį pedagogų dalyvavimą kvalifikacijos tobulinime galima pastebėti ir iš pateiktos dalyvavimo statistikos

[25] Prienų rajono savivaldybės taryba (2020). Prienų rajono savivaldybės tarybos 2020-01-30 sprendimas Nr. T3-1 „Dėl Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2028 metų strateginio plano patvirtinimo“.

(4 lentelė). Pedagogai šiose veiklose aktyviai dalyvauja, renkasi ir kitų įstaigų veiklas. Pedagogai sudaro tik nedidelę dalį rajono gyventojų, tačiau tendencijas bendras visiems suaugusiesiems vertinti sunku, kitos nei Tarnybos vykdomos švietimo suaugusiems veiklos yra fragmentiškos, vyrauja darbinių ar profesinių įgūdžių suteikimas, taip pat komandos formavimo, emocinio intelekto mokymai. Duomenų, kuriais būtų vertinamas visų gyventojų dalyvavimas SŠ veiklose, nėra.

4 lentelė. Suaugusiųjų švietime dalyvavimo statistika

SŠ sritis	2017-2018	2018-2019	2019-2020	2020-2021	2021-2022
Formalusis suaugusiųjų švietimas (Prienų „Žiburio“ gimnazija)	21	19	24	37	31
Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas (Prienų švietimo pagalbos tarnyba)	3614 (2017 m.)	1861 (2018 m.)	1897 (2019 m.)	1604 (2020 m.)	2991 (2021 m.)
TAU veiklos (Prienų švietimo pagalbos tarnyba)	-	160	-	120	-

Šaltinis: Prienų švietimo pagalbos tarnybos suteikti duomenys.

Tarnyba taip pat inicijuoja NSŠ veiklas vyresniems gyventojams Trečiojo amžiaus universiteto (toliau – TAU) pagrindu, nuo 2017 m. TAU įsteigtas prie Tarnybos. TAU veiklose aktyviai dalyvauja optimistiškai mokymo veikloms nusiteikę gyventojai nuo 55 metų amžiaus. Interviu metu pastebėta, kad Tarnyba į veiklas taip pat iš dalies įtraukia ir kitas savivaldybėje esančias įstaigas. Savivaldybėje esančioje Žiburio gimnazijoje organizuojamas formalus suaugusiųjų mokymas, kuriame dalyvių skaičius 2017–2022 m. neženkliai augo (4 lentelė). Pastebėta, kad gyventojai Prienų r. sav. taip pat dalyvauja kultūrinėje veikloje, užsiima savišvieta – savivaldybėje aktyvi muziejaus, bibliotekos veikla. Tarnyba su šiomis įstaigomis kartu rengė projektą Europos socialinio fondo agentūrai (toliau – ESFA), tačiau finansavimo suplanuotoms veikloms gauti nepavyko.

Tikslai

2020 m. priimtas Prienų r. sav. plėtros iki 2028 m. strateginis planas[26], kuriam parengti atlikta vidaus ir išorės aplinkos analizė neapėmė išsamios SŠ padėties savivaldybėje. Vienu iš trijų savivaldybės prioritetų siekiama išsilavinusios, sveikos ir pažangios bendruomenės plėtros, tam numatytas uždavinys gerinti švietimo paslaugų kokybę ir prieinamumą, skatinti MVG. 2018 m. parengtas NSŠ ir tęstinio mokymo (toliau – TM) veiksmų planas 2018–2020 m., kuriuo siekta *„sukurti mokymosi visą gyvenimą pasiūlos ir paklausos sistemą, kuri sudarytų sąlygas suaugusių asmenų socialinei ir*

[26] Prienų rajono savivaldybės taryba (2020). Prienų rajono savivaldybės tarybos 2020-01-30 sprendimas Nr. T3-1 „Dėl Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2028 metų strateginio plano patvirtinimo“.

darbinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir asmeniniam tobulėjimui Prienų rajono savivaldybėje"[27].

Tikslui įgyvendinti nustatyti penki uždaviniai: 1) atlikti neformaliojo suaugusiųjų švietimo (toliau – NSŠ) paklausos ir pasiūlos analizę; 2) vykdyti informacijos apie suaugusiųjų mokymosi galimybes sklaidą; 3) sudaryti sąlygas įgyti ir tobulinti bendrąsias ir profesines kompetencijas; 4) stiprinti NSŠ vykdytojų tarpinstitucinį bendradarbiavimą; 5) vykdyti veiksmų plano įgyvendinimo stebėseną. Pasak interviu dalyvių, veiksmų plane SŠ veikloms nustatyti bendro pobūdžio tikslai. Dėl karantino dalis veiklų, numatytų įgyvendinti 2018–2020 metais, buvo perkeltos į 2021 metus. Naujo veiksmų plano ataskaitos rengimo metu parengta nebuvo. Interviu dalyviai mini, kad planui paruošti trūksta laiko, resursų. Siekiant tai įgyvendinti, reikėtų analizuoti ankstesnį planą, įvertinti, kaip atlikti neįgyvendintas veiklas. Interviu dalyvių teigimu, daugiau prasmės yra investuoti ribotus laiko resursus į veiklų vykdymą nei planų rengimą.

Veiksmų plane numatytiems tikslams pritaria ir apklausos respondentai. Apklausos respondentų nuomone[28], SŠ politika Prienų r. sav. turėtų siekti asmeninio ir profesinio tobulėjimo, kuriant savarankišką, sėkmingą pilietį, įsitraukiantį į nacionalinę ir pasaulinę bendruomenę, stiprinant pilietiškumą ir nacionalinę kultūrą, kuriant pažangią ekonomiką ir didinant darbo rinkos konkurencingumą, stiprinant socialines įgūdžius ir adaptaciją besikeičiančioje aplinkoje, taip pat gerinant gyvenimo kokybę. Pastebima, kad savivaldybė konkrečių tikslinių grupių, kurias norėtų pasiekti NSŠ veiklomis, nėra įsivardinusi. Interviu metu svarstyta, kad SŠ tikslas savivaldybėje galėtų būti labiau orientuotas į vyresnio amžiaus gyventojus, padedant gyventi laimingą, sveiką ir savarankišką gyvenimą.

Pagrindinės, dominuojančios veiklos yra pedagogų kvalifikacijos tobulinimas ir TAU veiklos. Kalbant apie pedagogus, veiklos nukreiptos į mokyklos komandą ir bendruomenę, ne pavienius mokytojus, sistemingai planuojamos veiklos bent metams į priekį. Interviu metu akcentuota, kad Tarnybos organizuojamos TAU veiklos veikia kokybiškai, jaučiamas aktyvus dalyvavimas, matomumas savivaldybės lygmeniu. Daugiausia vykdomos kultūrinės veiklos, taip pat veiklos, nukreiptos į gyventojų fizinę, psichologinę sveikatą. Taip pat akcentuotas savivaldybės atstovų

[27] Prienų rajono savivaldybės taryba (2018). Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018-06-28 sprendimas Nr. T3-167 „Dėl Prienų rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2018-2020 metų veiksmų plano patvirtinimo". https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/042cccd07e9211e8ae2bfd1913d66d57

[28] Iš į klausimą atsakiusių 8 respondentų, 5 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 1 – prieinamumą, 1 - užimtumą, dar 1 – kita.

palaikymas TAU veikloms. Pastebima, kad galimai trūksta gilesnio supratimo apie vyraujančias problemas. Fokus grupės metu papildomai akcentuoti šie siekiai, uždaviniai:

- identifikuoti paslaugų gavėjus ir jų poreikius, siekiant tikslingiau organizuoti veiklas;
- stiprinti komunikaciją tarp įstaigų, dalintis gerosiomis praktikomis;
- sudaryti centralizuotą sistemą, kurios pagalba informacijos sklaida būtų lengvesnė tiek savivaldybėje, tiek šalyje;
- paskirti atsakingą žmogų sklandesniam SŠ koordinavimui ir bendradarbiavimui tarp įstaigų;
- skatinti darbdavio sąmoningumą, siekiant sukurti palankesnes sąlygas darbuotojų tobulėjimui.

Apibendrinant, Prienų r sav. siekiama labiau atsižvelgti į gyventojų poreikius, organizuoti veiklas, kurios juos atlieptų, o tai daryti per dar artimesnį bendravimą su gyventojais. Dalyvavimo švietime prieinamumas atliepiamas siekyje gerinti koordinaciją bei komunikaciją tarp įstaigų, kuriant labiau centralizuotą sistemą. Šiam siekiui itin svarbus koordinatoriaus funkcijos stiprinimas, numatomas tikslas geriau išsiaiškinti šios pareigybės užduotis. Galiausiai, vienas iš Prienų r. savivaldybės iššūkių – mažas darbdavių sąmoningumas SŠ klausimu, siekiant gerinti dirbančiųjų mokymą.

Įgyvendinamos priemonės

Prienų r. sav. NSŠ veiklas įgyvendina 8 įstaigos ir organizacijos (Prienų kultūros ir laisvalaikio centras, Prienų J. Marcinkevičiaus viešoji biblioteka, Prienų krašto muziejus, Prienų socialinių paslaugų centras, Prienų r. visuomenės sveikatos biuras, Prienų globos namai, Prienų meno mokykla, Prienų švietimo pagalbos tarnyba)[29]. Formalųjį suaugusiųjų švietimą įgyvendina Prienų „Žiburio“ gimnazija. Kasmet SŠ skiriamas savivaldybės finansavimas svyruoja 6,2–9,7 tūkst. Eur ribose (5 lentelė).

5 lentelė. Suaugusiųjų švietimui skiriamas Prienų r. sav. finansavimas

2019	2020	2021	2022
8640 Eur	8982 Eur	6200 Eur	9700 Eur

Šaltinis: Prienų švietimo pagalbos tarnybos suteikta informacija

2018–2020 m. NSŠ veiksmų planui įgyvendinti numatytos 20 priemonių. 2018 m. planuota įgyvendinti NSŠ suaugusiųjų mokymosi poreikių tyrimą ir rezultatus aptarti su kitoms NSŠ vykdančiomis institucijomis, tačiau tokio tyrimo rezultatais su šios ataskaitos rengėjais pasidalinta nebuvo. Siekiant bendrųjų ir profesinių kompetencijų plėtojimo, veiksmų plane numatyti bendro

[29] NSŠ teikiančios įstaigos Prienų rajone: https://spt.prienai.lm.lt/?page_id=13985 [žiūrėta 2023-01-03]

pobūdžio tikslai, nėra įvardinamos tikslios tobulintinos kompetencijos ar įgūdžiai. Numatytos veiklos senjorams, pedagogams, švietėjams, viešojo sektoriaus darbuotojams. Išskirtinos dvi priemonės, kuriomis numatyta skatinti suaugusiųjų meninę saviraišką bei pozityvios tėvystės mokymo, ugdymo programas, organizuojamas Prienų r. sav. visuomenės sveikatos biuro. Pastebima, kad TAU veiklos apima platų spektrą kompetencijų, skatina ne tik meninę saviraišką, bet ir žinių ir kompetencijų gilinimą tokiose srityse kaip kompiuterinis raštingumas, teisė, politologija[30].

Veiksmų plane taip pat numatyta koordinuoti tarpinstitucinį SŠ bendradarbiavimą, tam numatytos trys priemonės, už kurias yra atsakingas NSŠ ir TM koordinatorius. Planuota informuoti NSŠ vykdančius teikėjus apie projektines galimybes, konkursus ir kitą galimą finansavimą, išplėsti NSŠ organizatorių tinklą, kartu įgyvendinant švietimo programas, projektus. Siekiant informacijos apie mokymosi galimybes sklaidos, nuolat vykdytos informavimo veiklos, organizuota suaugusiųjų mokymosi savaitė, planuota sukurti NSŠ paslaugų teikėjų duomenų bazę. Veiksmų plane taip pat numatyta, kad teritorinės Užimtumo tarnybos (toliau – UŽT) Prienų skyrius teiks informavimo ir konsultavimo paslaugas siekiant padidinti darbo ieškančių asmenų motyvaciją įsidarbinti ar mokytis.

Tarnybos atstovai kartu su kitomis savivaldybės įstaigomis rengė projektą ESFA, skirtą didinti suaugusiųjų mokymosi prieinamumą, tačiau finansavimo projekto veikloms nelaimėjo. Šiuo metu Tarnyba įgyvendina Erasmus+ KA1 projektą, kuris yra skirtas Tarnybos darbuotojų kvalifikacijos tobulinimui tam, kad galėtų tikslingiau dirbti su TAU lankytojais. Projekto metu darbuotojai mokosi emocinio intelekto, skaitmeninio raštingumo. Prienų r. sav. administracijos Švietimo ir sporto skyrius taip pat įgyvendina Erasmus+ KA1 finansuotą projektą „Mokymuisi palanki aplinka: nuo poreikio link poveikio“.

Apibendrinant, savivaldybėje siekiama sukurti MVG paklausos ir pasiūlos sistemą, suteikiančią gyventojams socialinę ir profesinę įtrauktį, aktyvaus pilietiškumo ir asmeninio tobulėjimo galimybes. Pasak interviu dalyvių, naujam veiksmų planui parengti trūksta laiko ir išteklių. Rajone nėra konkrečios tikslinės SŠ veiklos grupės, pagrindinė veikla orientuota į pedagogų mokymą ir TAU veiklas vyresnio amžiaus žmonėms. Tarnyba įgyvendina tarptautinius projektus, nukreiptus į darbuotojų SŠ kompetencijų įgijimą ir tobulinimą.

[30] Prienų rajono Trečiojo amžiaus universitetas (2017). 2017-2019 mokslo metų Sveikos gyvensenos, dvasinio tobulėjimo ir saviraiškos programa: https://spt.prienai.lm.lt/wp-content/uploads/TAU-programa-2017-2019-m-m.pdf

Sėkmės veiksnių vertinimas

6 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (86%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (57%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (71%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui Sistema (71%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (71%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (86%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (57%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (86%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (71%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis? (86%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (71%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (57%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (71%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (71%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (71%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (71%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (86%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (71%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (71%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (43%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (71%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (71%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (57%)			

Šaltinis: Savivaldybių apklausa. Pateikiama respondentų, atsakiusių, kad iššūkis „aktualus“ arba „itin aktualus“ dalis. Respondentų N=7

Pagrindiniai iššūkiai

Vertinant SŠ iššūkių, su kuriais susiduria savivaldybės atstovai, aktualumą, apklausos respondentai buvo paprašyti įvertinti iššūkius pagal 5 sėkmės veiksnius (6 lentelė). Pastebima, kad visus iššūkius daugiau kaip 78 proc. respondentų vertina kaip aktualius arba itin aktualius. Dauguma aktualiausių iššūkių priskirtini įpročio mokytis formavimui bei aktualių mokymosi paslaugų suteikimo besimokantiems ir darbdaviams. Šie iššūkiai išsamiau aptariami tolesnėje apžvalgoje pagal Prienų raj. sav. fokus grupės, apklausos ir interviu iššūkiams aptarti rezultatus.

Analizuojant SŠ politikos formavimo etapus, pastebima, kad daugiausia iššūkių kyla politikos įgyvendinimo etape (1 pav.). Daugiau nei pusė respondentų mano, jog 1 (57 proc.), 2 (57 proc.) sėkmės veiksnių atveju iššūkiai kyla įgyvendinant suaugusiųjų švietimo politiką. Beveik pusė – 43 proc. respondentų mano, kad norint besimokantiems ir darbdaviams suteikti aktualias mokymosi paslaugas, bei užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę iššūkiai kyla įgyvendinimo etape, o mažiau nei trečdalis mano, kad iššūkiai kyla stebėsenos ir vertinimo etapais (3 veiksnys – 13 proc., 4 veiksnys – 20 proc.). Vertinant MVG politikos koordinavimą, didžioji dauguma respondentų (71 proc.) mano, kad su problemomis susiduriama tiek planavimo etapuose, o 29 proc. – įgyvendinimo.

1 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

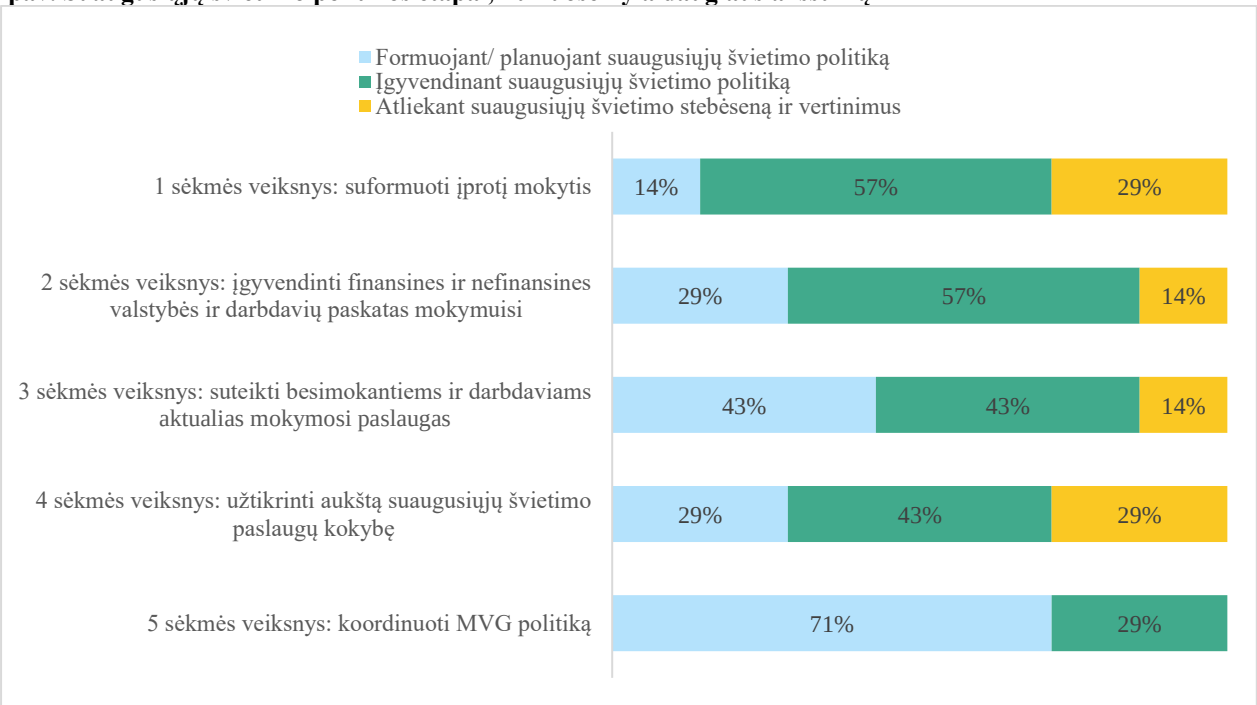

Šaltinis: Savivaldybių apklausa. N=7

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Iššūkis, su kuriuo susiduriama daugumoje veiksnių – nepakankamas suaugusiųjų informavimas apie mokymosi galimybes. Fokus grupės metu buvo įvardinta problema, kad informacija apie egzistuojančias veiklas ne visada pasiekia gyventojus, ypač - tikslines grupes. Dažnai informacijos dalinimasis vyksta iš lūpų į lūpas, tikslinė grupė nėra aktyvi socialiniame bei kultūriniame gyvenime, apsiriboja buitimi, pasiekti šią grupę yra itin sunku. Diskusijos metu buvo įvardintos įvairios šio iššūkio priežastys: 1) visuomenėje, o ypač mokyklose, nediegiama MVG svarba; 2) gyventojai, negaunantys motyvacijos bei praktinės pagalbos iš aplinkinių užsisuka rate, iš kurio sunku pabėgti, praranda orumą; 3) iškilus problemoms gyventojai nežino, kur kreiptis, jaučia, kad prašyti pagalbos yra negarbinga; 4) naujoji karta turi skirtingus poreikius, į kuriuos ne visada atsižvelgiama.

Vienas iš pagrindinių interviu metu minėtų iššūkių – suaugusiųjų motyvavimas dalyvauti SŠ veiklose. Pastebima, kad darbas su suaugusiu žmogumi yra labai individualus, galima siūlyti prasmingas veiklas, tačiau jei jos nebus aktualios – gyventojas jose nedalyvaus. Kalbant apie tikslinę tyrimo grupę, pastebima, kad savivaldybėje su šia grupe dirba Prienų socialinių paslaugų centras (toliau – Centras). Centras organizuoja veiklas bei skiria įvairias materialias dovanas gyventojams, pvz. kuprines. Interviu dalyviai pastebi, kad tikslinės grupės atstovai dovanų nevertina. Svarstytina, kad tikslinei grupei reikėtų siūlyti savanorystės, darbines veiklas. Pastebima, kad savivaldybė konkrečių tikslinių grupių, kurias norėtų pasiekti NSŠ veiklomis, nėra įsivardinusi.

<u>Galimos sprendimo priemonės:</u>

- norint efektyviau dalintis informacija, pasitelkti skirtingus kanalus - socialinių paslaugų darbuotojai, darbdaviai, žiniasklaidos atstovai, UŽT, savivaldybės socialinių paslaugų skyrius, mokyklos;
- rajono savivaldybėje 2023 ar 2024 m. paskelbti SŠ metais;
- ieškoti naujų būdų, kaip pasiekti tikslines grupes. Jaunesnius suaugusius galima pasiekti per socialines medijas, tačiau jiems taip pat reikia kurti naujus mokymo programų formatus. Kita efektyvi informacijos sklaidos terpė – seniūnaičiai;
- formuoti įpročius mokytis nuo ankstyvo amžiaus, skatinti mokymosi svarbos pabrėžimą šeimose organizuojant pozityvios tėvystės mokymus;
- kurti naujus būdus mokytis skirtingų kartų atstovams, kreipiant dėmesį tiek į vyresnio amžiaus žmonių įsitraukimą, tiek į jaunesnio amžiaus žmonių naujus poreikius;
- nemokamų konsultacijų diegimas motyvacijai kelti bei psichologinėms problemoms spręsti.

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Pasak interviu dalyvių, savivaldybė susiduria su resursų trūkumu, kadangi yra minčių ir idėjų veikloms, bet trūksta resursų - finansavimo joms įgyvendinti. Interviu metu pastebėta, kad norinčių dalyvauti SŠ veiklose yra, tačiau gyventojai patiria su atvykimo į/iš veiklas susijusias problemas. Dauguma gyventojų, dalyvaujančių SŠ veiklose, gyvena Prienuose, tad veiklų organizavimas nutolusiose seniūnijose - itin aktualus. Minima geroji praktika, kai į TAU veiklas dalyviai iš senelių globos namų atvežami su specialiu autobusu, į kurį taip pat galima įvežti ir mobilumo iššūkiams reikalingus vežimėlius.

Galimos sprendimo priemonės:

- Veiklų grupių seniūnijose organizavimas, taip pat sukurti galimybes vyresniems nei 65 m. amžiaus gyventojams vykti į visuomenės sveikatos biuro bei kitų įstaigų mokymus;
- Skatinti įstaigų lankstumą, pvz. organizuoti mokymosi veiklas vakare, kad dirbantys juos galėtų lankyti po darbo metu, organizuoti reikalingą transportą.

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Pasak interviu, šiuo metu nėra aišku, ko suaugusiems gyventojams reikia, kokias veiklas reikėtų jiems pasiūlyti – trūksta mokymosi poreikių identifikavimo, taip pat – nėra aiškios tikslinės grupės. Interviu metu svarstyta, galbūt reikia pasirinkti tikslinę gyventojų amžiaus grupę. Tarnyba organizuojant veiklas TAU ir pedagogams bendradarbiauja su lankytojais, turi tam tikras priemones (pvz. anketas), kurios skirtos poreikiams, grįžtamajam ryšiui surinkti. Tačiau visa kita suaugusiųjų grupė savivaldybėje ir jų poreikis mokytis yra neaiškus. Kyla klausimas, kaip juos įvertinti, o įvertinus – kaip juos įgyvendinti.

Galimos sprendimo priemonės:

- Įgyvendinti tyrimą (sav. ar nacionaliniu lygmeniu) apie kitų nei pedagogų ir senjorų gyventojų grupių mokymosi poreikius.

Fokus grupės metu taip pat išryškėjo darbdavių interesų klausimas, nuo kurio priklauso darbuotojų susidomėjimas ir dalyvavimas SŠ veiklose. Jei darbo vietoje nėra reikalavimų ar paskatos kvalifikacijos kėlimui, darbuotojai nėra suinteresuoti dalyvauti mokymuose. Pastebima žemos darbo kultūros problema, gyventojai (ypač tikslinės grupės) neturi pakankamai žinių apie darbo santykius, darbo teisę. Taip pat, mažai dėmesio yra skiriama bendradarbiavimui su darbdaviais siekiant sukurti darbo modelius, skatinančius darbuotojų švietimą, gerinant darbo kultūrą, kurioje didesnis dėmesys yra skiriamas darbuotojų tobulėjimui.

Galimos sprendimo priemonės:

- Pameistrystės programų kūrimas, galimybių diegimas suaugusiems atlikti praktikas, išbandyti ir savo akimis pamatyti esamą darbo rinką;
- Užsiėmimų, susijusių su darbo teisės švietimu ir darbo kultūra, organizavimas;
- Gerinti sąlygas darbuotojams, norintiems darbo metu plėsti savo žinias bei gerinti kvalifikacijas, plėsti darbdavių sąmoningumą ir supratimą, kad darbuotojų kvalifikacijos kėlimas naudingas ne tik darbuotojams, bet taip pat ir darbdaviams.
- Informuoti politikus ir savivaldą apie SŠ tikslus, tam, kad jie galėtų prisidėti prie sklandesnio bendradarbiavimo su darbdaviais ir įmonėmis.

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę

Švietimo paslaugų kokybės klausimas tyrimo metu nebuvo išsamiai diskutuotas dėl kitų problemų, su kuriomis susiduria savivaldybės atstovai, svarbumo. Apklausos respondentai mini, kad siekiant užtikrinti kokybiškas SŠ paslaugas, trūksta žmogiškųjų išteklių, paslaugų teikėjų (*N=3*), sistemos, metodų, gerųjų praktikų (*N=2*). Interviu metu dalyviai pastebėjo, kad tam tikrose SŠ veiklose trūksta galimybių pasiūlyti tikslingesnes, į asmenį orientuotas veiklas. Pavyzdžiui, šiuo metu susiduriama su iššūkiu organizuojant TAU veiklas. Visi TAU lankytojai, kurių skaičius siekia apie 200, renkasi į veiklas kartu, organizuojant bendrą grupę. Tokio dydžio grupę yra sunku valdyti, taip pat tai neatliepia individualaus ar bent tam tikrų senjorų grupių poreikių, siekio teiki tikslingesnes veiklas.

Galimos sprendimo priemonės:

- Skatinti mažesnių grupių SŠ veiklose organizavimą, teikiant tikslines, poreikius atitinkančias paslaugas, pvz. pasiūlyti TAU lankytojams galimybę dalyvauti užsiėmimuose mažesnėmis grupėmis („fakultetais“).

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką

Interviu metu pastebėta, kad savivaldybėje SŠ koordinatoriaus funkcijos yra neaiškios, neišgrynintos, akcentuota, kad daugelis koordinavimo veiklų yra įgyvendinamos draugiškais pagrindais. Koordinavimui sutelkti reikalinga politinė lyderystė, glaudesni ryšiai su savivaldybės politikais. Minimas gerasis pavyzdys – jaunimo veiklų koordinatorius, kai atsirado etatas ir paskirti darbuotojai, veikla iškart suaktyvėjo. Dėl koordinavimo trūkumo, savivaldybėje nėra sistemos, kaip dalintis informacija tarp skirtingų įstaigų, kurios vykdo veiklą SŠ srityje. Minėta, kad tik nujaučiama, kokios veiklos vykdomos kokių organizacijų, tačiau trūksta efektyvesnės sistemos. Savivaldybės viduje santykiai tarp skirtingų įstaigų ir organizacijų atstovų yra draugiški, savivaldybė maža, tad visi vieni

kitus pažįsta, bendradarbiaujant toliau svarbiu išlieka žmogiškasis faktorius. Pastebima, kad kyla iššūkių bendradarbiaujant su nac. lygmeniu ar kitomis savivaldybėmis, jaučiamas „užsidarymas“, žmogiškojo kontakto mažėjimas (pvz. kai kurios institucijos nebeteikia darbuotojų telefonų numerių, nurodomi bendrieji kontaktai). Taip pat buvo įvardinti ir geri, sektini tarpinstitucinio bendradarbiavimo savivaldybėje pavyzdžiai - atsakingas, rūpestingas požiūris migrantų integracijos klausimais; gerų sąlygų kūrimas norintiems grįžti į savivaldybę ir kurti verslus (patrauklios sąlygos verslams).

Galimos sprendimo priemonės:

- SŠ koordinatoriaus veiklos stiprinimas ir funkcijų išgryninimas;
- geresnė tarpusavio sąveika tarp įstaigų ir organizacijų, susijusių su SŠ veikla;
- sistema ir internetinė platforma, kurioje būtų pateikiama informacija apie mokymosi ir kitų veiklų suaugusiems galimybes;
- skirtingų grupių ir socialinių partnerių atstovų įtraukimas į Prienų r. sav. strateginio plano reviziją, siekiant atsižvelgti į šioms grupėms aktualius iššūkius.

Mikro atvejo analizė

Tyrimo ir fokus grupių dalyvių teigimu, didžiausias dėmesys turėtų būt skiriamas savivaldybių SŠ darbo grupių vystymui ir plėtojimui, tarpusavio sąveikos tarp skirtingų įstaigų ir organizacijų didinimui. Tyrimo įgyvendinimo metu Prienų r. sav., kaip ir daugumoje kitų tyrime dalyvaujančių savivaldybių, SŠ darbo grupė, kuri vieningai kurtų SŠ strategiją, tikslus bei nuosekliai organizuotų SŠ veiklas, veiklų nevykdo. Toliau trumpai apžvelgiamas galimas SŠ darbo grupių modelis bei jo sudėtis.

Norint didinti gyventojų, ypač tikslinės grupės, dalyvavimą MVG veiklose, svarbu spręsti priežastis, dėl kurių šios grupės gyventojai iškrito iš aktyvaus gyvenimo, užimtumo ir švietimo sistemų. Dėl šios priežasties tikslinės grupės gyventojus skatinti mokytis galima tik kompleksiškai sprendžiant individualius asmens iššūkius ir teikiant jiems kryptingas socialines, sveikatos, užimtumo paslaugas. Siektina, kad suaugusiųjų švietimo darbo grupės savivaldybėse dirbtų kartu su komandomis, kurios susidarytų ne tik iš NSŠ ir FSŠ teikėjų, bet ir kitų – sveikatos, regioninės, ekonominės, jaunimo bei socialinės – politikas įgyvendinančių įstaigų ir organizacijų atstovų (2 pav.). Pabrėžtinas darbdavių, darbuotojų atstovų, nevyriausybinių organizacijų (toliau – NVO) įtraukimas.

Siekiant užtikrinti efektyvų bendradarbiavimą, veiklų tęstinumą bei tvarų tikslų siekimą reikia skatinti koordinacijos įtvirtinimą ne tik operaciniu (organizuojant bendras veiklas, dalinantis patalpomis, dalinantis informacija), bet ir strateginiu lygmeniu, sutariant dėl SŠ ir susijusių politikų tikslų ir siekių, bendros vizijos.

2 pav. Savivaldybės SŠ ir susijusių vietos politikų koordinavimo modelis

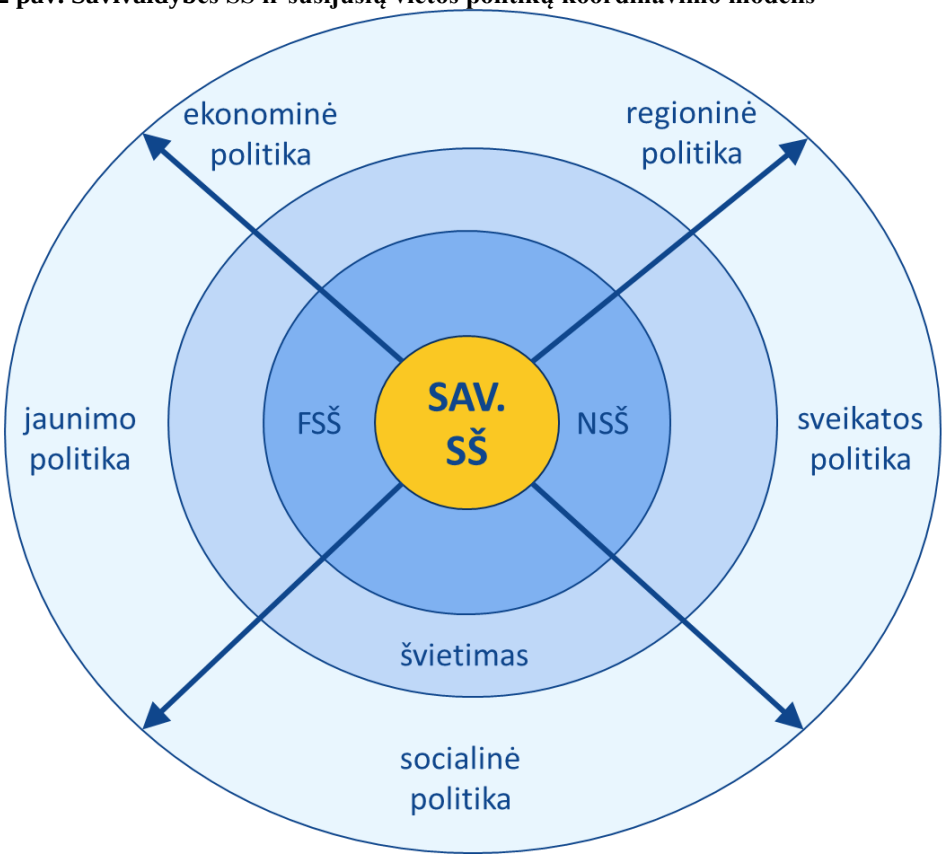

Pastabos: „SAV. SŠ“ – savivaldybėje formuojama suaugusiųjų švietimo politika, „FSŠ“ – formalusis suaugusiųjų švietimas, „NSŠ“ – neformalusis suaugusiųjų švietimas.

Šaltinis: sudaryta autorių.

Apibendrinimas

Apibendrinant Prienų r. sav. rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ būklės aspektus:

- **Tendencijos**. Dalyvių SŠ veiklose didėja, tačiau pastebimas ir Covid-19 pandemijos poveikis, kuomet aktyvumas buvo sumažėjęs. SŠ veiklos pasiekia pedagogus, senjorus, tačiau kitos SŠ veiklos yra fragmentiškos, vyrauja darbinių ar profesinių įgūdžių suteikimas, taip pat komandos formavimo, emocinio intelekto mokymai. Matoma stoka centralizuotų būdų veikloms kurti bei sklaidai apie veiklas organizuoti.
- **Tikslai.** SŠ politika savivaldybėje siekiama visapusiško asmeninio ir profesinio tobulėjimo, siekiant daugiau įtraukti gyventojus, stiprinti bendruomenę, didinti darbo rinkos konkurencingumą. Taip pat siekiama stiprinti bendravimą su tikslinių grupių atstovais, tam,

kad būtų lengviau identifikuoti jų poreikius bei pasiūlyti fokusuotas ir reikalingas veiklas. Siektina sukurti centralizuotą sistemą, kurios pagalba bendradarbiavimas ir informacijos sklaida tarp įstaigų būtų sklandesnė.

- **Priemonės**. 2018–2020 m. NSŠ veiksmų planui įgyvendinti numatytos 20 priemonių, aktyviai įgyvendinamos TAU veiklos apima platų spektrą kompetencijų, skatina ne tik meninę saviraišką, bet ir žinių ir kompetencijų gilinimą tokiose srityse kaip kompiuterinis raštingumas, teisė, politologija. Veiksmų plane numatyta koordinuoti tarpinstitucinį suaugusiųjų mokymosi savivaldybėje bendradarbiavimą, įgyvendinti mokymosi poreikio tyrimus tačiau informacijos apie šiuos rezultatus tyrėjams pateikta nebuvo. Savivaldybė naujo veiksmų plano parengusi nėra.
- **Iššūkiai.** Vienas iš pagrindinių iššūkių – tikslinės grupės gyventojų motyvacija dalyvauti SŠ veiklose, veiklų seniūnijose, transporto trūkumas. Pastebimas mažas darbdavių įsitraukimas į darbuotojų mokymą, akcentuotinas platesnis iššūkis – žema darbo kultūra, tikslinės grupės gyventojų žinių apie darbo teisę trūkumas. Kitas iššūkis – išteklių visoms veikloms įgyvendinti trūkumas, koordinacijos tarp susijusių įstaigų ir organizacijų, informacijos centralizavimo stoka.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

7 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Prienų r. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Ieškoti naujų būdų, kaip pasiekti tikslines grupes. Jaunesnius suaugusius galima pasiekti per socialines medijas, tačiau jiems taip pat reikia kurti naujus mokymo programų formatus. Kita efektyvi informacijos sklaidos terpė – seniūnaičiai;
Galimybių apie mokymąsi viešinimui pasitelkti skirtingus kanalus - socialinių paslaugų darbuotojai, darbdaviai, žiniasklaidos atstovai, UŽT, savivaldybės socialinių paslaugų skyrius, mokyklos;
Formuoti įpročius mokytis nuo ankstyvo amžiaus, skatinti mokymosi svarbos pabrėžimą šeimose organizuojant pozityvios tėvystės mokymus, siūlyti nemokamas konsultacijas motyvacijai kelti bei psichologinėms problemoms spręsti.
Rajono savivaldybėje 2023 ar 2024 m. paskelbti suaugusiųjų švietimo metais.
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
Gerinti susisiekimo paslaugas, organizuojant transportą į/iš seniūnijas bei didinant veiklų seniūnijose skaičių.
Įvertinti organizuojamų veiklų laiką, siekiant atsižvelgti į tikslinės grupės poreikius (pvz. organizuoti daugiau veiklų po darbo dienos).
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
Didinti žinias apie kitų nei pedagogų ir senjorų gyventojų grupių mokymosi poreikius, organizuojant tyrimą ar informacijos apsikeitimą su tikslinėmis grupėmis dirbančiomis įstaigomis.

Rekomendacija
Įvertinti galimybę skatinti pameistrystės programų kūrimą ir galimybes suaugusiems atlikti praktiką, išbandant profesijas.
Didinti gyventojų, ypač tikslinės grupės, žinias apie darbo santykius, darbo teisę. Gerinti sąlygas darbuotojams, norintiems darbo metu plėsti savo žinias bei gerinti kvalifikacijas, plėsti darbdavių sąmoningumą ir supratimą, kad darbuotojų kvalifikacijos kėlimas naudingas ne tik darbuotojams, bet taip pat ir darbdaviams.
Informuoti politikus ir savivaldą apie SŠ tikslus tam, kad jie galėtų prisidėti prie sklandesnio bendradarbiavimo su darbdaviais ir įmonėmis.
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
Skatinti mažesnių grupių SŠ veiklose organizavimą, teikiant tikslines, poreikius atitinkančias paslaugas, pvz. pasiūlyti TAU lankytojams galimybę dalyvauti užsiėmimuose mažesnėmis grupėmis („fakultetais“).
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
Atnaujinti NSŠ ir TM veiksmų planą, didesnį dėmesį skiriant programoms, kurios būtų skirtos kitoms (ypač tikslinėms) gyventojų grupėms nei pedagogai ir senjorai.
Stiprinti SŠ koordinatoriaus veiklą, išgryninant koordinatoriaus funkcijas savivaldybėje, organizuoti susijusių įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimą
Sukurti sistemą, kurioje vienoje vietoje būtų pateikiama informacija apie mokymosi ir kitų veiklų suaugusiems galimybes – pradėti nuo savivaldybės puslapio peržiūros ir atnaujinimo papildant SŠ veiklomis.
Kviesti skirtingų grupių ir socialinių partnerių atstovus įsitraukti į Prienų r. sav. strateginio plano reviziją, siekiant užtikrinti SŠ vizijos ir tikslų integraciją į planą.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

2.2. Šiaulių miesto savivaldybė

2.2.1 Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (8 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

8 lentelė. Šiaulių m. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Šiaulių m. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020-2022	84 060	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[31], 2020-2022	139	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019-2021	76,8	77,59
4. Neto migracija, 2021	1935	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	57 235	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (EUR), 2022	1 604,4	1 799,0
7. Registruotų bedarbių skaičius, 2022	4 280	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019-2021, proc.	8,5	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020-2022, proc.	19,7	20,5
10. Piniginės samdomojo darbo pajamos kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis (tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai), 2021	60,0	57,9
11. Socialinės išmokos senatvėje kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis (tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai), 2021	24,9	26,5
12. 25-64 metų gyventojų išsilavinimas, iš viso, proc., 2021	69,40	72,2
13. 25-64 metų gyventojų žemas išsilavinimas, proc., 2021	5,60	3,7
14. 25-64 metų gyventojų vidutinis išsilavinimas, proc., 2021	38,68	35,8
15. 25-64 metų gyventojų aukštas išsilavinimas, proc., 2021	25,12	32,7

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr.2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4: Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje; rodikliai Nr. 10-11: Namų ūkių pagrindiniai pajamų šaltiniai (atsakymo lygis 74,8%, tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai); rodikliai Nr. 12-15: 25-64 metų amžiaus gyventojų išsilavinimas apskrityse (tūkst.). Sąvokos: Žemas išsilavinimas - Tarptautinio standartizuoto švietimo klasifikatoriaus (toliau ISCED) 0, 1, 2 lygmenys, t. y. ikimokyklinio, pradinio ir pagrindinio išsilavinimo programos. Pagrindinis išsilavinimas apima pagrindinio ir profesinio mokymo programas kartu su pagrindinio ugdymo programomis; Vidutinis išsilavinimas - ISCED 3 ir 4 lygmenys, t. y. vidurinio ugdymo programos; profesinio mokymo programos kartu su vidurinio ugdymo programomis, taip pat profesinio mokymo programos, turint vidurinį išsilavinimą; Aukštas išsilavinimas - ISCED 5, 6, 7, 8 lygmenys, t. y. bakalauro, profesinio bakalauro, magistrantūros, rezidentūros ir doktorantūros studijų programos.

[31] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus.

Dar nuo 2001 m. mažėjęs vyresnių nei 18 metų gyventojų skaičius, 2022 metais išaugo, o 2020–2022 m. savivaldybėje vidutiniškai gyveno 84,1 tūkst. nuolatinių 18 m. ir vyresnių gyventojų (8 lentelė). Iki 2018 m. Šiaulių m. sav. buvo stebimas bendras gyventojų skaičiaus mažėjimas dėl visai Lietuvai aktualių priežasčių – mažėjančio gimstamumo bei migracijos į kitus miestus, užsienį[32]. Nuo 2018–2021 m. bendras gyventojų skaičius augo, tačiau mažėjantis jaunimo bei darbingo amžiaus žmonių skaičius savivaldybėje turėjo įtakos mažėjančiam bendram vidutiniam darbuotojų skaičiui. Vidutinis darbuotojų skaičius savivaldybėje 2022 m. sudarė beveik 70 proc. nuolatinių gyventojų nuo 18 m. skaičiaus, ir tai buvo didžiausia dirbančiųjų dalis lyginant su kitomis savivaldybėmis.

Nedarbas iki 2022 m. Šiaulių mieste augo, o 2022 m. sulėtėjęs, bedarbių skaičius viršijo 4 tūkst. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis 2019–2021 metais, kaip ir kitose tyrimo savivaldybėse, viršijo Lietuvos vidurkį (7,3 proc.) ir vidutiniškai siekė 8,5 proc. Pastebimos ir darbo užmokesčio atotrūkio tendencijos. Vidutinis darbo užmokestis Šiaulių miesto savivaldybėje nesiekia Lietuvos vidurkio, didžiąją dalį pajamų miesto sav. sudaro darbo pajamos, tačiau beveik ketvirtadalis pajamų yra gaunamos iš socialinių senatvės išmokų, kas rodo, jog savivaldybėje yra gana didelis skaičius vyresnio amžiaus gyventojų. Skurdo rizikos lygis Šiaulių m. sav. 2022 m. buvo mažiausias iš visų Šiaulių apskrities savivaldybių, tačiau Šiaulių apskrities rodiklis buvo ketvirtas pagal dydį tarp 10 Lietuvos apskričių, rodantis, kad skirtumai tarp miesto ir kaimo gyventojų padėties yra ženklūs.

Kiek daugiau nei ketvirtadalis Šiaulių apskrities 25-64 metų gyventojų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą (25,1 proc.), dar 38,68 proc. turi vidutinį, 5,6 - žemą išslavinimą. Nors ši išsilavinimo statistika yra apie apskritį, o ne Šiaulių m. sav., galima daryti prielaidą, kad Šiaulių m. sav. atspindi gyventojų pagal išsilavinimą apskrityje statistiką, tikėtina – Šiaulių m. sav. gyvena daugiau aukštąjį išsilavinimą turinčių. Apklausų ar kitų atliktų tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjami suaugusiųjų dalyvavimo MVG veiklose kliuviniai, nėra. Daroma prielaida, kad savivaldybei aktualūs Lietuvos suaugusiųjų mokymosi kliuviniai, pateikti 2.3 šios ataskaitos poskyryje.

[32] Šiaulių miesto savivaldybės taryba. (2022). Dėl Šiaulių miesto savivaldybės 2022–2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5fd66a41852e11ecb8b0fe92fb660e20

2.2.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Interviu dalyvių nuomone, Šiaulių m. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

a. Savivaldybėje trūksta patikimų tyrimų, nustatančių teikiamą SŠ paslaugų kokybę bei šių paslaugų paklausą.
b. Stebimas žymus tiekėjų dalyvavimas NSŠ konkurse, tačiau formaliojo SŠ poreikis mažėja.
c. Bendradarbiavimo tarp SŠ politiką plėtojančių organizacijų stoka.

Interviu dalyviai pabrėžė, kad apibūdinti šiuo metu vyraujančias SŠ tendencijas savivaldybėje yra sudėtinga. Tyrimai, kurie apibūdintų visą savivaldybėje vykdomą SŠ politiką ir veiklą, nėra atliekami. Informacijos rinkimas apie SŠ nėra nuoseklus, trūksta vienodai apibrėžtų tikslų, uždavinių. Vadovaujantis NSŠ ir TM veiksmų planu[33], galima įvardinti tik finansuojamas NSŠ kryptis, tačiau pačių programų vertinimas atliekamas retai. Mokymų kokybė ir kompleksinių paslaugų teikimas mažesnėse profesinio mokymo įstaigose taip pat yra abejotinos. Trūksta duomenų apie tai, kokios paslaugos yra reikalingos, kokia yra paslaugų kokybė bei, kaip jos yra teikiamos. Verta paminėti, kad ir anksčiau tokio tipo tyrimai, siekiant išsiaiškinti teikiamų paslaugų kokybę vyko fragmentuotai. KPMPC klausimyno duomenimis[34], informacija apie švietimo paslaugų teikėjus buvo nepilna, koordinatorius negalėjo įvardinti tuometinių SŠ tendencijų mieste.

Pasak interviu respondentų, savivaldybėje stebimas didelis NSŠ teikėjų ir jų teikiamų paslaugų skaičius, tačiau suaugusiųjų formaliojo švietimo paklausa mažėja. Vadovaujantis interviu informacija, formalusis suaugusiųjų švietimas (toliau – FSŠ) Šiaulių m. sav. sulaukia mažos paklausos, tad SŠ mokyklą nutarta prijungti prie bendrojo ugdymo Šiaulių „Saulėtekio“ gimnazijos, įkuriant Suaugusiųjų mokymo skyrių. Iki tol suaugusiųjų mokykloje taip pat teiktas suaugusiųjų mokymas Tardymo izoliatoriuje esantiems gyventojams.

Bendradarbiavimas tarp SŠ paslaugų teikėjų savivaldybėje vyksta geranoriškumo pagrindu, įgaliojimų dalintis informacija nėra, o įsivyravus konkurencijai ne visi partneriai noriai dalinasi informacija apie siūlomas įvairių kompetencijų tobulinimo programas. Pastebima, kad Šiaulių m. sav. nėra įsteigto etato tik SŠ koordinavimo funkcijai atlikti, kuriai būtų patikėta vienyti SŠ teikėjus. Interviu dalyvių nuomone, SŠ teikėjams trūksta informacijos apie kitų įstaigų ir organizacijų veiklas, pvz. apie UŽT teikiamas paslaugas. Taip pat pateiktas pavyzdys, kai Šiaulių apskrities centre ir rajone

[33] Šiaulių miesto savivaldybės taryba (2021) Šiaulių miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2022 metų veiksmų planas. Patvirtintas 2021 m. gruodžio 23 d., sprendimu Nr. T-505.
[34] KPMPC (2018). Klausimynas savivaldybių neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi koordinatoriams.

įsteigus bendruomeninius namus, juose buvo plėtojamos NSŠ veiklos, bet šių duomenų Švietimo centras, koordinuojantis NSŠ veiklas, nebuvo gavęs. Taip pat stebimas ženklus informacijos sklaidos trūkumas: fokus grupių metu akcentuota, kad Šiaulių m. sav. SŠ darbuotojai patys kartais nėra informuoti apie NSŠ veiklas. Šių iššūkių priežastis yra ta, kad nėra sukurta centralizuotos informacijos apie SŠ duomenų bazės – platformos bei nuosekliai vystomas bendradarbiavimas tarp SŠ teikėjų ir kitų susijusių įstaigų ir organizacijų.

Tikslai

Šiaulių m. sav. NSŠ ir TM 2022 m. veiksmų plane (toliau – Veiksmų planas) numatytu tikslu yra siekiama sukurti MVG pasiūlos ir paklausos sistemą, kuri sudarytų sąlygas suaugusiųjų socialinei ir darbinei įtraukčiai, aktyviam asmeniniam tobulėjimui. Šiam tikslui pasiekti yra išskirti du uždaviniai: 1) plėtoti NSŠ ir TM teikėjų tinklą; 2) sudaryti palankesnes sąlygas suaugusiesiems dalyvauti MVG veiklose[35]. Savivaldybė yra išskyrusi ir keletą prioritetinių krypčių: informacinių technologijų (toliau – IT) raštingumo tobulinimas ir kibernetinio saugumo įgūdžių ugdymas; asmenų mokymasis ir tobulėjimas TAU; asmenų ekologinio sąmoningumo ugdymas.

Tyrimo metu įgyvendintos apklausos respondentų bei fokus grupių SŠ dalyviai pritaria savivaldybės Veiksmų plane numatytiems tikslams[36]. Remiantis atliktos apklausos analize ir fokus grupės dalyvių nuomone:

- SŠ politika Šiaulių m. sav. turėtų siekti profesinio bei asmeninio tobulėjimo užtikrinimo. Pirmiausia svarbu ugdyti tikslinių grupių bendrąsias kompetencijas, tuomet – tikslines, profesines kompetencijas skirtas darbo rinkai. Fokus grupės dalyvių nuomone, turėtų būti fokusuojamasi į kokybiškesnį gyventojų socialinį gyvenimą, tik tuomet į profesinį gyvenimą.
- Siekiant profesinio tobulėjimo, turėtų būti akcentuojama integracija į darbo rinką įgyjant kompetencijų, reikalingų regiono plėtrai ir profesinei veiklai, sudaromos geresnės galimybės persikvalifikuoti bei įsidarbinti.
- Asmeninio tobulėjimo siekis turėtų apimti pilnavertiško gyvenimo visais amžiaus tarpsniais užtikrinimą, savęs aktualizaciją, dėmesį sidabrinei ekonomikai, ekonomikos pritaikymą vyresnio amžiaus žmonėms.
- Savivaldybė turi siekti didesnio SŠ paslaugų prieinamumo. Apklausos dalyviai pabrėžia MVG siekį, sudarant sąlygas teikiamomis paslaugomis pasinaudoti kiekvienam gyventojui. Taip pat aktualus paslaugų diferencijavimas, inovatyvių formų bei metodų taikymas. Fokus

[35] Šiaulių miesto savivaldybės taryba (2021) Šiaulių miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2022 metų veiksmų planas. Patvirtintas 2021 m. gruodžio 23 d., sprendimu Nr. T-505.

[36] Iš į klausimą atsakiusių 11 respondentų, 5 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 1 – tik asmeninį tobulėjimą, užimtumą, 2 – prieinamumą ir kita.

grupės metu SŠ sav. atstovai nurodė tikslą didinti ir Šiaulių m. sav. organizuojamo programų konkurso aprėptį.

Dalyviai fokus grupės metu išskyrė ir kelis papildomus tikslus, kurie nėra minimi Šiaulių m. savivaldybės Veiksmų plane:

- Reikia stiprinti dermę tarp FSŠ ir NSŠ, ieškant bendrų sąsajų, galimybių, bendradarbiaujant skirtingoms įstaigoms ir organizacijoms. Turi būti kuriamos bendros gairės visai SŠ politikai koordinuoti. Taip pat aktualu sudaryti gyventojams galimybę išbandyti įvairių formų (tiek formalias, tiek neformalias) švietimo veiklas.
- Privalu didinti lyderystę SŠ koordinavime. Stiprinti nacionalinių įstaigų įsitraukimą ne tik nacionaliniu lygmeniu, bet ir teikiant konsultacijas savivaldybėms. Taip pat siūloma, kad TAU galėtų užimti lyderio poziciją mieste, kadangi šioje srityje turi daugiau nei 20 m. patirties.

Apibendrinant SŠ tendencijas ir tikslus, galima teigti, kad savivaldybėje trūksta patikimų tyrimų, nusakančių esamą SŠ situaciją. Stebimas aktyvus teikėjų dalyvavimas NSŠ konkurse, tačiau formaliojo švietimo ir profesinio mokymo poreikis mažėja. Pastebima bendradarbiavimo tarp SŠ veiklas koordinuojančių ir įgyvendinančių įstaigų, organizacijų stoka. Savivaldybės dokumentuose, reglamentuojančiuose SŠ politiką, pateikti siekiai yra nukreipti į suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, ugdant pvz., ekologinį sąmoningumą bei informacinį raštingumą. Plėtojant SŠ viziją siekiama atkreipti dėmesį į SŠ koordinavimo sistemos stiprinimą, buriant didesnį ratą susijusių įstaigų ir organizacijų, siekiant jų glaudesnio bendradarbiavimo, taip pat aiškiai įvardinant lyderį SŠ srityje.

Įgyvendinamos priemonės

Ataskaitos rengimo metu NSŠ koordinavimo funkcija yra paskirta Šiaulių m. sav. Švietimo centrui, kuris ne tik koordinuoja SŠ politiką, bet ir teikia NSŠ paslaugas suaugusiesiems. Pagrindinės Švietimo centro veiklos pastaraisiais metais buvo orientuotos į pedagogų kvalifikacijos tobulinimo paslaugų teikimą, mokyklų bendruomenės įtraukties ir įvairovės kompetencijų plėtojimo mokymus, vadybinių kompetencijų plėtojimo mokymus[37]. 2022 m. spalio mėnesį pradėjo veikti NSŠ koordinacinė grupė, kurios tikslas – skatinti NSŠ sistemos plėtojimą[38].

[37] Vadovaujantis interviu medžiaga.
[38] Šiaulių miesto savivaldybės taryba. (2022). Dėl Šiaulių miesto savivaldybės 2022–2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo. https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5fd66a41852e11ecb8b0fe92fb660e20

NSŠ ir užimtumo paslaugas Šiaulių m. savivaldybėje teikia 54 institucijos[39]. Šios įstaigos užsiima įvairių profesijų kvalifikacijos kėlimo kursais, kalbų kursais, sveikatingumo veiklomis, pozityvios tėvystės mokymais, vairavimo mokymais, meno ir kūrybiškumo veiklomis. Be to, savivaldybėje yra keletas kitų SŠ teikiančių atstovų tokių kaip: Saulės mozaika, Irenos Joanos įmonė, ruošianti grožio specialistus. Mokymų centras UAB „Yvas“ siūlo suaugusiųjų FSŠ ir NSŠ programų spektrą nuo krautuvo vairuotojo, aukštalipio, suvirintojo, kėlimo įrenginių priežiūros meistro, staliaus, medienos apdirbimo staklininko iki įvairiausių seminarų bei vidinių mokymosi programų įmonėse[40].

Formalųjį SŠ vykdančią mokyklą, remiantis interviu informacija, nutarta prijungti prie bendrojo lavinimo Šiaulių „Saulėtekio“ gimnazijos, įkuriant Suaugusiųjų mokymo skyrių. Šis skyrius vykdo suaugusiųjų pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo bei NSŠ programas. Atkreiptinas dėmesys, kad savivaldybėje veikia ir Vilniaus Universiteto Šiaulių akademijos (VUŠA) MVG centras, kuris organizuoja neformalaus švietimo, pedagoginės specializacijos modulius, kvalifikacijos tobulinimo ir kitas švietimo paslaugas atliepiant šalies ir regiono poreikius.

NSŠ ir TM veikloms savivaldybės biudžeto lėšomis finansuoti kasmet organizuojamas konkursas. Nuo 2017 m. finansavimas NSŠ programoms kasmet siekė 14–30 tūkst. Eur. 2022 m. iš viso iš savivaldybės biudžeto NSŠ veikloms buvo skirta 20 tūkst. Eur. Didžiausia dalis lėšų (7 963 Eur) teko informacinio raštingumo programoms, Šiaulių TAU universitetui skirta 5 550 Eur, o ekologinio sąmoningumo programoms teko 4 514 Eur. Remiantis finansuojamų programų sąrašu, galima teigti, kad Šiaulių m. sav. įgyvendina Strateginiame plane nurodytas prioritetines kryptys[41].

Savivaldybėje taip pat vykdomos programos tikslinėms grupėms. Kaip nurodoma 2021 m. Šiaulių metinėje strategijos įgyvendinimo ataskaitoje[42], 2020 m. buvo iškelti tikslai norint pasiekti pensinio amžiaus asmenis, socialinės rizikos šeimas, nedarbingus asmenis. Tam tikslui įgyvendinti buvo vykdomas projektas „Darbinga šeima Šiauliams“, projektą įgyvendino Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai. Projekto tikslas buvo didinti darbingų, bet ekonomiškai neaktyvių bei socialinę atskirtį patiriančių gyventojų integraciją į darbo rinką. Per projekto veiklas, ekonomiškai neaktyviems asmenims buvo užtikrintas praktinių darbo įgūdžių įgijimas, organizuojamas ugdymas darbo vietoje, sudaromos sąlygos asmenims, esantiems atostogose vaikui prižiūrėti, atnaujinti profesines žinias.

[39] Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir užimtumo paslaugas Šiaulių miesto savivaldybėje teikiančios institucijos, sąrašas pateiktas sav. atstovų
[40] Ten pat.
[41] Šiaulių miesto savivaldybės administracijos direktorius (2022-05-20). Įsakymas Nr. A-932 „Dėl lėšų skyrimo 2022 m. neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programoms įgyvendinti“.
[42] Šiaulių miesto vietos veiklos grupė (2022). Miesto vietos plėtros strategijos metinė/galutinė įgyvendinimo ataskaita už 2021 metus.

Apibendrinant įgyvendinamas priemones, savivaldybėje NSŠ teikėjų spektras yra platus, tačiau FSŠ susilaukia mažesnės paklausos. Pastebima, kad kasmet savivaldybės konkurso būdu skiriama parama nuo 2017 m. svyravo tarp 14–30 tūkst. Eur, finansuojamas sritys apima prioritetines Veiksmų plano sritis. Taip pat pastebima, kad savivaldybėje veikiantys Šiaulių prekybos, pramonės ir amatų rūmai, organizavo projektą, kurio tikslas buvo pasiekti tikslines šio tyrimo grupes.

Sėkmės veiksnių vertinimas

9 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (75%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (75%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (75%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui sistema (75%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (50%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (58%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (83%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (75%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (83%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis? (67%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (50%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (67%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (83%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (42%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (83%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (42%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (83%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (42%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (50%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (58%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (58%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (75%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (67%)			

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa. Respondentų N=12.

Pagrindiniai iššūkiai

Analizuojant pagrindinius SŠ iššūkius, savivaldybės atstovų apklausoje respondentai įvertino aktualiausius kylančius SŠ iššūkius pagal 5 sėkmės veiksnius (9 lentelė). Vertinant iššūkių aktualumą pastebima, jog daugiau kaip 42 proc. respondentų visus iššūkius vertina kaip aktualius arba itin aktualius. Respondentų vertinimu, aktualiausi iššūkiai kyla finansinių ir nefinansinių paskatų įgyvendinimo, aktualių mokymosi paslaugų teikimo bei paslaugų kokybės užtikrinimo atvejais. Šie iššūkiai plačiau analizuojami remiantis Šiaulių m. sav. interviu, apklausos bei fokus grupės, rezultatais.

Šiaulių m sav. SŠ politikos etapų analizė atskleidžia, jog daugiausia iššūkių kyla politikos įgyvendinimo etape (3 pav.) Daugiau nei pusės (58 proc.) respondentų manymu, įpročio mokytis formavimo bei MVG koordinavimo atvejais bei 83 proc. respondentų nuomone mokymosi paslaugų teikimo atveju su iššūkiais susiduriama įgyvendinant SŠ politiką. Daugiau nei pusė (58 proc.) respondentų mano, jog, įgyvendinant finansines ir nefinansines paskatas mokymuisi, iššūkių kyla politikos formavimo, 33 proc. – įgyvendinimo etapuose. Paslaugų kokybės užtikrinimo atveju pusė apklaustųjų (50 proc.) mano, jog iššūkiai kyla politikos įgyvendinimo, 42 proc. – stebėsenos ir vertinimo etapuose.

3 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

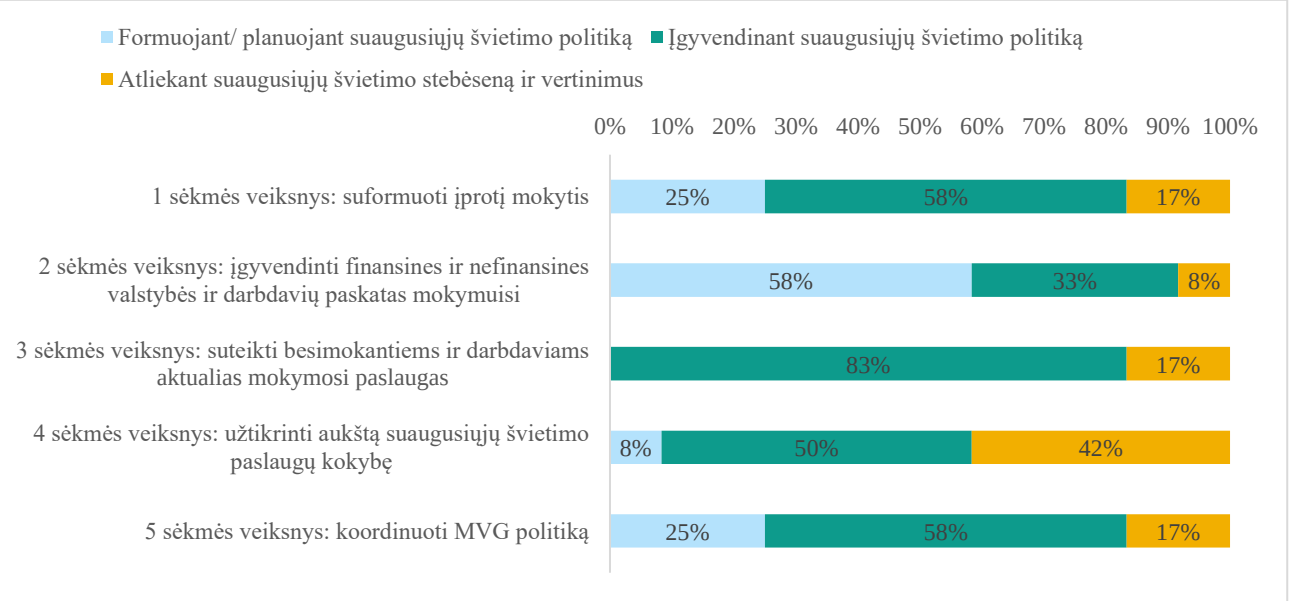

Šaltinis: Tyrimo metu įgyvendintos savivaldybių apklausos rezultatai. Respondentų skaičius N=12.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Analizuojant pirmąjį sėkmės veiksnį, fokus grupės metu išryškėjo šie pagrindiniai iššūkiai, su kuriais susiduriama savivaldybėje:

- Asmens lygmeniu – besimokančiojo atsakomybės ir sąmoningumo trūkumas.
- Savivaldybės lygmeniu – tikslinės grupės gyventojų įvairovė, skirtingos gyventojų charakteristikos ir poreikiai. Dėl šios įvairovės ir plataus poreikių spekto, SŠ teikėjams sunku gyventojus pasiekti ir suteikti tikslingas paslaugas. Taip pat, nepakankama informacija apie šių įvairių tikslinių grupių mokymosi poreikius bei socialinių partnerių, dalyvaujančių SŠ, informuotumo stoka. Taip pat SŠ koordinatorius, Švietimo centras, atsižvelgia tik į pedagogų poreikius, bet neapima platesnio gyventojų rato, tikslinės grupės.
- Nacionaliniu lygmeniu – pasigendama bendros, visa apimančios ir subalansuotos nacionalinio lygmens SŠ politikos.

Šių iškilusių iššūkių priežastys:

- Asmens lygmeniu – ribotos psichologinės galimybės dėl socialinių ir ekonominių aspektų.
- Savivaldybės lygmeniu – bendradarbiavimo stoka, išsamesnių ir kompleksinių analizių trūkumas. Tikslinių grupių įtrauktis nėra prioritetas.
- Nacionaliniu lygmeniu – nacionalinių įstaigų lyderystės trūkumas, įstatyminės bazės apimančios SŠ koordinavimą fragmentiškumas.

Siekiant suformuoti gyventojų MVG įprotį, susiduriama su kompleksinėmis problemomis įvairiu lygmeniu. Tyrimo metu akcentuota, kad psichologiniai asmens kliuviniai yra vieni iš pagrindinių iššūkių. Vertinant partnerių motyvaciją vienytis savivaldybėje dėl bendros SŠ politikos, paminėta, kad nacionalinio lygmens lyderystė ir konsultacijos prisidėtų prie šios problemos sprendimo.

<u>Galimos sprendimo priemonės:</u>

- Asmens lygmeniu - bendradarbiavimas tarp socialinių partnerių, teikiančių SŠ paslaugas, taip pat besimokančiųjų palaikymas. Sėkmės istorijų viešinimas taip keliant motyvaciją ir susidomėjimą tarp tikslinės grupės atstovų.
- Savivaldybės lygmeniu – suinteresuotų grupių, teikiančių įvairias socialines paslaugas įtrauktis. Lyderystės taikymas sav. lygmeniu, bendradarbiavimo skatinimas tarp vietinių FSŠ ir NSŠ institucijų. Tikslinių grupių pasiekiamumas turi tapti koordinatoriaus, šiuo atveju Švietimo Centro, prioritetu.
- Nacionaliniu lygmeniu - nacionalinio lygmens lyderystė ir konsultavimas siekiant didinti tikslinių grupių įtraukimą į SŠ veiklas.

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Šiaulių m. sav. vykdomos NSŠ programos yra daugiau bendrakultūrinės ir mažiau orientuotos į profesines kompetencijas. Savivaldybėje yra įgyvendinama Užimtumo didinimo programą (per UŽT), tačiau tai yra sukurta tik laikinam įdarbinimui, bet ne tęstiniam mokymuisi. Taip pat, fokus grupės metu išaiškėjo galima priežastis dėl ko kyla šie iššūkiai - tikslinė grupė, kuriai yra aktualiausios darbdavių ir valstybės paskatos, nėra SŠ politikos prioritetas.

Galimos iššūkių sprendimo priemonės:

- Tikslinių grupių pasiekiamumui didinti turi būti užtikrintos lėšos ne tik iš ES projektų, bet ir savivaldybės biudžeto lėšomis. Jei mokymai būtų mokami, tikslinės grupės jų neįpirks, tad tikslinių grupių įtrauktis turi tapti prioritetu.
- SŠ koordinatoriams turi būti suteikti įrankiai, kaip tikslines grupes pasiekti, pirmiausia, atliekant tyrimą šių grupių mokymosi poreikiams, kliuviniams ir paskatoms išsiaiškinti.
- Darbdaviui turi būti suteikiama informacija apie darbuotojo dalyvaujančio MVG proceso veiklose naudą.

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Aptariant šį sėkmės veiksnį, fokus grupės metu akcentuotina, kad pagrindinis iššūkis yra darbdavių poreikių tyrimų trūkumas bei bendros duomenų bazės nebuvimas. Kaip pavyzdys pateiktas įgyvendintas Vietos veiklos grupės projektas, kuris turėjo įtraukti ekonomiškai neaktyvius asmenis, tačiau visi dalyviai jau buvo registruoti UŽT, t.y. šie asmenys buvo aktyviai darbo ieškantys. Tai iliustruoja organizacijų bendradarbiavimo ir informacijos apie gyventojus apsikeitimo stygių. Fokus grupės metu buvo minėta, kad prieš dvejus metus buvo vykdoma verslo atstovų apklausa, tačiau dabar apibendrinti mokymosi poreikiai yra gaunami tik iš pavienių įmonių. Savivaldybėms lygmens tyrimas yra per brangus, tad būtų tikslinga, jeigu valstybė galėtų užsakyti tokius tyrimus. Pajėgumų įgyvendinti tokį tyrimą, esant finansavimui ir kooperuojantis skirtingoms institucijoms, savivaldybėje yra.

Galimos sprendimo priemonės:

- Darbdavių poreikio nustatymo tyrimui reikėtų valstybės finansavimo.
- Reikalingas nuoseklesnis duomenų kaupimas pvz. Švietimo valdymo informacinėje ar kitoje sistemoje, sudarant prieigą prie duomenų platesnei vartotojų grupei (pvz. mokymo įstaigoms, į kurias kreipiasi norintys jose mokytis gyventojai).

- Stiprinti UŽT vaidmenį SŠ, nes jie pirmiausia susiduria su tiksline grupe. Taip pat skatinti darbdavius išlaikyti darbuotoją suteikiant galimybę ir prieigą prie MVG.
- Atlikti tyrimą, siekiant įvertinti, kiek tikslinės grupės žmonių gauna kokybiškas paslaugas.

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę.

Iššūkiai, iškilę aptariant sėkmės veiksnį yra susiję su žmogiškųjų išteklių trūkumu bei andragoginių kompetencijų trūkumu. Didesnis andragogų įsitraukimas galėtų prisidėti prie demografinės situacijos gerinimo mieste kartu bendradarbiaudamas su SŠ koordinatoriumi ir užtikrinant SŠ paslaugų kokybę. Andragoginių kompetencijų stygius galėtų būtų įvardinamas kaip iškilusio iššūkio priežastis.

Galimos sprendimo priemonės:

- Regiono kvalifikacijos tobulinimo, perkvalifikavimo programų patrauklumo pasiūlos-paklausos sąveikos didinimas, kuris būtų paremtas tyrimais apie atliekamų veiklų kokybę.
- Stiprinti ir plėtoti andragogų parengimą ir įtraukimą į SŠ koordinavimą, bendradarbiauti su andragogus rengiančiomis aukštosiomis mokyklomis.

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką.

Vienas pagrindinių SŠ politikos savivaldybėje iššūkių – koordinavimas. Švietimo centro, koordinuojančio SŠ savivaldybėje, pagrindinė veiklos sritis – pedagogų kompetencijų ugdymas. Tyrimo metu išryškėjo, kad trūksta resursų, nėra koordinatoriaus etato, kuris turėtų būti įsteigtas ilgesniam laikotarpiui, kol kas ši koordinatoriaus funkcija būna įsteigiama vienai savaitei, NSŠ konkursui organizuoti. Taip pat, koordinatoriui trūksta patariamojo balso iš patirtį SŠ politikoje turinčių atstovų.

Galimos sprendimo priemonės:

- Įsteigti atskirą koordinatoriaus etatą, į šia poziciją organizuoti konkursą. Laimėtojas taptų ilgalaikiu SŠ koordinatoriumi, koordinuojantis SŠ vizijos formavimą ir įgyvendinimą. SŠ nacionaliniu lygmeniu koordinuojančios įstaigos galėtų tapti patariančiu balsu steigiant atskirą koordinatoriaus etatą.

Apibendrinant visus iššūkius, Šiaulių m. sav. galima būtų išskirti keletą esminių, pirmiausia, susijusių su SŠ veiklų koordinatoriaus trūkumu ir bendradarbiavimo tarp organizacijų stygiumi. Antra išryškėjusi iššūkių grupė – nepakankama nacionalinių įstaigų lyderystė SŠ politikoje nacionaliniu lygmeniu ir patariamojo balso trūkumas SŠ koordinatoriui. Bendradarbiavimas su andragogais rengiančiomis aukštosiomis galėtų taip pat paskatinti ir tikslingesnių programų bei priemonių

teikimą. Be to, valstybes pagalba finansuotas tyrimas apie tikslines grupes, jų padėtį bei apie darbuotojų kompetencijų poreikį, padėtų išsiaiškinti SŠ situaciją Šiaulių m. savivaldybėje.

Mikro atvejo analizė

Tyrimo metu Šiaulių m. sav. atstovai, kaip ir kitų sav. atstovai, akcentavo SŠ koordinatoriaus etato įsteigimo svarbą, galimas pareigybės funkcijas, jaunimo reikalų koordinatoriaus atitikmenį bei sąsajas su IMP. Pirmojo tyrimo renginio metu savivaldybių atstovai diskutavo dėl SŠ koordinatoriaus savivaldybėse funkcijų bei resursų, reikalingų joms įgyvendinti. Tyrimo dalyvių nuomone, SŠ koordinatoriaus savivaldybėje funkcijos galėtų būti šios:

- Renka ir sistemina informaciją apie SŠ savivaldybėje:
    - Savivaldybėje veikiančių SŠ teikėjų sąrašas;
    - idenifikuotų SŠ teikėjų teikiamų paslaugų sąrašas ir aprašymai;
    - teikiamose paslaugose dalyvaujančių gyventojų skaičius;
    - kitos savivaldybėje vykdomos su SŠ susijusios veiklos.
- Išgrynina tikslines SŠ gyventojų grupes.
- Inicijuoja tyrimus apie aplinkos mokymosi poreikius.
- Koordinuoja sklaidą apie SŠ mokymosi galimybes, teikėjus ir jų teikiamas paslaugas gyventojams.
- Demonstruoja lyderystę ir koordinuoja veiksmų plano įgyvendinimą suburiant komandą – darbo grupę, į kurią įtraukiamos mokymo įstaigos, darbdaviai, UŽT, NVO, kultūros įstaigos, TAU, bendruomenės asociacijos ir kitos įstaigos ir organizacijos)
- Koordinuoja suburtos darbo grupės darbą ir bendradarbiavimą, deleguoja užduotis ir seka jų įgyvendinimą.
- Sudaro platformą geųjų praktikų apie SŠ veikla apsikeitimui tarp SŠ teikėjų ir susijusių įstaigų.
- Veiklas formuoja ir įgyvendina per vykdomas institucijas, turi aiškius įgaliojimus tarpinstituciniam bendradarbiavimui.
- Savivaldybės tarybai teikia SŠ planus, glaudžiai bendradarbiauja vystant SŠ viziją, tikslus.

Renginio dalyvių nuomone, valstybė turėtų įsteigti arba skatinti savivaldybes įsteigti šią pareigybę, skiriant 0,5–1 etato pareigoms atlikti su aiškiu teisiniu reglamentavimu, apibrėžiant pareigybei numatomas funkcijas bei išsilavinimo, darbo patirties reikalavimus. Šis siekis sutampa su ŠMSM MVG modelio pagrindine ašimi, kuria tampa asmuo ir jo kryptingas kompetencijų tobulinimosi pasirinkimas.

Apibendrinimas

Apibendrinant Šiaulių m. savivaldybės rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ aspektus:

- **Tendencijos**. Savivaldybėje trūksta patikimų tyrimų, nustatančių teikiamų SŠ paslaugų kokybę bei šių paslaugų paklausą. Stebimas aktyvus teikėjų dalyvavimas NSŠ konkurse, tačiau formaliojo švietimo ir profesinio mokymo poreikis mažėja. Ryški bendradarbiavimo tarp SŠ politiką plėtojančių organizacijų stoka.
- **Tikslai**. SŠ politika savivaldybėje siekiama visapusio gyventojų asmeninio ir profesinio tobulėjimo. Tyrimo dalyvių nuomone, savivaldybė turi siekti ir palankesnio SŠ paslaugų prieinamumo, didinti organizuojamo programų konkurso aprėptį. Siekiama stiprinti dermę tarp formaliojo SŠ ir NSŠ, atlikti tyrimus apie teikiamų paslaugų kokybę. Privalu didinti lyderystę SŠ koordinavime, stiprinti valstybinių institucijų įsitraukimą ne tik nacionaliniu lygmeniu, bet ir konsultuojant savivaldybes. Taip pat turi būti įsteigtas atskiras SŠ koordinatoriaus etatas savivaldybės SŠ politikai koordinuoti.
- **Priemonės**. Šiaulių m. sav. siekia SŠ tikslų įvairiomis iniciatyvomis. Švietimo centras organizuoja NSŠ konkursą, kurio įgyvendinamos programos nukreiptos ne tik į kultūrines ar menines veiklas, bet ir į pvz., kompiuterinį raštingumą bei ekologinį sąmoningumą. Atkreiptinas dėmesys, kad savivaldybė veiksmų plane išskiria prioritetines NSŠ kryptis. Be to, savivaldybėje organizuojami projektai siekiant pritraukti tikslines grupes.
- **Iššūkiai.** Atskiro SŠ koordinatoriaus etato trūkumas – viena iš pagrindinių problemų. Taip pat bendradarbiavimo tarp organizacijų teikiančių SŠ paslaugas stoka. Nėra atliktas tyrimas apie tikslines grupes, jų padėtį bei apie darbuotojų kompetencijų poreikį ir bendrą SŠ situaciją Šiaulių mieste. Tai pat lyderystės SŠ politikoje nacionaliniu lygmeniu ir patariamojo balso trūkumas bei andragogikos specialistų stygius.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

10 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Šiaulių m. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Tikslinės gyventojų grupės įprotį mokytis reikia skatinti trimis lygmenimis: • Asmens lygmeniu - turi būti skatinamas bendradarbiavimas tarp socialinių partnerių, teikiančių SŠ paslaugas, kad jie palaikytų besimokančius suaugusiuosius. Turi būti skatinamas sėkmės istorijų viešinimas taip keliant motyvaciją tarp tikslinės grupės atstovų. • Savivaldybės lygmeniu – suinteresuotų grupių, teikiančių įvairias socialines paslaugas įtrauktis. Lyderystės taikymas sav. lygmeniu, bendradarbiavimo skatinimas tarp vietinių FSŠ ir NSŠ institucijų. • Nacionaliniu lygmeniu - nacionalinių įstaigų lyderystė ir konsultavimas siekiant didinti tikslinių grupių įtraukimą į SŠ veiklas.
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
• Tikslinių grupių pasiekiamumui didinti turi būti užtikrintos lėšos ne tik iš ES projektų, bet ir savivaldybės biudžeto lėšomis. Jei mokymai būtų mokami, tikslinės grupės jų neįpirks, tad tiksliniu grupių įtrauktis turi tapti prioritetu. • SŠ koordinatoriams turi būti suteikti įrankiai atlikti tyrimą tikslinių grupių poreikiui išsiaiškinti. • Akcentuoti darbuotojo, dalyvaujančio MVG proceso veiklose naudą darbdaviams, didinti darbdavių įsitraukimą.
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
• Darbdavių poreikio darbuotojų mokymui nustatyti tyrimui reikėtų valstybės finansavimo. • Reikalingas nuoseklesnis duomenų kaupimas pvz. Švietimo valdymo informacinėje ar kitoje sistemoje, sudarant prieigą prie duomenų platesnei vartotojų grupei (pvz. mokymo įstaigoms, į kurias kreipiasi norintys jose mokytis gyventojai). • Stiprinti UŽT vaidmenį, nes jie pirmiausia susiduria su tiksline grupe, bedarbiais. Taip pat skatinti darbdavius išlaikyti darbuotoją suteikiant galimybę ir prieigą prie MVG.
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
• Atlikti tyrimą apie Šiaulių m. sav. teikiamų SŠ paslaugų kokybę, ypač tikslinėms gyventojų grupėms. • Stiprinti ir plėtoti profesionalių suaugusiųjų mokytojų, andragogų, parengimą ir bendradarbiavimą su andragogus rengiančiomis aukštosiomis mokyklomis.
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
• Įsteigti atskirą koordinatoriaus etatą, skelbti šiai pozicijai konkursą.

2.3. Alytaus miesto savivaldybė

2.3.1 Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (11 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

11 lentelė. Alytaus m. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Alytaus m. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020–2022	43 807	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[43], 2020–2022	185	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019–2021	75,8	77,59
4. Neto migracija, 2021	-386	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	18 619	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Eur), 2022	1 529,8	1799,0
7. Registruotų bedarbių skaičius, 2022	2 857	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019–2021, proc.	12,3	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020–2022, proc.	23,0	20,5
10. Piniginės samdomojo darbo pajamos kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis (tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai), 2021	54,8	57,9
11. Socialinės išmokos senatvėje kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis (tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai), 2021	28,0	26,5
12. 25- 64 metų gyventojų išsilavinimas, iš viso, proc., 2021	66,35	72,2
13. 25- 64 metų gyventojų žemas išsilavinimas, proc., 2021	1,40	3,7
14. 25- 64 metų gyventojų vidutinis išsilavinimas, proc., 2021	42,18	35,8
15. 25- 64 metų gyventojų aukštas išsilavinimas, proc., 2021	22,67	32,7

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr. 2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4, Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodikliai Nr. 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje; rodikliai Nr. 10-11: Namų ūkių pagrindiniai pajamų šaltiniai (atsakymo lygis 74,8%, tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai); rodikliai Nr. 12-15: 25-64 metų amžiaus gyventojų išsilavinimas apskrityse (tūkst.). Sąvokos: Žemas išsilavinimas - Tarptautinio standartizuoto švietimo klasifikatoriaus (toliau ISCED) 0, 1, 2 lygmenys, t. y. ikimokyklinio, pradinio ir pagrindinio išsilavinimo programos. Pagrindinis išsilavinimas apima pagrindinio ir profesinio mokymo programas kartu su pagrindinio ugdymo programomis; Vidutinis išsilavinimas - ISCED 3 ir 4 lygmenys, t. y. vidurinio ugdymo programos; profesinio mokymo programos kartu su vidurinio ugdymo programomis, taip pat profesinio mokymo programos, turint vidurinį išsilavinimą; Aukštas išsilavinimas - ISCED 5, 6, 7, 8 lygmenys, t. y. bakalauro, profesinio bakalauro, magistrantūros, rezidentūros ir doktorantūros studijų programos.

Viena didžiausių problemų, kurią patiria Lietuva ir Alytaus m. sav., tai prastėjanti demografinė situacija, mažėjantis gyventojų skaičius – 2021 m. miestą paliko apie 3 proc. visų gyventojų. Vis dar aktuali migracija iš savivaldybės, neto migracija savivaldybėje nuo 2018 m. iki 2021 m. buvo neigiama, viena iš to priežasčių – miestus paliekantis jaunimas, kuris išvyksta dirbti, studijuoti, kurti

[43] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus

geresnį gyvenimą ne tik į kitus Lietuvos miestus, bet ir į užsienį. Išvykti gyventojus paskatina įvairūs iššūkiai – mažas miesto ekonominis aktyvumas, galimybė gauti geresnes pajamas kitur, didėjančios socialinės problemos. Kita demografinė problema – senėjanti visuomenė, kurios kontekste svarbi gyventojų sveikata, vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė 2019–2021 m. Alytaus m. sav. buvo kiek ilgesnė (75,8 m.) už vidutinę trukmę Lietuvoje (75,2 m.). Prie jau minėtų faktorių prisideda ir prastėjanti gyventojų sveikata ir didėjanti socialinė atskirtis – didelis mirtingumas nuo kraujotakos sistemos ligų, piktybinių navikų ir virškinimo sistemos ligų[44].

Bedarbių skaičius nuo 2019 m. savivaldybėje didėjo, o 2019–2021 metais registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykio vidurkis buvo 12,3 proc. Kiek mažiau nei pusė (44 proc.) visų gyventojų 2021 m. buvo užimti, t.y. dirbantys bet kokį darbą[45]. Dirbantieji uždirbo vidutiniškai mažiau nei Lietuvoje - Alytaus m. sav. 2022 m. siekė 1 529,8 Eur, nors tai buvo gana aukštas darbo užmokestis, lyginant su kitomis savivaldybėmis. Kas penktas Alytaus m. sav. gyventojas – skurdo rizikoje.

Daugiausia gyventojų Alytaus apskrityje – turintys vidutinį išsilavinimą (42,1 proc.), dar 22,7 proc. turi aukštąjį išsilavinimą ir tik 1,4 proc. turi žemą išsilavinimą. Alytaus m. sav. yra gerai išvystyta švietimo infrastruktūra skirtingo amžiaus gyventojams, užtikrintas švietimo sistemos ugdymo programų prieinamumas. Bendrojo ugdymo mokyklose mokinių, ugdomų pagal pradinio, pagrindinio ir vidurinio ugdymo programas, skaičius, 2021–2022 m.m. neženkliai didėjo lyginant su ankstesniais metais, tam įtakos galėjo turėti vykusi švietimo įstaigų optimizacija. Apklausų ar kitų atliktų tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjami suaugusiųjų dalyvavimo MVG veiklose kliuviniai nėra. Daroma prielaida, kad savivaldybei aktualūs Lietuvos suaugusiųjų mokymosi kliuviniai, pateikti 2.3 šios ataskaitos poskyryje.

2.3.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Interviu dalyvių nuomone, Alytaus m. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

d. aktyvų gyventojų dalyvavimą SŠ veiklose;
e. formalaus suaugusiųjų mokymo mažėjimą;

[44] Alytaus miesto savivaldybės taryba (2021), Alytaus miesto savivaldybės strateginis plėtros iki 2030 metų planas, https://alytus.lt/uploads/documents/files/LT/savivaldybes-administracija/planavimo_dokumentai/Alytaus%20SPP_01_27_Galutinis%20(2).pdf

[45] Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė. Užimti gyventojai, Oficialiosios statistikos portalas, https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=47c50ac2-50bf-47e2-a5df-d8698e1a64ce#/ (Užimti gyventojai – asmenys, dirbantys bet kokį darbą, gaunantys už jį atlygį, 15–89 metų gyventojai)

f. aktyvų SŠ veiklų koordinavimą;
g. darbdavių požiūrio į vyresnius gyventojus stoką.

Interviu dalyvių nuomone, Alytaus m. sav. gyventojai gana aktyviai dalyvauja tiek formaliajame, tiek NSŠ. 2019–2020 m. 16-oje institucijų organizuotose veiklose dalyvavo 9,5 tūkst. suaugusiųjų (t.y. apie 22 proc. gyventojų nuo 18 m. amžiaus), NSŠ finansuoti skirti 20 tūkst. Eur (2019 m.)[46]. Akcentuotina, kad darbingo amžiaus gyventojai įsitraukia į SŠ veiklas vedami darbdavių inciatyvos. Visgi daugiau gyventojų dalyvauja NSŠ, kurį mieste įgyvendina daugiau nei 10 įstaigų ir organizacijų[47].

2020 m. optimizuojant švietimo įstaigų tinklą buvo likviduota Alytaus m. sav. suaugusiųjų ir jaunimo mokykla. Mokykloje sumažėjo formalias suaugusiųjų mokymo programas lankančiųjų skaičius, tad ją tapo sudėtinga išlaikyti finansiškai. 2019–2020 m. m. mokinių skaičius siekė 101 mokinį, 68 proc. - suaugusieji[48]. Po likvidavimo, formalusis suaugusiųjų mokymas perkeltas į Alytaus profesinio rengimo centrą, o NSŠ ir TM veiksmų plano koordinavimas 2021 gegužės mėn. perduotas Alytaus Likiškėlių progimnazijai. Taip pat mažėjo Alytaus kolegijos bei Profesinio rengimo centro mokinių skaičius, pastebima, kad tam įtakos galimai turėjo ir neigiamas tėvų, visuomenės požiūris į centro veiklas, mokytojų kompetenciją[49].

Alytaus m. sav. buvo pirmoji savivaldybė Lietuvoje dar 2014 m. suformavusi SŠ strateginės partnerystės platformos kūrimo ir veiklos koordinavimo tarybą (toliau – Taryba), kuri apima SŠ organizacijas bei teikia rekomendacijas savivaldybei dėl SŠ plėtros ir tobulinimo[50]. Tarybos veiklą koordinuoja Alytaus verslo konsultacinis centras. ŠMSM projekto „Nacionalinis suaugusiųjų švietimo darbo plano koordinatorius: Lietuva“ įgyvendinimo tikslais suformuota mažesnė darbo grupė nei 8 metus veikiančioje taryboje, kurioje aktyviai dalyvauja apie 18 SŠ organizacijų narių. Tyrimo autorių nuomone svarstytina, kaip apjungti šias dvi platformas.

Tyrimo dalyvių nuomone, sėkmingam SŠ plėtojimui savivaldybėje trūksta visuomenės ir darbdavių palaikymo. Vyrauja didelė amžiaus diskriminacija - gyventojams, sulaukusiems 45 m. ir daugiau

[46] Valūnas, V. (2019). Suaugusiųjų švietimas Alytuje: dabartinis ir rytdiena, Alytaus miesto savivaldybė. https://docplayer.lt/183879471-Suaugusi%C5%B3j%C5%B3-%C5%A1vietimas-alytuje-dabartis-ir-rytdiena.html.
[47] Detaliau NSŠ teikėjai Alytaus m. sav. yra išvardinti toliau esančioje „Įgyvendinamos priemonės“ ataskaitos dalyje.
[48] Alytaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius (2022). Alytaus miesto savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita. http://www.svis.smm.lt/file/manual/Savaivaldybiu_pazanga/2021%20m/2021Alytaus%20m%20sav.pdf
[49] Dilienė D., Naginionytė A. (2018). 2013-2018 Alytaus miesto analizė, paruošta „Kurk Lietuvai“
[50] Gedvilienė G., Malinauskienė D. (2022). Savišvieta, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos leidinys, Mokomės ir dalijamės. 2022, 1 Nr. http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/09/Savis%CC%8Cvieta_2022_1_galutine%CC%87.pdf

sunku įsidarbinti dėl nepalankaus darbdavių požiūrio. Pastebima, kad ši tendencija negalioja pvz. medikams ir pedagogams, kurių darbo rinkoje tiek savivaldybės, tiek nacionaliniu mastu trūksta, stebima profesijos senėjimo problema[51]. UŽT duomenimis[52], 2022 m. III ketvirtį gydytojai specialistai, pagrindinio ir vidurinio ugdymo mokytojai pateko tarp 10 profesijų, kurioms registruota daugiausia darbo skelbimų Alytaus apskrityje. Interviu dalyvių nuomone, SŠ koordinatoriams reikia siekti keisti darbdavių nuomonę apie vyresnio amžiaus žmonių įdarbinimą ir integraciją darbo rinkoje.

Tikslai

Alytaus m. sav. NSŠ ir TM 2021–2023 veiksmų plane numatytas tikslas *„sudaryti sąlygas suaugusių asmenų socialinei ir darbinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir asmeniniam tobulėjimui plėtojant NSŠ vykdančių ir neformaliojo suaugusiųjų švietimo nuostatas įgyvendinančių institucijų bendradarbiavimą ir koordinuojant jų veiklą“*[53]. Šiems tikslams pritaria tyrimo metu įgyvendintos apklausos respondentai, fokus grupės dalyviai. Pastebima geroji praktika, kai veiksmų plane numatomos prioritetinės veiksmų kryptys: 1) reemigrantų interesų ir vietos galimybių realizavimas; 2) suaugusiųjų IKT kompetencijos, užsienio kalbų ir profesinių gebėjimų ugdymas.

Apklausos dalyvių nuomone, SŠ politika Alytaus m. sav. turėtų siekti tiek profesinio, tiek asmeninio tobulėjimo[54]. Kaip atskiras tikslas akcentuojamas mokymosi prieinamumas, įtraukumas. Profesiniu tobulėjimu turėtų būti siekiama įgyti ir tobulinti gyventojų žinias ir įgūdžius, persikvalifikuoti atsižvelgiant į besikeičiančią darbo rinką. Kalbant apie asmeninį tobulėjimą, pabrėžiamas tikslas visais gyvenimo etapais nuolatos tobulėti, ugdyti motyvaciją, gyventi prasmingą gyvenimą, tapti aktyviais visuomenės nariais. Pabrėžiant mokymosi prieinamumą, akcentuojamas mokymosi sąlygų visiems suaugusiems sudarymas, nepriklausomai nuo socialinės padėties, amžiaus, spec. poreikių. Taip pat pridėtinės vertės kiekvienam besimokančiam kūrimas, tikslingos komunikacijos siekis.

NSŠ ir TM veiksmų plane[53] numatytam tikslui pasiekti numatyti uždaviniai: 1) atlikti neformaliojo suaugusiųjų mokymosi paklausos ir pasiūlos analizę; 2) vykdyti informacijos sklaidą; 3) stiprinti NSŠ vykdytojų tarpinstitucinį bendradarbiavimą; 4) sudaryti sąlygas suaugusiems asmenims įgyti ir

[51] Pensinio amžiaus mokytojų dalis Alytaus m. sav. yra mažesnė nei vidutiniškai šalyje, tačiau per 4-5 metus mokytojų amžiaus vidurkis augo. Informacija iš Alytaus miesto savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaitos (17 psl). http://www.svis.smm.lt/file/manual/Savaivaldybiu_pazanga/2021%20m/2021Alytaus%20m%20sav.pdf

[52] Užimtumo tarnybos informacija: https://uzt.lt/darbo-rinka/paklausios-profesijos/90 [žiūrėta 2023-01-12]

[53] Alytaus miesto savivaldybės taryba (2021). Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. T-183 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“, 2 psl.

[54] Iš į klausimą atsakiusių 26 respondentų, 9 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 6 – tik profesinį, 1 – asmeninį tobulėjimą, bendrąsias komp., 6 – prieinamumą ir įtraukumą, dar 4 – kita.

tobulinti bendrąją ir profesinę kompetenciją plėtojant neformaliojo švietimo paslaugas; 5) vykdyti veiksmų plano įgyvendinimo stebėseną. Fokus grupės metu taip pat papildomai akcentuoti šie siekiai:

- SŠ paslaugų reikalingumo visiems suaugusiesiems didinimas kuriant stabilią SŠ sistemą. Akcentuotas poreikis SŠ teisės aktų pastovumui bei didesnis SŠ organizacijų ir įstaigų bendradarbiavimas ir koordinavimas;
- fokusas ne tik į NSŠ, bet ir į FSŠ (įskaitant profesinį mokymą) sudarant suaugusiajam sąlygas išbandyti įvairaus pobūdžio mokymo formas, švietimo lygmenis;
- vienodos sąlygos visiems švietimo paslaugų teikėjams;

Apibendrinant, Alytaus m. sav. stebimas aktyvus gyventojų dalyvavimas NSŠ veiklose bei aktyvi švietėjų bendruomenė, susibūrusi dar prieš savivaldybės ir valstybės paskatas koordinuoti SŠ politiką. Savivaldybės siekiai SŠ yra nukreipti į suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, stiprinant SŠ koordinavimo funkciją, buriant didesnį ratą susijusių įstaigų ir organizacijų. Savivaldybei itin svarbus siekis – SŠ prieinamumas bei įtraukumas, tikslinga sklaida, taip pat – vienodos sąlygos SŠ teikėjams. Pabrėžtina tikslinė re-emigrantų grupė bei IKT, užsienio kalbų kompetencijos.

Įgyvendinamos priemonės

Ataskaitos rengimo metu NSŠ koordinavimo funkcija yra paskirta Alytaus m. sav. švietimo ir sporto skyriaus specialistui[55], o už SŠ veiksmų plano vykdymą yra atsakinga Alytaus Likiškėlių progimnazija. Už formaliojo SŠ funkciją yra atsakingas Alytaus profesinio rengimo centras, veiklas vykdo Alytaus kolegija (bendrosios praktikos slaugos studijos) bei Kauno taikomosios dailės mokyklos Alytaus filialas (įvairios amatų profesijos). NSŠ veiklas vykdo platus ratas teikėjų: TAU; Alytaus jaunimo centras; VšĮ American English School Alytaus filialas; Alytaus pedagoginė psichologinė tarnyba; Alytaus miesto bendruomenės centras; Alytaus neformaliojo švietimo centras „Tolerancija“, penki sporto klubai ir dienos centras, su kuriais savivaldybė yra sudariusi sutartis.

NSŠ ir TM veikloms savivaldybės biudžeto lėšomis finansuoti kasmet organizuojamas konkursas[56]. Kasmet biudžeto finansavimas svyruoja, dar 2019 m. skirtos lėšos siekė 10,5 tūkst. Eur, 2020 m. – 14,7 tūkst. Eur, 2021 m. – 10 tūkst. Eur, o 2022 metais veikloms įgyvendinti paskirstyta 17 tūkst. Eur. Pastaraisiais metais finansavimas skirtas 14-ai programų, kurias vykdo 6 skirtingi teikėjai.

[55] Sprendimas dėl Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo.
[56] Finansavimas skiriamas vadovaujantis 2016-03-30 Alytaus m. sav. tarybos sprendimu Nr. T-77 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų, finansuojamų savivaldybės biudžeto lėšomis, finansavimo ir atrankos tvarkos aprašo patvirtinimo“.

Pastebima, kad NSŠ finansavimas dažnai skiriamas biudžetinėms įstaigoms, rečiau – NVO[57]. 2022 m. daugiausia lėšų skirta Kauno taikomosios dailės mokyklos Alytaus filialo veikloms (32 proc.) – keramikos, stiklo ir metalo gaminių, liaudies ornamentikos ir kitoms veikloms. Dar 28 proc. lėšų skirta Alytaus kolegijai – maisto technologijų, kompiuterinio raštingumo TAU ir sveikos mitybos veikloms. Likusi dalis lėšų skirta lenkų kultūros ir kalbos, komunikacijos, užimtumo didinimo ir grįžusių migrantų programoms.

Savivaldybėje vykdomos veiklos orientuotos į gan platų sričių spektrą – bendrųjų kompetencijų ugdymas, kultūrinė ir meninė veikla, veiklos, nukreiptos į tikslines grupes. Pasak 2019–2020 m. veiklos ataskaitos[58], šiuo laikotarpiu savivaldybėje organizuota 271 NSŠ programa. Akcentuotinos šios pagrindinės 2022 m. savivaldybėje įgyvendinamos SŠ programos ir veiklos:

- Alytaus neformaliojo švietimo centras „Tolerancija“ kartu su Alytaus bendruomenės centru ir TAU nuo 2016 metų įgyvendina tęstinę programą „Lenkų kultūra ir kalbos pradžiamokslis“[59]. Pastebima, kad interneto svetainėje pateikta informacija, programa skirta vaikams;
- Alytaus Likiškėlių progimnazija 2020–2022 m. įgyvendino Interreg projektą „Visuomeninės įtraukties skatinimas asmenims, patiriantiems socialinę atskirtį Alytuje ir Biala Piskoje (Lenkija)“, 2022 m. įgyvendina veiklą „Lietuvių kalbos mokymas ukrainiečiams“;
- Kauno taikomosios dailės mokyklos Alytaus skyrius įgyvendina „Amatų mokymo ilgalaikiams bedarbiams paslaugas“.
- Alytaus kolegija įgyvendina 5-is tarptautinius Erasmus+ bei ESFA finansuojamus projektus, skirtus aukštųjų mokyklų studentų ir darbuotojų mobilumui, tarptautiškumo plėtrai;
- Alytaus verslo konsultacinis centras kartu su lietuvių bendruomenėmis iš Norvegijos, Jungtinės Karalystės, Italijos įgyvendina projektus, kuriais siekiama nustatyti grįžtančiųjų iš migracijos gyventojų švietimo poreikį ir jiems reikalingas paslaugas.
- Kasmet organizuojamos suaugusiųjų mokymosi savaitės, viešinimas regioninėje spaudoje, televizijoje, ir radijo kanale, kitose savivaldybės, institucijų svetainėse ir socialinėse paskyrose[60].

[57] LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2019). Švietimas Alytaus miesto savivaldybėje: nevyriausybinių organizacijų įtraukimas. Nacionalinio NVO švietimo tinklo ataskaita https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/07/Svietimo-analize_NVO-itraukimas_ALYTAUS-MIESTAS.pdf.
[58] Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. T-183 „Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021-2023 m. veiksmų planas“
[59] Prieiga internetu: http://www.centrastolerancija.lt/, [žiūrėta 2023-01-15]
[60] Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. T-183 „Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021-2023 m. veiksmų planas“.

2021–2023 m. NSŠ ir TM veiksmų plane taip pat numatyta atlikti suaugusiųjų mokymosi tyrimą, rezultatus aptarti ir platinti SŠ veiklas įgyvendinančioms įstaigoms ir organizacijoms. Šio tyrimo rengimo metu papildomos informacijos apie savivaldybėje įgyvendintus suaugusiųjų mokymosi tyrimus ir kitas SŠ sistemos stiprinimo priemones (pvz. įgyvendinamas stebėsenos ir vertinimo, kokybės praktikas) nebuvo gauta.

Apibendrinant įgyvendinamas priemones, savivaldybėje NSŠ teikėjų spektras gan platus, įgyvendinamos ne tik kultūrinės ar meninės, bet ir į tikslines grupes (pvz. bedarbius) nukreiptos NSŠ programos, kurių metu stiprinami bendrieji gyventojų gebėjimai, pvz. kompiuterinis raštingumas. Atkreiptinas dėmesys, kad stiprinami profesiniai gebėjimai dažnai nukreipti į pedagogus ar viešojo sektoriaus darbuotojus, t.y. neapima platesnio gyventojų – darbuotojų rato. Pastebima, kad kasmet skiriamas biudžeto finansavimas svyruoja tarp 10-17 tūkst. Eur, dažnu atveju nemaža dalis (pvz. trečdalis) finansavimo tenka vienai įstaigai, dažnai – biudžetinėms įstaigoms. Savivaldybėje veikiančios įstaigos ir organizacijos aktyviai naudojasi tarptautinio finansavimo galimybėmis, organizuojant projektus su užsienio partneriais. Informacijos apie SŠ sistemos stiprinimo priemones nebuvo gauta.

Sėkmės veiksnių vertinimas

12 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (77%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (77%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (68%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui sistema (59%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (68%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (82%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (77%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (64%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (68%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis? (62%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (91%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (82%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (68%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (68%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (86%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (59%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (77%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (68%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (64%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (59%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (82%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (91%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (77%)			

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa. Respondentų N=22; N=21 (5 sėkmės veiksnys, 2 teiginys)

Pagrindiniai iššūkiai

Vertinant SŠ iššūkių aktualumą, apklausos respondentai buvo paprašyti įvertinti iššūkius pagal 5 sėkmės veiksnius (12 lentelė). Pastebima, kad visus iššūkius daugiau kaip 59 proc. respondentų vertina kaip aktualius arba itin aktualius. Dauguma aktualiausių iššūkių priskirtini įpročio mokytis formavimui bei finansinėms ir nefinansinėms paskatoms. Šie iššūkiai išsamiau aptariami tolesnėje apžvalgoje apibendrinant Alytaus m. sav. fokus grupės, apklausos ir interviu iššūkiams aptarti rezultatus. Analizuojant SŠ politikos formavimo etapus (4 pav.), daugiausia iššūkių kyla politikos įgyvendinimo etape – daugiau nei pusė respondentų mano, jog 1 (52 proc.), 2 (64 proc.) ir 3 (52 proc.) sėkmės veiksnių atveju iššūkiai kyla įgyvendinant suaugusiųjų švietimo politiką. Beveik pusė (48 proc.) respondentų mano, kad siekiant užtikrinti aukštą SŠ paslaugų kokybę, iššūkiai kyla įgyvendinimo, 38 proc. – stebėsenos ir vertinimo, 14 proc. – planavimo etapuose. Vertinant MVG politikos koordinavimą, po lygiai respondentų (po 38 proc.) mano, kad su problemomis susiduriama tiek planavimo, tiek vertinimo ir stebėsenos etapuose, dar 24 proc. – įgyvendinimo.

4 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

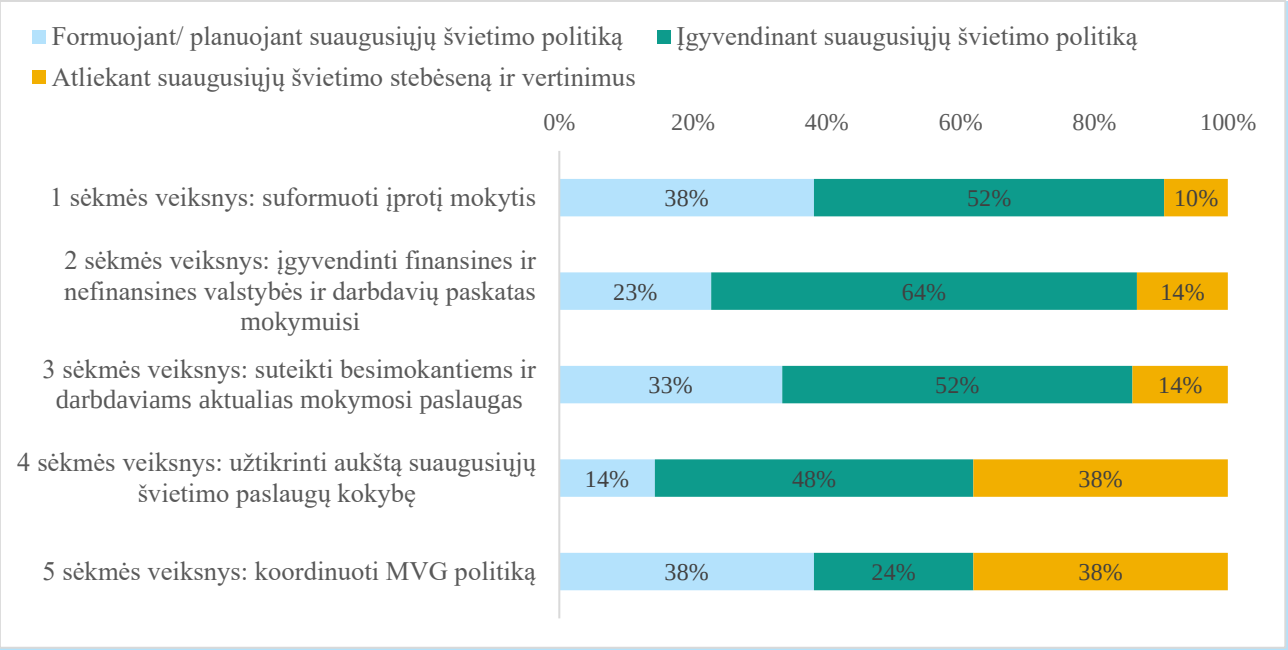

Šaltinis: Tyrimo metu įgyvendintos savivaldybių apklausos rezultatai. Respondentų skaičius N=21 (1, 3, 4, 5 sėkmės veiksniai); N=22 (2 sėkmės veiksnys)

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Siekiant pritraukti tikslinei grupei priklausančius gyventojus susiduriama su kompleksinėmis problemomis, kai dalyvavimo motyvaciją lemia socialinių įgūdžių stoka, logistiniai kliuviniai, laiko bei galimybių trūkumas dėl, pvz. neįgalaus šeimos nario rūpybos. Tyrimo metu akcentuota, kad logistiniai kliuviniai yra sprendžiami gyventojus atvežant ir parvežant iš veiklų (pateiktas UŽT pavyzdys, kai gyventojams organizuojamas transportas iš/ į paslaugų vietas). Vertinant motyvaciją,

akcentuota, kad gyventojų pastangos taip pat derinamos ir su finansinėmis galimybėmis dalyvauti mokymosi veiklose, akcentuotas suaugusiųjų krepšelio mokymams poreikis.

Galimos sprendimo priemonės:

- Į konkrečias tikslines grupes nukreipti projektai ir veiklos (atskirai motyvuotiems ir nemotyvuotiems gyventojams); akcentuotas geros atmosferos įgyvendinimo metu formavimas;
- Savanorystės skatinimas, pvz. veiklos su iš Ukrainos atvykusiais gyventojais;
- Platesnis bendruomenės įtraukimas skatinant kultūrinį sąmoningumą;

Antrasis esminis iššūkis – reklamos SŠ turinio viešinimui trūkumas. Interviu dalyvių nuomone, nepaisant to, kad SŠ veiklų yra nemažai, trūksta sklaidos joms viešinti. Šiuo metu sklaida aktyviausiai vyksta per seniūnijas ir seniūnaičius. Fokus grupės metu akcentuotas aiškios, susistemintos informacijos ir sklaidos poreikis gyventojams. Pateiktas EPALE[61] platformos pavyzdys, tokia platforma lietuvių k. prisidėtų prie SŠ galimybių viešinimo. Taip pat pateiktas Alytaus verslo konsultacinio centro įgyvendinto projekto grįžtantiems migrantams pavyzdys, kurio metu buvo susisteminta informacija apie savivaldybėje grįžusiesiems teikiamas paslaugas, tačiau projektui pasibaigus – informacija nebėra lengvai pasiekiama.

Galimos sprendimo priemonės:

- Informacinės sistemos poreikis, kurios pagrindu vyktų gyventojų informavimas, sklaida;
- Gerųjų pavyzdžių, sėkmės istorijų apie tikslinės grupės gyventojus dalinamasis;
- Specialių erdvių gyventojams steigimas, t.y. klubų, kavinių bendravimui, gerosios praktikos, patirties apsikeitimui, pvz. pagal profesiją (gydytojai, verslininkai);

Informavimo ir konsultavimo iššūkis – glaudžiai susijęs su gyventojų motyvacijos problema. Gyventojai mažai naudojasi šiomis paslaugomis dėl poreikio, motyvacijos trūkumo, taip pat manymo, kad įgytų žinių ir kompetencijų nebus kur pritaikyti, trūksta darbdavių įsitraukimo. Tam tikri tikslinei grupei priskiriami gyventojai, pvz. vaikų turinys, yra labiau motyvuoti, tačiau šiai grupei informuoti ir konsultuoti trūksta finansavimo ir koordinavimo veiksmų. Dažnai gyventojai negauna individualizuotos pagalbos (pvz. dėl verslo kūrimo) ir yra nukreipiami ne ten. Akcentuota sisteminė problema, jog karjeros konsultavimo prioritetas savivaldybėje – jaunimas. 2018–2019 m. programos „Kurk Lietuvai“ įgyvendinto projekto metu sėkmingai sukurtas profesinio orientavimo modelis ir

[61]EPALE – Electronic Platform for Adult Learning in Europe, European Commission. Prieiga internetu: https://epale.ec.europa.eu/en.

atidarytas pirmasis Lietuvoje regioninis karjeros centras jaunimui „Karjeras“[62]. Pastebima, kad karjeros centro veiklos galėtų būti išplėstos ir įtraukti ir vyresnes suaugusiųjų amžiaus grupes, teikiant į asmenį orientuotas konsultacijas.

Galimos sprendimo priemonės:

- Tolesnis Alytaus karjeros centro „Karjeras“, kuris šiuo metu yra orientuotas tik į paslaugas jaunimui, vystymas, steigiant paslaugas suaugusiems gyventojams;

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Tyrimo metu akcentuotas SŠ finansavimo savivaldybėje trūkumas ir nestabilumas. NSŠ tiekėjai negali pretenduoti į didesnį finansavimą nei 4 tūkst. Eur paslaugoms teikti, dėl lėšų trūkumo biudžete finansuojama tik iki 50 proc. poreikių. Akcentuota, kad pedagogų švietimui skiriama daug lėšų. Interviu metu pateiktas pavyzdys, kad savivaldybė 2021–2023 m. veiksmų plane nurodė skatinanti suaugusiųjų kompiuterinį raštingumą, teikėjai paslaugomos jau buvo numatyti, tačiau dėl finansavimo stokos šios programos gali neįvykti. Diskutuojant apie nacionalines finansavimo paskatas, akcentuota, kad tikslinės grupės gyventojai prie šių paskatų neprieina arba nenori jomis naudotis. Vienintelis galimas prieigos prie finansavimo paskatų šaltinis – UŽT, kurios paslaugos orientuotos į užimtumo didinimą. Svarstant IMP diegimą, sav. atstovai mano, kad paskyrą bus svarbu susieti su karjeros konsultavimo, profesinio orientavimo paslaugomis, užtikrinti pagalbą tikslinei grupei naudojantis IT.

Galimos sprendimo priemonės:

- Formuoti kompleksinį požiūrį ir SŠ finansavimo sistemą, integruojant SŠ veiklą savivaldybėse su planuojama IMP, taip sprendžiant tiek savivaldybės lygmens finansavimo problemas, pritraukiant finansavimą iš darbdavių, teikiant kompleksines paslaugas (įskaitant karjeros konsultavimą).

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Diskutuojant apie galimybes gyventojams lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje, akcentuota, kad kvalifikacijų pažymėjimai turėtų didinti abiejų pusių - teikėjų ir gavėjų, atsakomybę. Kvalifikacijos pažymėjimai yra svarbūs gyventojams, tačiau tyrimo dalyviams kyla klausimas, ar šie

[62]Dilienė D., Naginionytė A. (2018). 2013-2018 Alytaus miesto analizė, paruošta „Kurk Lietuvai“, http://kurklt.lt/projektai/jaunimo-verslumo-skatinimas-ir-profesinio-orientavimo-stiprinimas-alytuje/ [žiūrėta 2023-01-15]

pažymėjimai yra reikalingi ir darbdavių vertinami. Pastebima, kad savivaldybėje trūksta įmonių, kurios į darbą priimtų besimokančius asmenis, ypač vyresnio amžiaus. Išlieka galimybė pritraukti alternatyvius lėšų šaltinius, pavyzdžiui, bendradarbiaujant su ūkininkais, jiems įdarbinant gyventojus ir kompleksiškai sprendžiant jų problemas (pvz. priklausomybes). Kaip alternatyvą, vykdyti individualią veiklą gyventojams sunku dėl darbo sąlygų trūkumo (pvz. krosnies keramikai). Akcentuotinas konsultavimo darbo ieškantiems poreikis, padedant įvertinti, kur įgytos žinios ir kompetencijos gali būti pritaikomos, dažnai tam reikia papildomos finansinės paramos siekiant įsigyti darbo priemones.

Galimos sprendimo priemonės:

- Ieškoti alternatyvių paslaugų ir lėšų šaltinių (pvz. glaudžiau bendradarbiaujant su darbdaviais), siekiant kompleksiškai spręsti tikslinės grupės užimtumą ir švietimą;
- Poreikis gilinti pedagogų gebėjimus siekiant įgalinti mokytis tikslinės grupės gyventojus;
- Užtikrinti, kad tam tikrose UŽT priemonėse siekiant gauti paramą įgytų žinių taikymui, nebūtų amžiaus ribos.

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę

Tyrimo metu švietimo paslaugų kokybė nebuvo išskirta tarp esminių, toliau fokus grupės metu aptartų problemų, tačiau išlieka aktuali, ypač vertinant nacionalinės IMP priemonės vystymą, kurioje programų kokybė bus glaudžia susijusi su krepšeliu dydžiu, t.y. suaugusiųjų mokymams skiriamomis lėšomis. Apklausos respondentai kaip trūkstamas priemones mini švietimo bendruomenės kvalifikacijos kėlimą (*N=4*), SŠ paslaugų kokybės išorinio ir vidinio vertinimo sistemą (*N=3*), palaikymo iš valstybės, savivaldybės skleidžiant gerąją praktiką ir organizuojant mokymus (*N=2*), mokymo programų atnaujinimą, naujų ir aktualių programų rengimą (*N=1*).

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką

Vienas pagrindinių SŠ politikos savivaldybėje iššūkių – koordinavimas. NSŠ koordinavimo funkcija priskirta Alytaus m. sav. švietimo ir sporto skyriaus specialistui, kurio pagrindinė veikla yra vaikų neformalusis švietimas, taigi įstaigos darbuotojas negali fiziškai tiek pat laiko skirti SŠ. Koordinatorius dažnai su tuo susijusiais klausimais dirba po darbo valandų. Taip pat akcentuota, kad Alytaus m. sav. nėra įsteigto švietimo centro, kuris galėtų telkti SŠ koordinavimą. Savivaldybė deda pastangas koordinuojant SŠ, siekiama, kad Likiškėlių progimnazija prisiimtų daugiau funkcijų (pvz., biudžeto projektų atrankos, veiklos plano koordinavimą). Projekto tikslais suburta darbo grupė, kuri veikia papildomai prie 2014 m. suburtos Tarybos, kurią sudaro platus SŠ teikėjų ratas, taip pat kultūros, užimtumo ir sveikatos sektorių, verslo, darbo rinkos atstovai. Tai vienintelė tarp 6 tyrime

dalyvaujančių savivaldybių, apimanti ne tik SŠ, bet ir kitų sektorių, įskaitant verslo, atstovus. Tyrimo rengėjų pastebima, kad tolesnis funkcijų išskaidymas gali prisidėti prie gilesnio sistemos fragmentiškumo, rekomenduotina siekti koordinavimo funkcijų paskyrimo į vienas rankas, užtikrinant tam reikalingus resursus.

Galimos sprendimo priemonės:

- Siekiant sklandaus veiklų koordinavimo turėtų būti įsteigtas naujas papildomas etatas specialisto, kuris koordinuotų tik SŠ veiklas. Pateiktas jaunimo veiklų koordinatoriaus atitikmuo, kurį paskyrus savivaldybėje veiklos, skirtos jaunimui, suaktyvėjo.
- Išgryninti, kurios platformos pagrindu toliau vystyti SŠ koordinavimą (projekto tikslais suburtos darbo grupės ar Strateginės veiklos grupės), nedubliuojant koordinavimo veiklų ir koncentruojant turimus resursus.

Apibendrinant, Alytaus m. sav. galima būtų išskirti keletą esminių SŠ iššūkių, susijusių, pirmiausia, su SŠ veiklų koordinavimo trūkumu bei finansavimo šiai užduočiai trūkumu, nestabilumu. Antra išryškėjusi iššūkių grupė – nepakankama informacijos apie mokymosi galimybes sklaida ir į tikslinės grupės atstovus orientuotas konsultavimo trūkumas. Pirmosios problemos sprendimas galėtų taip pat paskatinti ir tikslingesnių programų bei priemonių, bendradarbiaujant tarp skirtingu SŠ veiklas įgyvendinančių organizacijų ir įstaigų, teikimą.

Mikro atvejo analizė

Tyrimo metu Alytaus m. sav. atstovai, kaip gerąją praktiką, kurią būtų galima taikyti ir Alytaus m. sav., pabrėžė gretimos savivaldybės – Alytaus r. sav. SŠ sėkmingą į tikslinę grupę orientuotą programą. Šio pavyzdžio atveju[63] akcentuotina kompleksinė, į bedarbius orientuota programa, organizuota Alytaus r. sav. ir UŽT 2020–2021 metais. Programa skirta į darbo rinką pritraukti tikslinės grupės atstovus – ilgalaikius bedarbius, socialinę paramą gaunančius, vienus vaikus auginančius, priklausomybių turinčius gyventojus. Dalyviai darbo ilgą laiką neturėjo dėl įvairių priežasčių, tad programos metu dalyviams teiktos į problemų dėl darbo neradimo priežastis orientuotos kompleksinės paslaugos, pvz. psichologo, gydytojo psichiatro konsultacijos padedant spręsti nedarbo priežastis kaip alkoholizmas, taip pat lydėjimo iš/į paslaugų vietas, konsultacijos dėl priklausomybių prevencijos, dantų protezavimo paslaugos. Taip pat teiktos motyvavimo konsultacijos, kompiuterinio raštingumo bei pristatymo darbdaviams mokymai. Daliai programos

[63] Projekto aprašymai prieinami interneto adresais https://www.arsa.lt/index.php?1286701031 ir https://www.arsa.lt/index.php?3937861929, [žiūrėta 2023-01-15]

dalyvių pavyko sėkmingai įsilieti į darbo rinką, dar daliai – mokytis ir įgyti išsilavinimą, pvz. baigti bendrojo ugdymo programas ar įgyti profesinę kvalifikaciją.

Svarbi rolė teko atvejo vadybininkui, kuris teikė tikslinę, į asmenį orientuotą pagalbą siekiant identifikuoti iškritimo iš darbo rinkos priežastis, paskirti paslaugas, kurios padėtų šias priežastis įveikti. Atvejo komandą sudarė atvejo vadybininkas, savivaldybės administracijos, seniūnijų darbuotojai, UŽT atstovai, taip pat paslaugų teikėjų atstovai. Pabrėžtina, kad siekiant į darbo rinką grąžinti ilgai nedirbančius gyventojus toks projektas, kurio metu dalyviams taikomos kompleksinės, į asmeninius poreikius nukreiptos priemonės, galėtų būti taikytinas ne tik Alytaus m. sav., bet ir kitose tyrime dalyvaujančiose savivaldybėse. NSŠ tiekėjai galėtų aktyviai įsitraukti į paslaugų teikimą, organizuojant bendrųjų kompetencijų stiprinimą, pvz. kompiuterinio raštingumo mokymus.

Apibendrinimas

Apibendrinant Alytaus m. savivaldybės rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ aspektus:

- **Tendencijos**. Stebimas aktyvus gyventojų dalyvavimas NSŠ veiklose, dalyvavimas formaliajame švietime ir profesiniame mokyme – mažėja. Savivaldybėje veikia aktyvi švietėjų bendruomenė, 2014 m. pirmąkart Lietuvoje susikūrė SŠ įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimo platforma. Stebimos Lietuvos mastu būdingos tendencija – teigiamo darbdavių požiūrio į vyresnius gyventojus trūkumas.
- **Tikslai**. SŠ politika savivaldybėje siekiama visapusio gyventojų asmeninio ir profesinio tobulėjimo, itin svarbus siekis – SŠ prieinamumas, tikslinga informacijos apie mokymosi galimybes sklaida. Pabrėžtinos prioritetinės kryptys – re-emigrantų bendruomenės kūrimas ir integracija bei IKT, užsienio kalbų kompetencijų ugdymas.
- **Priemonės**. Savivaldybėje įgyvendinamos ne tik kultūrinės, bet ir į tikslines grupes, bendruosius gebėjimus nukreiptos priemonės. Profesinių gebėjimų ugdymas nukreiptas į siaurą darbuotojų grupę – pedagogus, kitus viešojo sektoriaus darbuotojus. Šio tyrimo rengimo metu informacijos apie savivaldybėje įgyvendintus SŠ sistemos stiprinimo priemones nebuvo gauta. Kasmet skiriamas savivaldybės biudžeto finansavimas svyruoja nuo 10–17 tūkst. Eur, didesnė jo dalis tenka biudžetinėms įstaigoms, tenkinamas tik dalinis finansavimo poreikis. Aktyviai naudojamasi tarptautinio finansavimo galimybėmis.
- **Iššūkiai.** SŠ veiklų koordinavimo bei finansavimo koordinavimui trūkumas – viena iš pagrindinių problemų. Taip pat – nepakankama informacijos apie MVG sklaida ir į tikslinės grupės atstovus orientuotų konsultavimo paslaugų trūkumas. SŠ bendruomenei trūksta žinių apie tikslinės grupės poreikius, sunku į veiklas pritraukti nemotyvuotus gyventojus.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

13 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Alytaus m. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Toliau vystyti Alytaus karjeros centrą „Karjeras“, steigiant karjeros konsultavimo paslaugas suaugusiems.
Informacinės sistemos, kurios pagrindu vyktų gyventojų informavimas, sklaida, kūrimas (galimai IMP pagrindu). Pastebima, kad savivaldybės puslapyje skelbiama informacija[64] apie MVG galimybes suaugusiems yra ribota, pateikiama teisinė, mažai gyventojams aktuali informacija apie vykdomas veiklas. Integruoti informaciją apie teikiamas paslaugas, pvz. tikslinės grupės karjeros konsultavimą kaip sudėtinę paslaugų dalį prieš mokymus.
Organizuoti į konkrečias tikslines grupes nukreiptus kompleksinius projektus, užtikrinant, pvz. pavežėjimą į/iš mokymosi vietos (pateiktas Alytaus r. sav. programos darbo neturintiesiems pavyzdys);
Identifikuoti ir su tikslinės grupės gyventojais dalintis geraisiais MVG metu ir įgytų žinių, gebėjimų pritaikymo pavyzdžiais, sėkmės istorijomis, kurių metu taikytos kompleksinės užimtumo, švietimo, sveikatos priemonės.
Išplėsti paslaugas ne tik orientuojantis į bedarbius, bet ir kitus tikslinės grupės gyventojus, siekiančius išlikti darbo rinkoje;
Išnaudojant savivaldybės įstaigų turimas patalpas, steigti specialiąsias erdves gyventojams (angl. *hub*), t.y. klubus, kavines bendravimui, patirties apsikeitimui pagal, pvz. profesiją (gydytojai, verslininkai);
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
Formuoti kompleksinį požiūrį ir SŠ finansavimo sistemą, integruojant SŠ veiklą savivaldybėse su planuojama IMP, taip sprendžiant tiek savivaldybės lygmens finansavimo problemas, pritraukiant finansavimą iš darbdavių, teikiant kompleksines paslaugas.
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
Ieškoti alternatyvių paslaugų ir lėšų šaltinių (pvz. glaudžiau bendradarbiaujant su darbdaviais), siekiant kompleksiškai spręsti tikslinės grupės užimtumą ir švietimą;
Gilinti pedagogų ir švietimo bendruomenės gebėjimus siekiant įgalinti mokytis tikslinės grupės gyventojus, suteikti jiems aktualias paslaugas;
Užtikrinti, kad UŽT priemonėse siekiant gauti paramą įgytų žinių taikymui, nebūtų amžiaus ribos.
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
Akcentuotinas poreikis sukurti SŠ išorinio ir vidinio vertinimo sistemą, kurią galima būtų taikyti savivaldybėse;
Nac. lygmens palaikymas skleidžiant gerąją kokybės užtikrinimo praktiką, organizuojant mokymus švietėjų bendruomenei.
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
Įsteigti suaugusiųjų švietimo koordinatoriaus etatą (analogiškai savivaldybėse veikiantiems jaunimo reikalų koordinatoriams);
Išgryninti, kurios platformos pagrindu toliau vystyti SŠ koordinavimą (projekto tikslais suburtos darbo grupės ar Strateginės veiklos grupės), nedubliuojant koordinavimo veiklų ir koncentruojant turimus resursus.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

[64]Alytaus miesto savivaldybės puslapis, mokymai ir neformalus švietimas suaugusiems. Prieiga internetu: https://alytus.lt/lt/mokymai-ir-neformalus-svietimas-suaugusiems [žiūrėta 2023-01-15]

2.4. Lazdijų rajono savivaldybė

2.4.1 Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (14 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

14 lentelė. Lazdijų r. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Lazdijų r. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020-2022	15 448	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[65], 2020-2022	196	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019-2021	72,3	77,59
4. Neto migracija, 2021	-7	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	2655	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Eur), 2022	1 338,2	1 799,0
7. Registruotų bedarbių skaičius, 2022	835	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019-2021, proc.	18,2	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020-2022, proc.	22,8	20,5

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr.2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4, Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodikliai 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje.

Gyventojų skaičius Lazdijų r. sav. kiekvienais metais mažėja, o pagrindinės to priežastys yra visai Lietuvai aktualūs iššūkiai – mažėjantis gimstamumas, didelė emigracija[66]. Dėl šių tendencijų Lazdijų r. sav. senyvo amžiaus gyventojų dalis yra itin didelė, 2020 m. pradžioje vidutinis gyventojų amžius buvo 50 metų, t.y. 6 metais didesnis nei visoje šalyje[66]. Tai taip pat lemia disproporciją tarp skirtingų gyventojų kartų – paskutinius trejus metus vidutiniškai 100 vaikų iki 15 m. amžiaus teko 196 gyventojai nuo 65 m. amžiaus, tai buvo vienas didžiausių rodiklių visoje Lietuvoje. Darbingo amžiaus (15-64 m.) gyventojų dalis buvo mažesnė nei vidutiniškai Lietuvoje[67]. Šios savivaldybėje vyraujančios demografinės tendencijos taip pat daro įtaką ekonomikos, ypač paslaugų sektoriaus orientavimui, kuris labiausiai telkiamas į pagyvenusius asmenis. Mažėjantis gimstamumas ir emigracija taip pat daro įtaką mokyklų tinklui, per trejus metus reorganizuotos 5 pagrindinės

[65] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus
[66] Lazdijų Rajono Savivaldybė (2020). Lazdijų rajono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2027 metų. https://www.lazdijai.lt/data/public/uploads/2020/12/spp-iki-2027-m..pdf
[67] Ten pat

mokyklos, likviduotas Stebulių pradinio ugdymo skyrius, uždarytas Verstaminų universalaus daugiafunkcio centro skyrius[68].

Savivaldybėje fiksuojamas itin aukštas nedarbo lygis, tiek tarp darbingų, tiek tarp vyresnio amžiaus gyventojų. UŽT duomenimis[69], daugiausia darbingo amžiaus bedarbių gyventojų 2021 m. sausį registruota būtent Lazdijų r. sav. – 19,7 proc. Rajone taip pat buvo fiksuotas didžiausias vyresnių nei 50 m. žmonių nedarbas – 24,2 proc. Daugiausia vyresnio amžiaus ilgalaikių bedarbių gyvena kaimiškose vietovėse, yra žemos kvalifikacijos, turi nepaklausias darbo rinkai profesijas. Pastebima bendra tendencija – darbo neturintys nėra suinteresuoti susirasti darbą, o tai turi neigiamos įtakos bendram savivaldybės investiciniam patrauklumui[70]. Atsižvelgiant į šiuos duomenis, savivaldybėje kasmet yra įgyvendinama užimtumo didinimo programa, kurią įgyvendinant organizuojami laikinieji darbai, skelbiant darbdavių atrankos konkursą.[71]

Dėl aukšto vyresnio amžiaus gyventojų skaičiaus, vienas pagrindinių savivaldybės gyventojų pragyvenimo šaltinių yra pensijos – 2020 m. senatvės pensijų gavėjų skaičius Lazdijų r. sav. viršijo bendrą Lietuvos vidurkį. Mėnesinis bruto darbo užmokestis 2018–2020 metų laikotarpiu augo ir 2022 m. siekė 1 338,2 Eur, tačiau tai buvo net 32,9 proc. mažesnis darbo užmokestis nei vidutiniškai Lietuvoje.[72] Skurdo rizikos lygis Lazdijų rajone taip pat yra didesnis nei bendras lygis Lietuvoje. 2020–2022 m. net 22,8 proc. vyresnių nei 16 m. asmenų ekvivalentinės piniginės disponuojamosios pajamos buvo mažesnės už skurdo rizikos ribą.

Apklausų ar kitų atliktų tyrimų, kuriuose būtų nagrinėjami savivaldybės suaugusiųjų dalyvavimo MVG veiklose kliuviniai nėra. Daroma prielaida, kad savivaldybei aktualūs Lietuvos suaugusiųjų mokymosi kliuviniai, pateikti 2.3 šios ataskaitos poskyryje.

2.4.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Lazdijų r. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

[68] Lazdiju rajono savivaldybė (2021). Lazdijų rajono savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita.
[69] Užimtumo tarnyba. (2022). Darbo rinkos rodiklių archyvas. https://uzt.lt/darbo-rinka/darbo-rinkos-rodikliu-archyvas/285.
[70] Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Sprendimas Nr. 5TS-955 dėl Lazdijų rajono savivaldybės 2022-2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo.https://teisineinformacija.lt/lazdijai/document/62684.
[71] Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Sprendimas Nr. 5TS-1070 dėl pritarimo Lazdijų rajono savivaldybės ir savivaldybės mero 2021 metų veiklos ataskaitai. https://teisineinformacija.lt/lazdijai/document/63946.
[72] Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė. Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse 2022 m. trečiąjį ketvirtį. https://osp.stat.gov.lt/

a. suaugusiųjų dalyvavimas SŠ veiklose per paskutinius 10 metų reikšmingai nepasikeitė;
b. daugiausia dėmesio SŠ veiklomis skiriama pedagogams ir senjorams.

Interviu dalyvių nuomone, didelio pasikeitimo suaugusiųjų dalyvavimo švietime per paskutinius 10 metų nėra, į veiklas pritraukti nemotyvuotus (pvz. nedirbančius) asmenis yra sunku, tad veiklose pagrinde dalyvauja jomis suinteresuoti gyventojai. Bendrai prieinamos informacijos ar duomenų apie suaugusiųjų dalyvavimą SŠ nėra. Remiantis Lazdijų r. sav. informacija[73], SŠ veiklose dalyvauja apie 7 tūkst. Gyventojų, tačiau vertinant bendrą 18 ir vyresnio amžiaus gyventojų skaičių, toks dalyvavimas būtų itin aukštas, t.y. siektų apie 45 proc. visų šio amžiaus gyventojų. Suaugusiųjų pagrindinio ir vidurinio ugdymo programose 2021 m. dalyvavo 42 asmenys[74], profesinio mokymo įstaigų savivaldybėje nėra, išskyrus Veisiejuose veikiantį Profesinio mokymo centro Žirmūnai Pietų Lietuvos filialo Verslo ir technologijų skyrių.

Pasak tyrimo dalyvių, didžiausią dalį SŠ paslaugų savivaldybėje užima pedagogų kvalifikacijos tobulinimo ir TAU veiklos, kurias organizuoja Lazdijų švietimo centras. Kitoms suaugusiųjų grupėms dėmesio suaugusiųjų švietimo prasme tenka mažiau, vykdomos veiklos daugiau nukreiptos į užimtumo didinimą ir su tuo susijusias kompleksines priemones. Akcentuotinos kitos savivaldybėje veikiančios įstaigos ir organizacijos, kurios vykdo kultūrinę – švietėjišką veiklą (dažniausiai projektiniais pagrindais), paminėtinos – meno mokykla, biblioteka, muziejus, kultūros centras.

Tikslai

Viena iš trijų 2021–2027 savivaldybės plėtros plano prioritetinių krypčių yra „Socialiai atsakinga ir pokyčius kurianti bendruomenė“, numatant siekį užtikrinti švietimo plėtrą bei kokybę[75]. Tikslui pasiekti numatyta švietimo ir sporto plėtojimo programa, kurios rezultatas – 80 proc. savivaldybės gyventojų, teigiamai vertina švietimo paslaugų kokybę, 2021 m. faktinė šio rodiklio reikšmė jau buvo viršyta ir siekė 93 proc[71]. Daugiau dėmesio suaugusiųjų švietimui skiriama strateginiame 2022–2024 m. savivaldybės veiklos plane[70], kuriame siekiama, kad 2022 m. NSŠ projektuose dalyvautų 10 proc. daugiau nei ankstesniame laikotarpyje, į TAU veiklas įsitrauktų 5 proc. 65 m. amžiaus gyventojų, o vyrų skaičius augtų 100 proc. Tolesnės rodiklių reikšmės 2023 ir 2024 metams iš anksto nenumatytos.

[73] Lazdijų žvaigždė. Suaugusiųjų švietimo aktualijos aptartos su ekspertu iš Italijos. http://www.lzvaigzde.lt/aktualijos-%C5%A1vietimas/naujiena/suaugusi%C5%B3j%C5%B3-%C5%A1vietimo-aktualijos-aptartos-su-ekspertu-i%C5%A1-italijos [žiūrėta 2022-09-29]
[74] Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2022 m. balandžio 28 d. sprendimas Nr. 5TS-1072 „Dėl pritarimo Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir administracijos direktoriaus 2021 metų veiklos ataskaitai“.
[75] Lazdijų rajono savivaldybė (2020). Lazdijų rajono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2027 metų, 17-18 psl.

2017–2019 m. savivaldybės NSŠ ir TM veiksmų plane[76] akcentuojamas tikslas: „*plėtoti ir tobulinti Lazdijų rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo sistemą, sudarant sąlygas suaugusiųjų asmenų socialinei ir darbinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir asmeniniam tobulėjimui*“. Tam numatyti keturi uždaviniai, apimantys: 1) informacijos gyventojams prieinamumo didinimą; 2) tarpinstitucinio bendradarbiavimo efektyvinimą; 3) gyventojų grupių poreikius atitinkančio mokymosi įgyvendinimą; 4) stebėseną ir planavimą. Šios ataskaitos rengimo metu buvo ruošiamas atnaujintas veiksmų planas.

Lazdijų raj. sav. tikslams pritaria ir tyrimo metu įgyvendintos apklausos respondentai, fokus grupės dalyviai. Savivaldybės SŠ politika turėtų siekti asmeninio ir profesinio tobulėjimo, įtraukties didinimo[77]. Analizuojant asmeninio ir profesinio tobulėjimo aspektą, keliamas savarankiškumo ugdymo siekis, bendrųjų ir dalykinių kompetencijų plėtojimas. Kaip atskiri tikslai pabrėžiami bendravimo, fizinio aktyvumo bei kūrybiškumo veiklos. Kalbant apie profesinį tobulėjimą, turėtų būti siekiama suteikti sąlygas keisti ir kelti profesinę kvalifikaciją, padėti pritaikyti įgūdžius darbo rinkai. Taip pat keliami uždaviniai didinti suaugusiųjų įsitraukimą į visuomenę, socialinės atskirties mažinimas per mokymus, edukacinę veiklą, taip siekiant įtraukties didinimo rajone.

Tyrimo dalyviai mini, kad kiekvienai tikslinei grupei yra keliami tikslai, pvz. kalbant apie darbingo amžiaus gyventojų grupę, akcentuojami pedagogai bei būtent šios profesijos atstovų kvalifikacijos kėlimas. Mokytojų kvalifikacijai kelti ir poreikiui identifikuoti yra atliekami tyrimai, sudarant kvalifikacijos planus yra vadovaujamasi veiklos dokumentais – planais ir ataskaitomis. Kalbant apie kitus savivaldybėje gyvenančius suaugusiuosius gyventojus, kurie yra aktyvūs darbo rinkoje, interviu dalyviai mini, kad trūksta analitinių gebėjimų ir resursų poreikį veikloms ištirti, kartais siūlomos veiklos finansuotos projektiniais pagrindais, tačiau fragmentuotai. Kalbant apie tikslus, fokus grupės dalyviai akcentavo abejonę, ar reikėtų išskirti tikslines gyventojų grupes, kadangi iki šiol vykdyti projektai, fokusuoti į jaunas šeimas, soc. rizikoje gyvenančius, tačiau jas pritraukti – itin sunku.

Apibendrinant, per pastaruosius 10 metų Lazdijų r. sav. didelių pokyčių suaugusiųjų švietime neįvyko, savivaldybėje vyrauja didelis nedarbas, aktualios migracijos, senėjančios visuomenės problemos. Tai iš dalies lemia ir tai, kad SŠ veiklose dalyvauja motyvuoti gyventojai, pagrinde – pedagogai ir senjorai, kitos gyventojų grupės pasiekiamos tik fragmentiškai. Savivaldybės siekiai SŠ yra nukreipti į visapusį suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, didesnis fokusas

[76] Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2017). Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2017-09-22 sprendimas Nr. 5TS-1019 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo ir plano įgyvendinimo koordinatoriaus paskyrimo“, 2 psl.
[77] Iš į klausimą atsakiusių 8 respondentų, 3 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 2 – tik profesinį tobulėjimą, 2 – prieinamumą, 1 – tik asmeninį tobulėjimą.

turėtų būti teikiamas įtraukčiai, ieškant sąlygų didinti į SŠ veiklas neįsitraukiančių, nepasiekiamų gyventojų motyvaciją, mažinti kitus fizinius, materialinius barjerus.

Įgyvendinamos priemonės

Interviu metu akcentuota, kad Lazdijų r. sav. – itin maža, tad visos su SŠ veiklomis susijusios organizacijos, įstaigos bei jų atstovai yra gerai vieni kitiems pažįstami. Lazdijų švietimo centro 2021–2023 m. strategijoje[78] kaip strateginio laikotarpio galimybė numatomas bendradarbiavimas su NVO ir kitais NSŠ teikėjais. Pagal savivaldybės NSŠ veiksmų planą 2017–2019 metams ir informaciją suteiktą interviu metu, SŠ veiklas savivaldybėje įgyvendina:

- Profesinis mokymas: Veisiejų technologijos ir verslo mokykla;
- Suaugusiųjų mokymas: Lazdijų Motiejaus Gustaičio gimnazija;
- Užimtumas: Alytaus teritorinės darbo biržos Lazdijų skyrius;
- Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas: VšĮ Lazdijų švietimo centras;
- Gyventojų užimtumas, švietimas: Lazdijų trečiojo amžiaus universitetas;
- Kultūros, sveikatos, sporto įstaigos: VšĮ Lazdijų sporto centras; Lazdijų meno mokykla; VšĮ Lazdijų turizmo informacinis centras; Lazdijų rajono savivaldybės viešoji biblioteka; Lazdijų krašto muziejus; Lazdijų rajono savivaldybės visuomenės sveikatos biuras; VšĮ Lazdijų kultūros centras.

Kiekvienais metais savivaldybėje skiriamos biudžeto lėšos konkurso būdu NSŠ programoms finansuoti. Interviu dalyvių teigimu, kasmet galima gauti apie 0,4–1 tūkst. Eur paramą NSŠ programai įgyvendinti, konkursas atviras įvairioms savivaldybėje veikiančioms organizacijoms ir įstaigoms. Sav. atstovų pateikta informacija (15 lentelė), NSŠ veikloms skirtas finansavimas paskutinius ketverius metus reikšmingai svyravo ir 2022 m. siekė 5,5 tūkst. Eur.

15 lentelė. Lazdijų r. sav. biudžeto finansuojamų NSŠ programų skaičius ir finansavimo dydis

	2019 m.	**2020 m.**	**2021 m.**	**2022 m.**
Skirtos lėšos (Eur)	8000	3000	3700	5500
Programų skaičius	12	8	10	11

Šaltinis: SŠ koordinatoriaus suteikta informacija

Pastebima, kad 2022 m. finansavimas skirtas meninėms veikloms ir tik viena programa buvo susijusi su kitomis kompetencijomis (anglų k. ugdymas). VšĮ Lazdijų kultūros centrui skirtas 7 su menine veikla susijusių programų finansavimas skirtingose seniūnijose, taip pat finansuotos 3 Lazdijų r. sav.

[78] Lazdijų švietimo centras (2021). Viešosios įstaigos Lazdijų švietimo centro 2021–2023 metų veiklos strategija. https://www.webpartner.lt/lazdijai/subsystems/meet/question.php?itemID=7919.

viešosios bibliotekos programos ir 1 Lazdijų meno mokyklos programa. Analizuojant ankstesnių metų finansuotas NSŠ programas pastebima, kad 2021 m. bent 7 iš 10 finansuotos programos buvo susijusios su menine raiška, 2020 m. – 5 iš 8, 2019 m. – 8 iš 12. Kitos nuo 2019 m. teiktos programos susijusios su anglų k., skaitmeninių gebėjimų ugdymu, sveikatingumu, lyderyste, mokytojų ugdymu.

Analizuojant savivaldybės 2017–2019 m. NSŠ veiksmų planą pastebėtina, kad atitinkamu laikotarpiu planuota didinti informacijos gyventojams prieinamumą atnaujinant informaciją apie SŠ galimybes savivaldybėje, pristatant SŠ galimybes bendruomenei, dalinantis informacija apie SŠ finansavimą. Savivaldybės NSŠ veiksmų plane taip pat numatyta atlikti NSŠ ir TM teikiančių institucijų veiklos paslaugų analizę, organizuoti susitikimus su soc. partneriais, verslo atstovais bei parengti įgyvendintų priemonių ataskaitą ir naują veiksmų planą. Išsamaus NSŠ veiklų įgyvendinimo aprašymo ar vertinimo savivaldybės veiklos ataskaitose nėra.

Interviu metu taip pat akcentuota, kad savivaldybėje vykdomos socialinių įgūdžių programos, skirtos gyventojams, esantiems socialinėje atskirtyje. Taip pat pabrėžta, kad šiuos gyventojus sunku pritraukti į organizuojamas veiklas. 2021 m. savivaldybėje įgyvendinta užimtumo didinimo programa[74], kurios metu nedirbantiems asmenims organizuoti laikinieji darbai bei plėtota programa, kuria siekta atkurti šių gyventojų darbinius įgūdžius, mažinti atskirtį. Programos lėšomis taip pat teiktos subsidijos darbdaviams, įdarbinusiems programos dalyvius, iš viso įdarbinti 88 darbo ieškantys gyventojai. Vykdant programą taip pat paskirtas nedirbančių asmenų atvejo vadybininkas. Iš viso 2021 m. šiame modelyje dalyvavo 105 asmenys, 11 pradėjo ar įgijo traktorininko pažymėjimus / mokymus. Gyventojams taip pat teiktos įvairios paslaugos (priklausomybės ligų gydymo, finansinio raštingumo, besimokančiųjų motyvaciją skatinantys mokymai, psichologo konsultacijos) bei parama maisto ir higienos produktais.

Apibendrinant įgyvendinamas priemones, savivaldybėje NSŠ teikėjų spektras yra gan siauras, be Lazdijų švietimo centro su SŠ susijusias veiklas įgyvendina kultūros, sveikatos, sporto įstaigos. Kasmet NSŠ veikloms skiriamas biudžetas reikšmingai svyruoja nuo 3-8 tūkst. Eur, o dauguma savivaldybės biudžeto finansuotų programų yra nukreiptos į meninę raišką ir tik kelios programos – į kitas sritis (užsienio kalba, skaitmeniniai gebėjimai), tačiau ne kasmet. Tikslinei grupei pasiekti savivaldybėje veikia atvejo vadybininkas, 2021 m. įgyvendinta užimtumo didinimo programa, kiti socialinės srities (pvz. jaunoms šeimoms, negalią turintiems gyventojams) projektai.

Sėkmės veiksnių vertinimas

16 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (89%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (75%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (100%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui sistema (29%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (86%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (78%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (100%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (86%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (43%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis(71%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (89%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (100%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (86%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (86%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (78%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (86%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (100%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (57%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (88%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (100%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (100%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (100%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (100%)			

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa. Respondentų N=9 (1 sėkmės veiksnys); N=8 (1 sėkmės veiksnys, 5 ir 6 teiginiai); N=7 (2, 3, 4, 5 sėkmės veiksniai)

Pagrindiniai iššūkiai

Vertinant SŠ iššūkius, apklausos metu savivaldybės atstovai buvo paprašyti įvertinti iššūkių aktualumą pagal 5 sėkmės veiksnius (16 lentelė). Reikšminga akcentuoti, kad dauguma aktualiausių iššūkių kyla finansinių ir nefinansinių paskatų įgyvendinimo, įpročio mokytis formavimo bei aktualių mokymosi paslaugų teikimo atvejais, mažiausiai – užtikrinant aukštą švietimo paslaugų kokybę. Šie iššūkiai toliau detaliau aptariami pagal Lazdijų r. sav. fokus grupės, apklausos ir interviu metu gautus rezultatus.

Pastebima, kad daugiausia iššūkių kyla politikos formavimo bei įgyvendinimo etapuose (5 pav.). Daugiau nei pusė respondentų mano, jog 1 ir 2 (71 proc.) bei 3 (57 proc.) sėkmės veiksnių atveju su problemomis susiduriama politikos įgyvendinimo etape, mažiau nei pusė (43 proc.) mano, kad 2 veiksnio atveju iššūkiai kyla taip pat šiame etape. 57 proc. respondentų mano, jog su problemomis SŠ politikos įgyvendinimo etape susiduriama įgyvendinant paskatas mokymuisi, 43 proc. – teikiant mokymosi paslaugas. MVG politikos koordinavimo atveju, 43 proc. respondentų mano, kad iššūkiai kyla planavimo, po 29 proc. – įgyvendinimo bei stebėsenos ir vertinimo etapuose.

5 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

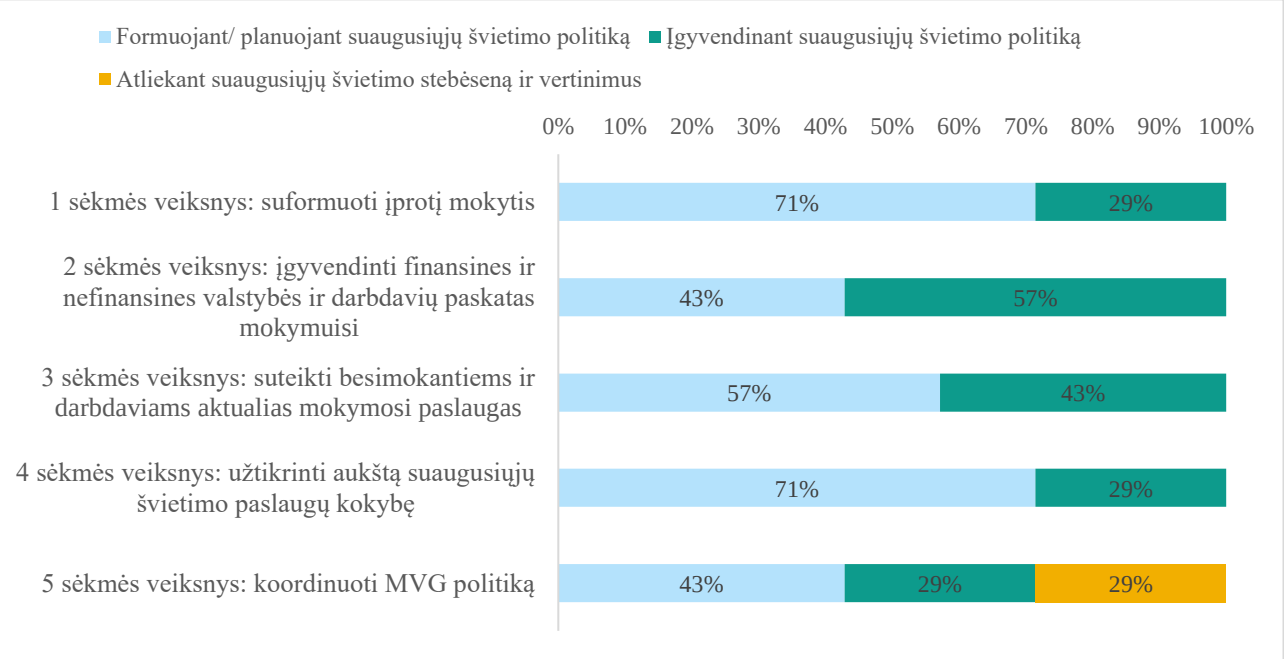

Šaltinis: Tyrimo metu įgyvendintos savivaldybių apklausos rezultatai. Respondentų skaičius N=7.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Esminis iššūkis - pažeidžiamų gyventojų grupių pritraukimas į mokymosi veiklas. Pagrindiniai barjerai, su kuriais susiduria gyventojai, yra požiūris, kad mokytis yra per vėlu (pvz., vyresnio amžiaus gyventojai), ankstyvo suvokimo apie mokymąsi trūkumas, aktualios susisiekimo problemos

kaimiškose vietovėse gyvenantiems. Pateiktas pavyzdys, kurio metu organizuotos veiklos neįgalumą turintiems gyventojams, šie gyventojai veiklose dalyvauti nenorėjo dėl baimės, jog informacija apie išoriškai nematomą neįgalumą figūruos su projektu ir jo veiklomis susijusiuose dokumentuose, jog kiti gyventojai sužinos apie jų poreikius.

Galimos sprendimo priemonės:

- savivaldybėms atstovams, koordinuojantiems ir įgyvendinantiems SŠ veiklas reikia gilinti kompetencijas, kaip šių grupių gyventojus sudominti ir pakviesti į mokymosi veiklas;
- reikalingas didesnis rajono visuomenės pasitikėjimas ir palaikymas tikslinėms grupėms ugdant visų gyventojų toleranciją ir požiūrį į tikslinės mokymosi grupės gyventojus;
- teigiamų pavyzdžių, sėkmės istorijų apie tikslinių grupių mokymąsi, užimtumą viešinimas.

Diskutuojant apie UŽT teikiamas užimtumo didinimo paslaugas, jose nedalyvaujančius gyventojus baugina keliamas reikalavimas – įsipareigojimas dirbti, įsidarbinti. Gyventojams taip pat siūlomos nemokamos bibliotekos, muziejų organizuojamos veiklos, edukacijos, tačiau dalyvavimas šiose veiklose – pasyvus, nėra didelio suaugusiųjų įsitraukimo. Dažnu atveju gyventojus reikia kviesti, jiems skambinti. Taip pat akcentuotini informacijos sklaidos iššūkiai, t.y. informacija nepasiekia visų, ypač nemotyvuotų gyventojų.

Galimos sprendimo priemonės:

- reikalingas veiklų pastovumas, sistemiškumas, kuris galėtų prisidėti prie didesnio gyventojų suinteresuotumo, kadangi fragmentiškų, vienkartinių veiklų įgyvendinimas nepadeda pritraukti nemotyvuotų gyventojų;
- reikalinga didesnė informacijos apie mokymosi galimybes sklaida.

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Vertinant savivaldybės finansines paskatas, pastebėta keletas asmens ir savivaldybės lygmeniu kylančių iššūkių. Asmens lygmens atveju, akcentuotina ir aukščiau apžvelgta motyvacijos stoka naudotis jau dabar siūlomomis finansinėmis paskatomis, kadangi nemažai veiklų savivaldybėje vykdomos nemokamai (pvz. bibliotekos, muziejaus veiklos). Savivaldybės lygmeniu akcentuotini iššūkiai, susiję su NSŠ programų finansavimo konkursu - kadangi konkursas organizuojamas pamečiui, vyrauja veiklų fragmentiškumas, sunku užtikrinti jų tęstinumą. Tyrimo dalyviai taip pat pastebėjo, kad savivaldybėje trūksta finansavimo priemonių jaunoms šeimoms, kurios neturi galimybės susimokėti už mokymą siekiant įgyti tam tikrą profesiją, pastebima paklausa bent daliniam

finansavimui. Pastebima, kad savivaldybėje mokymų pasiūla gali būti per menka, tačiau tam tikrus mokymus organizuoti nuotoliniu būdu pasiūlyti gali ir valstybė, kitos savivaldybės.

Galimos sprendimo priemonės:

- Siekiant užtikrinti savalaikę informaciją, savivaldybėje reikalinga platforma, kurioje būtų skelbiama mokymosi informacija atskirai kiekvienai tikslinei grupei pagal jų poreikius (t.y. bedarbiams, jaunoms šeimoms);
- Reikalinga užtikrinti NSŠ veiklų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto, tęstinumą taip siekiant ilgalaikio ugdymo poveikio, mažinant programų dubliavimąsi ir didinant jų kokybę;
- Savivaldybėje reikia papildomų finansavimo priemonių jaunoms šeimoms, kurių nariai nori įgyti profesiją, tačiau neturi galimybės susimokėti už mokslą.

Svarstant valstybės finansines mokymosi paskatas, tyrimo dalyviai informacijos apie planuojamą diegti IMP priemonę daug informacijos neturėjo. Aptariant priemonę, dalyviai pritarė jos reikalingumui ir tinkamumui. Svarstant, ar tikslinės grupės atstovai galės naudotis šia priemone pabrėžta, kad bibliotekų siūlomi skaitmeninių kompetencijų mokymai rajone nebėra paklausūs, anksčiau stebėtas aktyvus dalyvavimas jau išsisėmė, tad galima daryti prielaidą, kad rajono gyventojai su kompiuterinio raštingumo iššūkiais nebesusiduria, tačiau gali pritrūkti technologinių priemonių (kompiuterių, interneto prieigos). Akcentuotas kitas iššūkis – rajone verslo sektorius, tyrimo dalyvių nuomone, yra silpnas, vyrauja žemdirbystė, reikalingas didesnis valstybės įsitraukimą skatinant darbdavius ugdyti darbuotojus.

Galimos sprendimo priemonės:

- Įgyvendinant individualias mokymosi paskyras rajono gyventojams (tikslinei grupei) gali trūkti kompiuterių, interneto prieigos siekiant priemone pasinaudoti;
- Tyrimo dalyvių siūloma priemonė – vietinio verslo darbuotojų ugdymo finansavimas, pvz. dalinis mokymų finansavimas jauniems specialistams.

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Kaip trūkumas Lazdijų švietimo centro strategijoje[79] pateikiamas nepakankamai tiriamas skirtingų organizacijų ir gyventojų poreikis tęstiniam mokymuisi. Fokus grupės dalyvių nuomone, trūksta aiškaus mokymosi poreikių identifikavimo kalbant apie tikslines grupes, trūksta informacijos apie skirtingus šių gyventojų poreikius. Analizuojant mokymosi paslaugų inovatyvumo ir lankstumo

[79] Lazdijų švietimo centras (2021). Viešosios įstaigos Lazdijų švietimo centro 2021–2023 metų veiklos strategija. https://www.webpartner.lt/lazdijai/subsystems/meet/question.php?itemID=7919

skatinimą, tyrimo dalyviai akcentavo, kad gyventojams kyla iššūkių naudojantis elektroninėmis paslaugomis (pvz. el. bankininkyste), kas gerintų kasdienę gyvenimo kokybę. Taip pat akcentuotina, kad gyventojams trūksta įgytų kompetencijų, žinių pritaikymo, kas galėtų paskatinti gyventojų mokymąsi.

Galimos sprendimo priemonės:

- SŠ koordinatorius galėtų skirti laiko surinkti ir įvertinti tikslinių grupių poreikį, burti įstaigas ir organizacijas, kurios dirba su tikslinėmis grupėmis, siekiant jas pažinti;
- Kurti sąlygas gyventojams išbandyti mokymų metu įgytas kompetencijas ir žinias taip skatinant identifikuotų poreikių ir įgytų žinių įgalinimą.

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę

Lazdijų švietimo centro strategijoje[80] numatoma grėsmė – SŠ centrų konkurencija bei didelė programų mokytojams pasiūla, silpnybė – fragmentiškai vertinamas pedagogų kompetencijų tobulinimo poveikis mokinio pažangai. Fokus grupės metu dalyviai išsamiai šių problemų neaptarė, tačiau akcentuotinas andragoginių kompetencijų poreikis, siekiant tinkamai įvertinti mokymosi poreikius ir mokymo paslaugų suderinamumą. Taip pat akcentuotina, kad SŠ teikėjų bendruomenei reikalingos kompetencijos, kaip užtikrinti darbo su tikslinėmis grupėmis veiksmingumą, didinti nemotyvuotų suaugusiųjų gyventojų įtrauktį.

Galimos sprendimo priemonės:

- Bendradarbiauti su andragogikos kvalifikaciją teikiančiomis aukštosiomis mokyklomis, didinti andragogikos kompetencijas ir žinias, kurių reikia dirbant su tikslinėmis grupėmis.

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką

Interviu dalyvių teigimu, 2017 m. savivaldybėje įsteigta SŠ koordinatoriaus funkcija, tačiau ši funkcija dabartiniam koordinatoriui yra tik viena iš jo įgyvendinamų funkcijų. Akcentuotina, kad SŠ koordinavimui savivaldybėje reikalingas atskiras etatas, tai darytų teigiamą įtaką tiek SŠ planavimui, tiek veiklų įgyvendinimui. Tam pritaria ir fokus grupės dalyviai, akcentuota, kad išsprendus SŠ koordinatoriaus finansavimo iššūkį, taip pat būtų pradėtos spręsti ir kitos šioje apžvalgoje minimos problemos. Kaip geroji praktika pateiktas jaunimo reikalų koordinatoriaus pavyzdys, įsteigus šį etatą savivaldybėje pastebėtas jaunimo veiklos pagyvėjimas, akcentuotinas kompleksinės pagalbos teikimas jaunimo reikalų koordinatoriui bendradarbiaujant su seniūnais, socialiniais darbuotojais.

Galimos sprendimo priemonės:

[80] Ten pat

- Svarstyti savivaldybėje įsteigti SŠ koordinatoriaus etatą. Kaip pagrindines šio etato f-jas ir atsakomybės, tyrimo dalyviai įvardina: tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimą; finansavimo SŠ veikloms didinimą; gyventojų mokymosi poreikių identifikavimą; gyventojų pritraukimas į SŠ veiklas; mokymo programų dubliavimo mažinimą; SŠ veiklų tęstinumo užtikrinimą.

Lazdijų švietimo centro 2021–2023 m. strategijoje[81] įvardinama silpnybė – tarpinstitucine partneryste grįstų iniciatyvų trūkumas, suaugusiųjų švietimo centrų konkurencija pateikiama kaip galima grėsmė. Fokus grupės dalyvių nuomone, savivaldybėje veikiančios įstaigos ir organizacijos geranoriškai bendradarbiauja (pvz. biblioteka nemokamai teikia patalpas), daugiausia bendradarbiaujama viešinimo tikslais, tačiau sklaida galėtų būti didesnė. Tarpinstitucinė partnerystė – glaudžiai susijusi su koordinatoriaus poreikiu, kadangi, fokus grupės dalyvių nuomone, šios partnerystės skatinimas – viena iš koordinatoriaus funkcijų.

Galimos sprendimo priemonės:

- Didesnės sklaidos apie mokymosi galimybės vystymas tarp kaimiškų bendruomenių, dalis gyventojų nežino apie SŠ koordinatoriaus egzistavimą; Pavyzdys – Dzūkijos vietos veiklos grupės asociacija. Savivaldybės, UŽT puslapiuose galėtų būti rubrika „siūlomi mokymai“ (analogiškai rubrikoms „siūlomas darbas“).
- Organizuoti periodinius visų bendradarbiaujančių įstaigų ir organizacijų susitikimus, kuriuose būtų aptariama SŠ vizija, gyventojų mokymosi poreikiai, tęstinių veiklų organizavimas. Įsitraukusioms įstaigoms teikiamas grįžtamasis ryšys apie bendrai įgyvendinamas veiklas bei apie įstaigos rolę SŠ sistemoje.

Apibendrinant, Lazdijų r. sav. galima būtų išskirti keletą esminių SŠ iššūkių, susijusių, pirmiausia, su SŠ veiklų koordinavimo trūkumu. Su SŠ susijusios institucijos geranoriškai bendradarbiauja pvz. patalpų klausimais, tačiau sistemingo koordinavimo, kurio metu būtų aptariama SŠ vizija ir išgrynintos ilgalaikės veiklos, nėra. Taip pat savivaldybėje didelė dalis nemotyvuotų mokytis gyventojų, švietėjų bendruomenei trūksta kompetencijų ir žinių, kaip su šiomis grupėmis dirbti. Aktualūs ir viešinimo bei sklaidos apie mokymosi galimybes klausimai, reikalingas informacijos sistemingas pateikimas.

Mikro atvejo analizė

Tyrimo dalyvių teigimu, tam tikri SŠ mokymai, suaugusiems skirtos veiklos savivaldybėje dubliuojasi, reikalingas glaudus tarpinstitucinis SŠ tikslų ir jiems įgyvendinti numatytų veiklų

[81] Ten pat

koordinavimas siekiant užtikrinti, kad SŠ veiklos būtų kokybiškos, nesidubliuotų. Tyrimo įgyvendinimo metu pastebėta, kad mokymo programų kokybės užtikrinimas – aktuali problema daugumai tyrime dalyvaujančių savivaldybių, akcentuotinas iššūkis susijęs ne tik su vidiniu, bet ir išoriniu mokymo programų vertinimu. Toliau šioje dalyje trumpai apžvelgiami kertiniai mokymų aspektai, lemiantys jų kokybę ir poveikį. Informacija parengta pagal Europos socialinio fondo agentūros leidinį[82].

6 pav. Mokymų kokybę ir sėkmę lemiantys aspektai mokymų planavimo, įgyvendinimo ir vertinimo etapuose

Planavimas	Įgyvendinimas	Vertinimas

• Mokymų poreikio analizė:
  • tikslinė grupė
  • problema
  • norimas rezultatas
  • ugdytinos kompetencijos
  • mokymo formos ir metodai
• SMART mokymo tikslai
• Organizaciniai aspektai (grupės dydis, trukmė, dažnis)
	• Perkamo objekto aprašymas ir vertinimo kriterijai
	• Mokymų vieta ir aplinka
	• Komunikacija ir bendradarbiavimas
		• Vertinimas prieš mokymus
		• Vertinimas mokymų metu:
		  • dalyvių reakcija
		  • dalyvių mokymasis
		• Vertinimas po mokymų:
		  • dalyvių elgesys
		  • rezultatai

Šaltinis: sudaryta tyrimo autorių pagal Europos socialinio fondo agentūros (2021) leidinį „Kaip siekti mokymų kokybės ir efektyvumo ESF projektuose?“

Pasiruošimas ir mokymų planavimo etapas – vienas kertinių sėkmės aspektų. Šiame etape svarbiausia – mokymų poreikio analizė. Įvertinus aiškų tikslinės grupės poreikį ugdytinoms kompetencijoms, rekomenduotina nuspręsti dėl mokymų formos ir metodų bei tikslų. Įgyvendinimo etape esminiu sėkmės faktoriumi tampa mokymų aplinka ir vieta, taip pat organizatorių, lektorių komunikacija su renginio dalyviais bei renginio dalyvių tarpusavio bendradarbiavimas. Vertinimo etape, kuris dažnai pamirštamas mokymų organizatorių, svarbu nuosekliai suteikti dalyviams įvertinti savo kompetencijas tiek prieš, per ir po renginio. Akcentuotini suaugusiųjų gyventojų mokymosi ypatumai, į kuriuos svarbu atkreipti dėmesį organizuojant mokymus suaugusiesiems[83].

- dalyvių branda, saviraiška ir apsisprendimo dalyvauti mokymuose procesas. Kokių ketinimų vedini dalyviai nusprendė dalyvauti mokymuose? Kokie jų lūkesčiai, tikslai?;

[82] Europos socialinio fondo agentūra (2021). Kaip siekti mokymų kokybės ir efektyvumo ESF projektuose? Prieiga internetu: https://www.esf.lt/data/public/uploads/2021/01/esf-mokymu-gaires.pdf Gairės parengtos vadovaujantis LR finansų ministerijos užsakymu 2018 m. UAB „Visionary Analytics“ atliktu ESF finansuojamų mokymų kokybės ir efektyvumo vertinimu.
[83] Ten pat

- patirtis, susiformavusios vertybės, žinios. Mokymasis turi būti jomis grindžiamas, atsižvelgiant į dalyvių patirtis, vertinant jų individualumą;
- mokymosi greitis, metodai. Suaugusieji įprastai jau turi susiformavusį mokymosi modelį, tad mokymų metodai turi būti parenkami atsižvelgiant į metodą, kuriam dalyviai teikia pirmenybę.

Apibendrinimas

Apibendrinant Lazdijų r. sav. savivaldybės rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ aspektus:

- **Tendencijos**. Savivaldybėje išlieka aktualios migracijos, nedarbo, senėjančios visuomenės problemos. SŠ veiklose dalyvauja motyvuoti gyventojai, pagrinde – pedagogai ir senjorai, kitos gyventojų grupės pasiekiamos tik fragmentiškai. Didelių gyventojų dalyvavimo SŠ pokyčių per pastaruosius 10 m. tyrimo dalyviai neįvardino, savivaldybėje veikia palyginti siauras SŠ teikėjų tinklas.
- **Tikslai**. Savivaldybės siekiai SŠ yra nukreipti į visapusį suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, didesnis fokusas turėtų būti teikiamas gyventojų įtraukčiai, ieškant sąlygų didinti į SŠ veiklas neįsitraukiančių gyventojų motyvaciją, mažinti kitus fizinius, materialinius barjerus.
- **Priemonės**. Kasmet NSŠ veikloms skiriamas sav. biudžetas svyruoja nuo 3–8 tūkst. Eur, programų pasiūla gyventojams – ribota. Dauguma šių programų yra nukreiptos į meninę raišką, tik keletas programų yra skirtos kitoms kompetencijoms ugdyti. Tikslinei grupei pasiekti savivaldybėje veikia atvejo vadybininkas, 2021 m. įgyvendinta užimtumo didinimo programa.
- **Iššūkiai.** Dauguma Lazdijų r. sav. iššūkių yra susiję su SŠ koordinavimo trūkumu. Su SŠ susijusios institucijos bendradarbiauja daugiau techniniais, organizaciniais klausimais (pvz. patalpų), tačiau sistemingo SŠ koordinavimo nėra. Akcentuotini su tiksline grupe susiję iššūkiai – savivaldybėje didelė dalis bedarbių, kitų nemotyvuotų gyventojų, švietėjų bendruomenei trūksta kompetencijų, kaip su šiomis grupėmis dirbti. Aktualūs ir viešinimo bei sklaidos iššūkiai, ypač kaimiškose vietovėse.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

17 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Lazdijų r. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Tikslinės grupės švietimas • SŠ teikėjams reikia gilinti kompetencijas, kaip šių grupių gyventojus sudominti ir pakviesti į mokymosi veiklas. • Reikalingas didesnis rajono visuomenės palaikymas ugdant gyventojų toleranciją ir požiūrį į tikslinės grupės gyventojus. • Veiklose tikslinei grupei daugiau dėmesio skirti įgytų žinių ir kompetencijų įgalinimui, panaudojimui.
Informacijos apie mokymosi galimybes sklaida • Savivaldybėje reikalinga platforma – informacinė sistema, kurioje būtų skelbiama mokymosi informacija atskirai kiekvienai tikslinei grupei pagal jų poreikius. • Reikalinga didesnė sklaida apie mokymosi galimybės tarp kaimiškų bendruomenių, dalis gyventojų nežino apie SŠ koordinatoriaus egzistavimą; Pavyzdys – Dzūkijos vietos veiklos grupės asociacija. Savivaldybės, Užimtumo tarnybos puslapiuose galėtų būti rubrika „siūlomi mokymai“ (analogiškai rubrikoms „siūlomas darbas“). • Teigiamų pavyzdžių, sėkmės istorijų apie tikslinių grupių mokymąsi, užimtumą viešinimas.
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
Reikalinga užtikrinti NSŠ programų finansavimo pastovumą bei mažinti programų dubliavimą, fragmentiškumą užtikrinant jų tęstinumą.
Reikalingos papildomos finansavimo priemonės jaunoms šeimoms, kurių nariai nori įgyti profesiją, tačiau neturi galimybės susimokėti už mokslą.
Įgyvendinant IMP rajono gyventojams (tikslinei grupei) gali trūkti kompiuterių, interneto prieigos siekiant priemone pasinaudoti.
Identifikuotas poreikis valstybei remti vietinio verslo darbuotojų ugdymą, pvz. dalinis mokymų finansavimas jauniems specialistams.
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
Surinkti ir įvertinti tikslinių grupių poreikį, burti įstaigas ir organizacijas, kurios dirba su tikslinėmis grupėmis, siekiant jas pažinti.
Kurti sąlygas gyventojams išbandyti mokymų metu įgytas kompetencijas ir žinias taip skatinant identifikuotų poreikių ir įgytų žinių įgalinimą.
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
Bendradarbiauti su andragogikos kvalifikaciją teikiančiomis aukštosiomis mokyklomis, didinti andragogikos kompetencijas ir žinias, kurių reikia dirbant su tikslinėmis grupėmis.
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
Atnaujinti NSŠ ir TM veiksmų planą, didesnį dėmesį skiriant programoms, kurios būtų skirtos kitoms nei meninė raiška programoms, ypač nukreiptos į tikslinės gyventojų grupes.
Įsteigti suaugusiųjų švietimo koordinatoriaus etatą (analogiškai savivaldybėse veikiantiems jaunimo reikalų koordinatoriams).
Organizuoti periodinius visų bendradarbiaujančių įstaigų ir organizacijų susitikimus, SŠ vizijai, gyventojų mokymosi poreikiams aptarti.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

2.5. Visagino miesto savivaldybė

2.5.1 Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (18 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

18 lentelė. Visagino m. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Visagino m. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020-2022	16 030	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[84], 2020-2022	162	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019-2021	72,2	77,59
4. Neto migracija, 2021	33	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	6 726	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Eur), 2022	1 577,3	1799,0
7. Registruotų bedarbių skaičius, 2022	1 137	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019-2021, proc.	14,0	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020-2022, proc.	29,2	20,5

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr.2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4, Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodikliai 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse; rodikliai Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje.

Visagine, kaip ir daugelyje Lietuvos savivaldybių, nuo 2016 m. iki 2021 m. gyventojų skaičius mažėjo (2,6 proc.), bet paskutiniu metu (2021–2022 m.) stebėtos teigiamos tendencijos, gyventojų padaugėjo 6,2 proc.[85]. Toks savivaldybės gyventojų ženklus padidėjimas, tikėtina, yra susijęs su į savivaldybę sugrįžusių migrantų, kurių didžioji dalis yra darbingo amžiaus žmonės, skaičiumi[86]. Tai taip pat atspindi 2021 m. stebėta teigiama neto migracija, kai į Visaginą sugrįžo arba naujai atsikėlė gyventi 33 žmonės. Pagal demografinės senatvės koeficientą, pastaraisiais metais Visagino m. sav. sparčiai didėjo pagyvenusių žmonių dalis. 2020–2022 m. šis koeficientas siekė 162 – Visaginas tapo mažiausia jaunų žmonių dalį turinčia savivaldybe šalyje.

2022 m. Visagino m. savivaldybėje buvo registruoti 1,1 tūkst. bedarbių, 2019–2021 m. tai vidutiniškai sudarė maždaug 14 proc. visų darbingo amžiaus darbuotojų ir ženkliai lenkė Lietuvoje stebėtą

[84] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus.
[85] Švietimo valdymo informacinė sistema (2022). Visagino savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita. http://www.svis.smm.lt/savivaldybiu-pazanga-test/.
[86] Ten pat.

bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykį (7,3 proc.). Šią situaciją galėjo lemti pandemijos metu kilę papildomi iššūkiai verslui bei darbingo amžiaus gyventojų, kurie nerado darbo, reemigracija[87]. Aptariant savivaldybės darbo rinkos ypatumus, svarbus indikatorius – vidutinis darbo užmokestis. 2022 m. Visagino m. sav. vidutinis darbo užmokestis buvo 1577,3 Eur, t.y. 15 pagal dydį užmokestis lyginant su kitomis Lietuvos savivaldybėmis. Skurdo rizikos lygis Visagino m. sav. 2020–2022 m. buvo 8,7 proc. aukštesnis nei bendras Lietuvos skurdo rizikos lygis.

Siekiant išsiaiškinti gyventojų NSŠ poreikius, 2017 m. Visagino m. sav. atlikta apklausą.[88] Kiek mažiau nei pusė respondentų (41 proc.) nurodė, kad apklausos vykdymo metu mokosi, likę (59 proc.) nurodė, kad norėtų gilinti turimas žinias ir įgūdžius, mokytis. Daugiausia respondentai norėtų tobulinti profesinę kvalifikaciją (53 proc.), anglų kalbą (51 proc.), projektinės veiklos valdymo ir valstybinės kalbos įgūdžius (po 35 proc.). Apie pusė (53 proc.) respondentų mano, kad informacijos apie galimybes mokytis pakanka tik iš dalies, ketvirtadalis mano (25 proc.), kad informacijos nepakanka. Apklausos respondentų nuomone, pagrindiniai mokymosi trukdžiai yra sudėtingas mokymosi veiklos derinimas su darbu (49 proc.), lėšų trūkumas (45 proc.), informacijos apie mokymosi galimybes trūkumas (33 proc.). Pastebima, kad Visagino gyventojams aktualūs tie patys trukdžiai, kaip ir Lietuvos mastu, aprašomi 2-ajame ataskaitos skyriuje.

2.5.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Visagino m. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

c. reikšmingai mažėjantį įsitraukimą į formaliojo suaugusiųjų ugdymo veiklas;
d. aktyvų senjorų dalyvavimą SŠ veiklose;
e. TAU bei kitų organizacijų aktyvią veiklą savivaldybėje.

Savivaldybės mastu suaugusieji turi galimybę įgyti pagrindinį ir/ar vidurinį išsilavinimą Visagino „Atgimimo“ gimnazijoje, tačiau interviu metu pastebėta, kad FSŠ kasmet vis mažėja. Pažymėtina, kad besimokančių suaugusiųjų klasėse skaičius itin kinta per mokslo metus. 2019–2020 m. mokinių skaičius pagal suaugusiųjų pagrindinio antros dalies ir vidurio ugdymo programas siekė 21 mokinį, o 2021–2022m. – 13.[85] Bendrojo ugdymo suaugusiųjų klasės yra organizuojamos Visagino „Atgimimo“ gimnazijoje, tačiau ataskaitos rengimo metu buvo likusi tik viena klasė (IV gimnazijos

[87] Ten pat
[88] Apklausa vykdyta 2017 m. lapkričio – gruodžio mėnesiais, į apklausą atsakė 51 respondentas (4 vyrai ir 47 moterys), vidutinis respondentų amžius siekė apie 50 metų. 78 proc. respondentų buvo įgiję aukštąjį išsilavinimą, 12 proc. – aukštąjį neuniversitetinį, po 4 proc. – vidurinį ir specialųjį vidurinį išsilavinimą.

klasė), kadangi klasės formuojamos tik susidarius 12 ar daugiau mokinių grupei. Kitais (2023 m.) metais, šiems mokiniams pabaigus mokyklą, Visagine suaugusiųjų klasių nebeliks. Interviu dalyviai taip pat pastebėjo, kad, išplėtojus nuotolinį mokymą, dalis suaugusiųjų galimai renkasi mokytis kitose nei Visagino m. sav. mokyklose.

Pasak interviu dalyvių, Visagine vykdomas aktyvus senjorų švietimas, kadangi miestas yra nedidelis ir kompaktiškas, o veiklos – lengvai pasiekiamos. Visagine vyksta tautinių kultūrų (ukrainiečių, totorių) būreliai, taip pat meniniai – mezgimo, dekupažo, molio lipdymo – užsiėmimai. Šios veiklos sėkmingai išplėtotos ir, pasak interviu dalyvių, šiuo aspektu Visaginas gali pasižymėti Lietuvos kontekste. Itin svarbi ir aktyvi veikla miesto mastu – valstybinės kalbos mokymas. Visagine aktyviai veikia TAU, kitos organizacijos taip pat aktyviai dalyvauja teikiant paraiškas tiek savivaldybės, tiek valstybės lygmeniu finansavimui gauti. Savivaldybėje taip pat veikia profesinio mokymo centras.

Visagino m. sav. plėtros plano aplinkos analizėje teigiama[89], kad Visagine SŠ dalyvių mažose įstaigose kasmet mažėja, tačiau išlaikoma tokio paties dydžio administracija, minimos teikiamų mokymų kokybės problemos – paslaugoms trūksta šiuolaikiškų metodų, inovatyvių prieigų, aktyvesnio įsitraukimo į projektus.

Tikslai

Visagino m. sav. SŠ ir TM veiksmų plane[90] 2021–2023 metams keliamas tikslas: *„derinant mokymąsi visą gyvenimą su savivaldybės poreikiais, plėtoti Visagino savivaldybės suaugusiųjų švietimo ir mokymosi visą gyvenimą sistemą, kuri sudarytų sąlygas suaugusių asmenų bendrųjų ir dalykinių kompetencijų įgijimui, socialinei ir darbinei įtraukčiai, aktyviam pilietiškumui ir asmeniniam tobulėjimui“*. Įvardinami du pagrindiniai uždaviniai: 1) tenkinti įvairių gyventojų grupių mokymosi poreikius bei stiprinti SŠ teikėjų bendradarbiavimą; 2) tobulinti finansinių ir organizacinių paskatų sistemą. Numatyti veiksmai apima valstybinės ir užsienio kalbos mokymą, saviraiškos, TAU programas, taip pat suaugusiųjų, nebaigusių bendrojo ugdymo programos, įtraukimą į mokymąsi. Visagino m. sav. strateginiame veiklos plane numatyta skirti didesnį dėmesį suaugusiųjų NSŠ ir TM programų organizavimui, finansavimui bei įgyvendinimo priežiūrai. Taip pat planuojama skirti mokesčio už suaugusių neįgaliųjų neformalųjį švietimą kompensavimą[91].Tyrimo metu vykdytų

[89] Ten pat
[90] Visagino savivaldybės taryba (2021). Visagino savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. TS-111 „Dėl Visagino savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir jo įgyvendinimo koordinatoriaus paskyrimo, 2 psl.
[91] Visagino savivaldybės taryba (2022). Visagino savivaldybė 2022–2024 m. Strateginis veiklos planas. https://www.visaginas.lt/doclib/ufhpbep5w4cjpfbh1v8wmshy5s8ayskq.

interviu metu pastebėta, kad ankstesniame 2016–2022 m. strateginiame plėtros plane[92] SŠ buvo skiriama itin mažai dėmesio, turinio prasme pateikta deskriptyvi, faktinė informacija (pvz., kad laikomasi bendros valstybinės strategijos).

Savivaldybės veiksmų plane numatytiems tikslams pritaria ir įgyvendintos apklausos respondentai, fokus grupės dalyviai. Visagino m. sav. turėtų orientuotis į asmeninį ir profesinį tobulėjimą, įtraukties didinimą.[93] Analizuojant asmeninį ir profesinį tobulėjimą, minimi tokie tikslai kaip sąlygų sudarymas įvairių kompetencijų ir įgūdžių tobulinimui, bedarbystės mažinimas. Tai pat pabrėžiamas tikslas derinti MVG konceptą su savivaldybės, miesto bendruomenės poreikiais, plėtojant švietimo ir MVG sistemą. Svarbus minimas aspektas – senjorų įtraukties didinimas siekiant mažinti socialinę atskirtį. Tai pat pastebimas susitikimų vietų, skirtų suaugusiesiems, poreikis.

Interviu metu tai pat akcentuota, kad kalbant apie tikslines grupes, išskiriami ilgalaikiai bedarbiai ir jų motyvacijos kėlimas. Taip pat aktualus orientavimasis į jaunesnių amžiaus grupių suaugusius gyventojus, kurie taptų aktyviais darbo rinkos nariais. Ypač akcentuotinos jaunos, mažus vaikus auginančios šeimos, gaunančios mažas pajamas, kurios gali ir turi perspektyvos tapti aktyviais visuomenės nariais, darbo rinkos dalyviais. Šioms šeimoms reikalinga motyvacinė šeimos stiprinimo pagalba, pozityvi tėvystė, vaikų savarankiškumo mokymai, taip pat tokios temos kaip darbo ir kitų atsakomybių derinimas, lankstumas. Minėta, kad Visagino m. sav. bendruomenė yra senstanti, tačiau vyresnio amžiaus gyventojus yra paprasčiau pritraukti į mokymosi veiklas.

Interviu metu minėta, kad siekiama ugdyti gyventojų bazinius skaitmeninius gebėjimus, pvz. naudojimąsi valdžios vartais, elektronine bankininkyste, tačiau tam trūksta sąlygų. Fokus grupėje dalyviai taip pat pabrėžė tikslą tęsti kokybiškų paslaugų, orientuotų į bendrųjų kompetencijų (pvz. kūrybiškumo, saviraiškos, skaitmeninio raštingumo) ugdymą bei kalbų mokymą – akcentuotinas valstybinės kalbos kursų aktualumas. Pabrėžiamas gyventojų verslumo ugdymas, nuotolinio darbo galimybės, individualios veiklos steigimas – šioms temoms trūksta informacijos sklaidos, gyventojai nežino, kaip šiomis galimybėmis pasinaudoti. Akcentuota, kad tarp gyventojų gajus mąstymas, jog valstybė turėtų užtikrinti gyventojams darbo vietas. Fokus grupėje taip pat akcentuotas tikslas užtikrinti sistemišką savivaldybėje siūlomų SŠ paslaugų koordinavimą, tarpinstitucinį bendradarbiavimą. Atsižvelgiant į senėjančią visuomenę Visagino m. sav., akcentuotinas tikslas senjorams siūlyti sveikatingumo, švietimo ir užimtumo programas, užtikrinti tinkamą finansavimą

[92] Visagino savivaldybės taryba (2016). Visagino savivaldybės 2016–2022 m. strateginės plėtros planas https://www.visaginas.lt/doclib/qoudgbpydlvznru8qaac58cy8hqy13dv.
[93] Iš į klausimą atsakiusių 7 respondentų, 4 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 1 – įtrauktį, 2 – kita.

TAU veiklai. Taip pat kaip tikslinė grupė išskiriami žmonės su negalia, pabrėžiamas siekis sudaryti sąlygas platesniam jų įsitraukimui į su SŠ susijusias veiklas.

Apibendrinant, Visagino m. sav. stebimas mažėjantis suaugusiųjų gyventojų įsitraukimas į formaliojo ugdymo programas, kita vertus – pastebimas aktyvus senjorų dalyvavimas SŠ veiklose. Savivaldybės siekiai SŠ nukreipti į visapusišką asmeninį ir profesinį suaugusių gyventojų tobulėjimą, stiprinant SŠ teikėjų bendradarbiavimą bei tobulinant finansinių ir organizacinių paskatų sistemą. Siekiant užtikrinti SŠ prieinamumą bei įtraukumą, orientuojamasi į tikslines grupes – bedarbius, pedagogus, jaunas šeimas.

Įgyvendinamos priemonės

Vadovaujantis savivaldybės SŠ veiksmų planu 2021–2023 m.[94], numatytos trys priemonės – parengti ir įgyvendinti veiksmų planą, vykdyti informacinę sklaidą, remti įvairius SŠ projektus ir veiklas. Tikslams pasiekti įgyvendinamos keturios priemonės, skirtos: 1) remti bendrųjų gebėjimų teikimą; 2) pedagogų ir andragogų kvalifikacijai tobulinti; 3) koordinuoti tarpinstitucinį bendradarbiavimą; 4) remti informacinės sklaidos iniciatyvas. SŠ veiklas savivaldybėje koordinuoja Visagino švietimo pagalbos tarnyba[95], įgyvendina – 9 (įskaitant tarnybą) įstaigos ir organizacijos:

- Suaugusiųjų mokymas: Visagino „Atgimimo“ gimnazija;
- NSŠ: Visagino švietimo pagalbos tarnyba, viešoji įstaiga Visagino edukacijų centras;
- Pedagogų kvalifikacijos tobulinimas: Visagino švietimo pagalbos tarnyba;
- Gyventojų užimtumas, švietimas: Visagino trečiojo amžiaus universitetas, Visagino socialinių paslaugų centras;
- Kultūros, sveikatos, sporto įstaigos: Visagino kultūros centras, Visagino viešoji biblioteka, viešoji įstaiga Visagino sporto ir rekreacijos centras, Visagino kūrybos ir menų akademija.

Interviu metu pastebėta, kad savivaldybė sėkmingai įgyvendina SŠ veiklas pagal numatytą veiksmų planą. Kalbant apie veiksmus, akcentuota, kad sėkmingai organizuojami valstybinės kalbos kursai, tačiau iššūkiai kyla užtikrinant kursų tęstinumą, tinkamą finansavimą. Iššūkių kyla su kitų užsienio kalbų organizavimu, anglų kalbos kursus gyventojams nuo 50 m. amžiaus organizuoja Edukacijos ir kultūros centras kartu su JAV ambasada. Analizuojant gebėjimų stiprinimui numatytus veiksmus, pastebima, kad Visagino švietimo pagalbos tarnyba yra atsakinga už pedagogų ir andragogų ugdymą, kvalifikacijos tobulinimą. Kalbant apie kitus dirbančiuosius, interviu metu minėta, kad bendro

[94] Visagino savivaldybės taryba (2021). Visagino savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. TS-111 „Dėl Visagino savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir jo įgyvendinimo koordinatoriaus paskyrimo.

[95] Pagal savivaldybės SŠ veiksmų planą 2021–2023 m. iki 2022 m. birželio mėn. SŠ veiklas koordinavo Visagino „Atgimimo“ gimnazija.

mokymų plano nėra, kiekviena įstaiga veiklas organizuoja pagal patikėtas veiklos sritis. Veiksmų plane akcentuojamos saviraiškos, meninės, kultūrinės, pramoginės, sveikos gyvensenos programos. Išskirtinas veiksmas, kuriuo siekiama įgyvendinti programas, skirtas darbo rinkai aktualių bendrųjų kompetencijų ugdymui. Pastebima, kad plane taip pat numatyta sukurti palankias sąlygas tėvų (globėjų) ir su vaikais dirbančių asmenų bendrosioms ir profesinėms kompetencijoms ugdyti, įgyvendinti pozityvios tėvystės mokymo programas.

Interviu metu pastebėta, kad su SŠ susijusios įstaigos bendradarbiauja savo iniciatyva, tačiau centralizuotai koordinuojamų veiklų nėra. Interviu metu taip pat minėtos TAU organizuojamos veiklos, taip pat VšĮ „Menų rezidencija“, organizuojanti įvairaus pobūdžio veiklas, orientuotas į jaunimą, skatinanti savanorystę.

Analizuojant 2022 m. NSŠ ir TM programas, finansuojamas iš savivaldybės ir biudžeto lėšų, programoms iš viso skirta 13 272 Eur. Iš viso finansuotos 13 programų, kurioms įgyvendinti iš visų šaltinių reikalinga 19 580 Eur, tad savivaldybės lėšos sudaro apie 67,7 proc. visų reikalingų lėšų. Vertinant pagal programas, savivaldybės lėšos sudarė 28–100 proc. programai reikalingų lėšų, dažnu atveju savivaldybė skyrė daugiau nei pusę programai reikalingo finansavimo. Finansuotos veiklos:

- kalbų mokymas (2 programos): lietuvių kalbos mokymas; anglų kalbos kursai;
- kūrybinė veikla (4 programos): vaizduojamojo meno ugdymo programa; literatūriniai skaitymai (TAU); kūryba (TAU); asmenybės meninių gebėjimų tobulinimas spec. Ugdymo poreikių turintiems;
- sportas, sveikatingumas (4 programos): choreografija (TAU); drakonų valčių irklavimas; sveikatingumo ir sportinių šokių programa; futbolas;
- technologijos (3 programos): kulinarijos būrelis; laivų modeliavimo laboratorija; mezgimo terapija.

Apibendrinant savivaldybėje įgyvendinamas priemones, pastebima NSŠ teikėjų įvairovė, veiklas įgyvendina ne tik švietimo, bet ir kultūros, meno, sporto įstaigos. Atkreiptinas dėmesys, kad NŠS veikloms skiriamas savivaldybės biudžetas sudaro didžiąją dalį (apie 68 proc.) visų reikalingų lėšų, o dauguma finansuotų programų yra nukreiptos į kūrybinę veiklą, sportą ir sveikatingumo užsiėmimus. Taip pat pastebima, kad įgyvendinamos į tikslines grupes (pvz. pedagogus, su vaikais dirbančius asmenis) nukreiptos NŠS programos, kuriose sudaromos sąlygos asmenų bendrųjų ir profesinių kompetencijų ugdymui. Akcentuotina, kad Visagino m. sav. įgyvendinamos su SŠ susijusios programos nėra koordinuojamos centralizuotai.

Sėkmės veiksnių vertinimas

19 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (75%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (75%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (100%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui sistema (50%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (75%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (100%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (75%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (100%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (50%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis?(100%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (100%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (100%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (100%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (75%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (100%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (100%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (100%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (75%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (75%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (50%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (100%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (100%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (100%)			

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa. Respondentų N=4.

Pagrindiniai iššūkiai

Vykdytoje apklausoje savivaldybės atstovai kylančius SŠ iššūkius įvertino pagal 5 sėkmės veiksnius (19 lentelė). Verta paminėti, jog daugiau kaip pusė (50 proc.) respondentų visus iššūkius vertina kaip aktualius arba itin aktualius. Pagrindiniai iššūkiai priskirtini šiems sėkmės veiksniams: įpročio mokytis formavimui, finansinėms ir nefinansinėms paskatoms bei aktualioms mokymosi paslaugoms. Tolimesnėje apžvalgoje šie iššūkiai aptariami plačiau apibendrinant rezultatus, gautus įgyvendinant Visagino m. sav. fokus grupę, apklausą ir interviu. Visagino m. sav. suaugusiųjų švietimo politikos etapų analizė parodo, kad su iššūkiais susiduriama visuose etapuose (7 pav.)[96]. Analizuojant SŠ politikos įgyvendinimo etapą, pusė respondentų (50 proc.) mano, jog iššūkių kyla įpročio mokytis formavimo atveju, po lygiai (po 25 proc.) apklaustųjų mano, jog iššūkiai kyla 2, 3 bei 5 veiksnių atveju, taip pat visi respondentai sutinka, jog šiame etape iššūkių kyla švietimo paslaugų kokybės užtikrinimo atveju. Trys ketvirtadaliai respondentų (75 proc.) iššūkius įžvelgia politikos formavimo etape įgyvendinant paskatas mokymuisi, dar 50 proc. – koordinuojant MVG politiką. Pusė apklaustųjų (50 proc.) mano, kad 3 sėkmės veiksnio atveju iššūkiai kyla švietimo stebėsenos ir vertinimo etape.

7 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

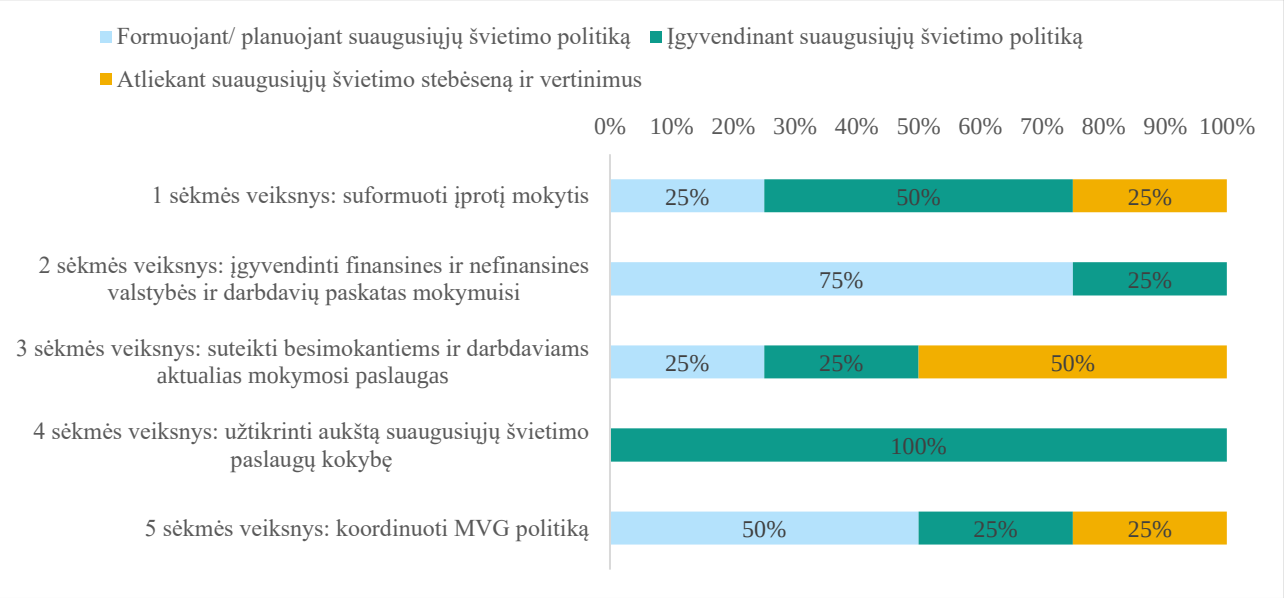

Šaltinis: Tyrimo metu įgyvendintos savivaldybių apklausos rezultatai. Respondentų skaičius N=4.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Interviu metu pastebėta, kad ilgalaikiams bedarbiams organizuojami motyvaciniai mokymai, tačiau tai nepadeda spręsti su šių gyventojų užimtumo ir įsitraukimo į mokymo veiklas susijusių problemų. Fokus grupių diskusijų metu akcentuota, jog motyvacijos trūkumui įtaką taip pat daro valstybinės

[96] Akcentuotina, kad mažas tyrimo metu vykdytos Visagino m. savivaldybės apklausos atsakymų dažnis, N=4.

kalbos nemokėjimas, kyla iššūkių vykdant bendradarbiavimo projektus su valstybiniais, socialiniais ar užsienio partneriais, kadangi atsiranda vertėjų poreikis. Taip pat pabrėžiamas žmogiškųjų išteklių (specialistų) trūkumas.

Galimos sprendimo priemonės:

- Tyrimo dalyvių siūloma priemonė – kompleksinių priemonių, įskaitant finansinio, skaitmeninio raštingumo, sveikos gyvensenos įgūdžių ugdymo, socialinių paslaugų, taikymas siekiant identifikuoti esmines gyventojų motyvacijos trūkumo priežastis.

Fokus grupės dalyviai pabrėžė, kad, analizuojant tikslinį žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiųjų informavimą ir konsultavimą, iššūkiai kyla informacijos sklaidoje, užtikrinant paslaugų pasiūlos įvairovę. Kiekvienas SŠ paslaugų teikėjas informaciją skelbia savo interneto svetainėje, tačiau nėra centralizuotos, koordinuojamos informacijos apie MVG galimybes sklaidos. Dėl skirtingose įstaigose finansuojamų programų šios pasikartoja, nėra mokymosi kultūros suderinamumo. Taip pat pabrėžiama teisės aktų, įpareigojančių dalintis informacija, bendrauti su UŽT stoka.

Galimos sprendimo priemonės:

- Tarpinstitucinio bendradarbiavimo su UŽT stiprinimas, siekiant dalintis aktualia informacija, aktyviau įtraukti tikslinę bedarbių grupę į SŠ veiklas.

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Interviu metu minėta, kad SŠ finansavimas nėra stabilus, tam tikroms veikloms skiriamos lėšos nėra pakankamos. Pavyzdžiui, valstybinės kalbos mokymas yra organizuojamas kartu su Valstybine lietuvių kalbos komisija, grupėse nuolat renkasi itin daug gyventojų. Pastebima, kad valstybės biudžeto lėšos skiriamos tik keturių mėnesių kursams, kurie nėra pakankami. Taip pat ataskaitos rengimo metu Visagine valstybinės kalbos kursus lankė šešios ukrainiečių grupės, tad paklausa kursams yra itin išaugusi. Savivaldybė neturi galimybių patenkinti visų esamų bei naujai atvykusių gyventojų poreikių. Taip pat pastebėta, kad kai kurios kultūros įstaigos (pvz. Menų rezidencija) dėl finansų trūkumų kreipiasi paramos į gyventojus.

Galimos sprendimo priemonės:

- Reikalinga užtikrinti NSŠ veiklų, finansuojamų iš savivaldybės biudžeto, tęstinumą, užtikrinant efektyvų finansavimą.

- Tyrimo dalyviai siūlo užtikrinti centralizuotą paslaugų koordinavimą, jog skirtingi teikėjai negautų finansavimo už to paties pobūdžio SŠ paslaugų teikimą.

Fokus grupės diskusijų metu pastebėta, jog analizuojant kitas prieinamas nacionalines finansines paskatas, gyventojai retai žino apie galimas programas, trūksta informacijos sklaidos. Apie planuojamą diegti IMP programą dalyviai daug informacijos taip pat neturėjo, tačiau pritarė priemonės reikalingumui. Aptariant šias priemones, akcentuotinas iššūkis sudarant tikslines grupes – dalyvių teigimu, tikėtina, kad problemų galėtų kilti dėl kompiuterinio raštingumo kompetencijų stokos.

Galimos sprendimo priemonės:

- Mokymosi krepšelio suaugusiems steigimas IMP pagrindu.
- Dalyvių siūlytinos priemonės: finansavimo skyrimas dalintis gerosiomis patirtimis, skatinti bendradarbiavimą, vietos, nacionaliniu bei tarptautiniu lygmeniu.

Interviu metu pastebėta, kad trūksta sąlygų (techninės įrangos) mokymams, susijusiems su gyventojų skaitmeninių kompetencijų ugdymu, pvz. elektroninės bankininkystės, e. valdžios vartų naudojimu. Šiuo metu turima įranga klasėje yra pasenusi, jai reikalingas atnaujinimas. Savivaldybės plėtros plane teigiama[97], kad Visagino TAU aktualus pastovių patalpų klausimas. Kokybiškų patalpų bei techninės įrangos trūkumas taip pat akcentuotas fokus grupės dalyvių, įvardijamas poreikis atsinaujinti siekiant pritraukti tikslines grupes, pavyzdžiui, bedarbius, jaunas šeimas. Šis sėkmės veiksnys glaudžiai susijęs su savivaldybės turimais pajėgumais užtikrinti gyventojams kokybiškas švietimo paslaugas.

Galimos sprendimo priemonės:

- Svarstytinos savivaldybės, valstybinės finansinės priemonės, ES struktūrinių fondų investicijų galimybės sąlygų gerinimui.

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Fokus grupės dalyviai pabrėžia, kad savivaldybės lygiu sunku užtikrinti sąlygas individualiam suaugusiųjų tobulėjimui, visi užsiėmimai ir veiklos vyksta grupių pagrindu. Finansavimas SŠ veikloms skiriamas tik susidarius 12 asmenų grupei, tad nesusidarius grupei, nėra sudaromos galimybės individualiai lavintis, pavyzdžiui, mokytis groti instrumentu. Kaip vienas iš pasiūlymų šiai problema spręsti pabrėžiama mobilių grupių galimybė, leidžianti lanksčiau sudaryti mokymo(si)

[97] Visagino savivaldybės taryba (2016). Visagino savivaldybės 2016–2022 m. strateginės plėtros planas https://www.visaginas.lt/doclib/qoudgbpydlvznru8qaac58cy8hqy13dv.

grupes. Tai itin aktualu žmonėms su negalia bei siekiant individualizuoti teikiamas mokymosi paslaugas pagal dalyvių poreikius.

Galimos sprendimo priemonės:

- Svarstytinas SŠ veiklų ir programų finansavimo modelio peržiūrėjimas, numatant galimybes finansuoti individualias SŠ veiklas, nesusidarius konkrečiam grupės dalyvių skaičiui.

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę

Interviu dalyviai pažymi, kad savivaldybės lygiu įvertinti SŠ dalyvavimą sunku, kadangi nerenka ir neturi prieinamų visų su SŠ veikla susijusių duomenų, pvz. nėra suteikiama prieiga prie profesinės mokyklos turimų duomenų. Fokus grupių dalyviai taip pat pabrėžia SŠ programų ir dalyvavimo jose stebėsenos trūkumą, teisės aktų, įpareigojančių vykdyti stebėseną, stoką, savivaldybės atstovams nėra aišku, kokiais rodikliais remiantis turėtų būtų vykdoma stebėsena ir programų vertinimas.

Galimos sprendimo priemonės:

- Egzistuojančios įstatyminės bazės, reglamentuojančios SŠ programų stebėsenos ir vertinimo sistemą šalies mastu, peržiūra, naujų teisės aktų pasiūlymų inicijavimas;
- Rekomendacijų, gairių parengimas savivaldybių atstovams, kuriose pateikiama informacija, kaip turėtų būtų atliekamas programų vertinimas, vykdoma SŠ veiklų stebėsena.

Interviu metu pastebėta, kad profesinio mokymo centro organizuojamos veiklos vyksta dienos metu, tad užimtiems gyventojams prisijungti į šias veiklas yra sudėtinga. Fokus grupės diskusijų metu akcentuota, jog norint į SŠ veiklas pritraukti tikslines grupes (pvz., užimtus asmenis, jaunas šeimas) svarbu veiklų laiką derinti atsižvelgiant į dalyvių poreikius, galimybes dalyvauti.

Galimos sprendimo priemonės:

- Svarstytina tikslinių grupių poreikio analizė, leidžianti identifikuoti tinkamiausią laiką veiklų bei užsiėmimų vykdymui. Atkreiptinas dėmesys, kad profesinio mokymo centras yra koordinuojamas ŠMSM, tad svarbu SŠ veiklų koordinacija su savivaldybės SŠ teikėjais.

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką

Vienas pagrindinių SŠ politikos savivaldybėje iššūkių – koordinavimas. SŠ koordinavimo funkcija savivaldybėje nuo 2022 m. birželio mėn. yra priskirta Visagino švietimo pagalbos tarnybai. Tarnyboje ši funkcija paskirta įstaigos darbuotojui, pilnas etatas tam skiriamas nėra. Pastebima, kad vienas iš pagrindinių iššūkių, interviu dalyvių nuomone, yra SŠ koordinavimo funkcijos įgyvendinimas kitų funkcijų kontekste, kadangi darbuotojui tenka laiką skirti kitoms užduotims. Fokus grupės dalyvių

taip pat akcentuota, jog SŠ koordinatoriaus funkcijos nėra tinkamai apibrėžtos teisės aktų, įstatymas įpareigoja savivaldybes parengti SŠ politikos veiksmų planą, tačiau tam nėra skiriamas valstybinis finansavimas.

Fokus grupėje taip pat akcentuotas poreikių neatitinkantis SŠ politikos koordinavimas šalies mastu. Dalyvių teigimu, nacionalinio lygmens koordinavimas daugiau orientuotas į profesinį mokymą, todėl trūksta kitų SŠ formų koordinavimo. Kaip galima problemos sprendimo būdą, fokus grupės dalyviai išreiškė vieningo SŠ politiką kuruojančio centro, koordinatoriaus poreikį.

Galimos sprendimo priemonės:

- Svarstyti savivaldybėje įsteigti SŠ koordinatoriaus etatą. Kaip pagrindines šio etato f-jas ir atsakomybės, tyrimo dalyviai įvardina: tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimą; finansavimo SŠ veikloms didinimą; gyventojų mokymosi poreikių identifikavimą; gyventojų pritraukimas į SŠ veiklas; mokymo programų dubliavimo mažinimą; SŠ veiklų tęstinumo užtikrinimas.
- Tyrimo dalyvių siūloma priemonė – SŠ politikos koordinatorius šalies mastu, kuruojantis SŠ politikos įgyvendinimą, aktualių teisės aktų peržiūrą.

Interviu dalyviai pažymi, kad savivaldybėje yra panašią veiklą vykdančių įstaigų, tačiau trūksta centralizuoto žinių sutelkimo. Su SŠ susijusios įstaigos nėra pasirašiusios bendradarbiavimo sutarčių, minima, kad galbūt toks žingsnis turėtų būti įgyvendintas savivaldybės iniciatyva. Pavyzdžiui, su UŽT iki šiol buvo bendradarbiauta tik nuomojant Visagino švietimo pagalbos tarnybos patalpas ilgalaikių bedarbių mokymams, UŽT programos nėra įtraukiamos į SŠ veiksmų planą. Taip pat pastebėta, kad Visagine veikiantis profesinio mokymo centras yra tiesiogiai pavaldus ŠMSM. Fokus grupės dalyviai pažymi, kad ši skirtis sukuria formalius bendradarbiavimo barjerus. Visagine taip pat veikia kultūros įstaigos, sporto centrai ir NVO, tačiau bendro SŠ veiklų koordinavimo tarp šių įstaigų ir organizacijų nėra. Fokus grupės dalyvių teigimu, efektyvus tarpinstitucinis koordinavimas susijęs su SŠ koordinatoriaus pareigybės steigimu.

Galimos sprendimo priemonės:

- Užtikrinti tęstinį su SŠ susijusių organizacijų bendradarbiavimą organizuojant susitikimus, kuriuose aptariami SŠ politikos prioritetai, identifikuojamos tikslinės grupės, jų poreikiai, veiklų organizavimas. Šio bendradarbiavimo fasilitavimui svarbus SŠ koordinatoriaus pareigybės įsteigimas.

Apibendrinant, Visagino m. sav. galima būtų išskirti keletą esminių SŠ iššūkių, susijusių, pirmiausia, su sistemingo SŠ politikos koordinavimo trūkumu. Tarp SŠ veiklas vykdančių institucijų nėra pasirašytos bendradarbiavimo sutartys, finansuojamos panašios skirtingų organizatorių veiklos,

bendradarbiaujama tik techniniais (pvz. patalpų) klausimais. Akcentuotini su SŠ programų stebėsena ir vertinimu susiję iššūkiai – neaiškūs kriterijai, kuriais remiantis turėtų būtų vykdoma SŠ programų stebėsena. Taip pat aktualūs kokybiškų švietimo paslaugų, orientuotų į tikslines grupes, klausimai, šių grupių poreikių analizė, finansinių paskatų įgyvendinimas.

Mikro atvejo analizė

Tyrimo įgyvendinimo metu tiek Visagino, tiek kitų tyrime dalyvaujančių savivaldybių atstovai akcentavo informacijos trūkumą apie tikslines grupes. Savivaldybėse šių gyventojų grupių poreikių identifikavimas nevyksta arba vyksta fragmentiškai, dažnai poreikiai identifikuojami tik toms suaugusiųjų grupėms, su kuriomis daugiausia dirbama NSŠ sektoriuje (pvz. TAU, pedagogai). Savivaldybėms trūksta informacijos ir supratimo apie kitas tikslines grupes, kurių poreikiai dar nėra atliepiami, tačiau jas siekiama aktyviau įtraukti į SŠ veiklas. Nors 2017 m. Visagine atlikta apklausa, siekiant išsiaiškinti gyventojų NSŠ poreikius, apklausoje neišryškėja tikslinių grupių paveikslas. Akcentuotina, kad tikslinės grupės Lietuvos mastu, tikėtina, reikšmingai nesiskiria, tad, dalyvių nuomone, poreikis vertinamas galėtų būti ir įgyvendinant nacionalinį tyrimą. Akcentuotinas statistikos apie tikslines grupes poreikis, tokios švieslentės galėtų būti rengiamos Švietimo valdymo informacinės sistemos (toliau – ŠVIS) ar Valstybės duomenų valdymo informacinės sistemos (toliau – VDV IS) pagrindu, kuriose būtų patiekiama ne tik švietimo, bet ir užimtumo, migracijos, kita savivaldybei aktuali informacija. Toliau šioje dalyje trumpai aptariama organizuoto renginio metu išryškėjusios visoms savivaldybėms aktualios rekomendacijos darbui su tikslinėmis grupėmis.

20 lentelė. Tyrimo metu identifikuotos aktualios priemonės tikslinėms grupėms

Tikslinė grupė	Grupių charakteristika ir siūlomos priemonės
Ilgalaikiai bedarbiai	• Šiai grupei dažniau priskirtini ilgiau nei vienerius metus nedirbantys vyrai, pasižymintys žema motyvacija, tikėtina priklausomybių problema. • Siekiant tęstinumo įtraukiant grupę į veiklas, pabrėžiama programų ilgalaikės perspektyvos svarba, nuolatinis bendravimas, saviraiškos skatinimas. • Ugdymo turinio poveikis gali būti pasiekiamas pasitelkiant socialinius partnerius, dalinantis gerosiomis patirtimis.
Soc. rizikoje esančios jaunos šeimos ir vieniši vaikus auginantys asmenys	• Svarbu užtikrinti vaikų užimtumą, kad tėvai (globėjai) galėtų dalyvauti programose. • Turi būti sudaromas tinkamos sąlygos veikloms: dalyviams palanki vieta bei laikas, skiriama finansinė parama. • Svarbu puoselėti bendruomeniškumo jausmą, tad siūlomas tematinių klubų kūrimas (pvz. mamų klubas). Pabrėžiamas poreikis aktyviai skleisti informaciją soc. tinkluose, el. paštu.

Tikslinė grupė	Grupių charakteristika ir siūlomos priemonės
Jauni suaugusieji, neturintys aukštojo išsilavinimo	• Siekiant įtraukti šią grupę į SŠ, darbo rinkoje dalyvaujantiems suaugusiesiems galėtų būti skiriamos tikslinės stipendijos, akcentuojama geresnių karjeros galimybių perspektyva ateityje (pvz. aukštesnės pajamos), nedalyvaujantiems – parama įsidarbinimui. • Tęstinumo užtikrinimui svarbu taikyti kompleksines priemones. Kaip pavyzdys pateikiamas verslumo skatinamas (pvz., vienkartinė parama verslo įkūrimui, mokestinės lengvatos), taip pat trišalių sutarčių sudarymas tarp SŠ teikėjo, besimokančiojo ir darbovietės.
Vyresnio amžiaus neaktyvūs gyventojai	• Tyrimo dalyvių nuomone, siekiant įtraukti šią grupę į SŠ veiklas, itin svarbus asmeninis dėmesys, kvietimas prisijungti. • Svarbu užtikrinti teikiamų paslaugų kokybę, pabrėžti jų pridėtinę vertę dalyviams (pvz. jog naujai įgytos žinios gali būti pritaikomos kasdienėje buityje).
Priklausomybių turintys gyventojai	• Darbui su šia grupe itin svarbus tarpinstitucinis bendradarbiavimas su priklausomybių centrais vykdant švietėjišką, prevencinę veiklą. • Pavykus pritraukti asmenį į SŠ veiklas, svarbu atsižvelgti į individualius poreikius ir tinkamai adaptuoti programas. • Taip pat kaip viena iš galimų mokymo formų minima mentorystė, NVO, verslo įsitraukimas, pasveikusių gyventojų įtraukimas į darbo rinką (Minesotos 12 žingsnių programos pavyzdys). • Siekiant tęstinumo, dalyvavimo priklausomybių turintiems ar turėjusiems klubuose svarba.
Migrantai	• Siekiant į SŠ įtraukti reemigrantus, aktualu paskatos verslo kūrimui (pvz. informacija apie mokestinę sistemą), teisiniai bei lietuvių kalbos mokymai. • Migrantų, pabėgėlių įsitraukimą galėtų paskatinti galimybė išsaugoti savas tradicijas, kalbą (per imigrantų centrų kūrimą), tarpkultūrinė komunikacija. • Aktualios subsidijos labiausiai socialiai pažeidžiamiems migrantams, bendradarbiavimas su darbdaviais. • Ugdymo turinio poveikis gali būti vertinamas remiantis dalyvių grįžtamuoju ryšiu, taip pat įgyvendinant programos bei institucijos akreditavimo sistemą.

Šaltinis: autorių apibendrinimas remiantis tyrimo metu surinktais rezultatais.

Apibendrinimas

Apibendrinant Lazdijų r. sav. savivaldybės rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ aspektus:

- **Tendencijos.** Savivaldybėje sparčiai didėja pagyvenusių žmonių dalis, aktualios nedarbo, skurdo problemos. Tai iš dalies lemia, kad savivaldybėje mažėja suaugusiųjų gyventojų įsitraukimas į formalųjį ugdymą, stebimas aktyvus senjorų dalyvavimas SŠ veiklose, tačiau dėl informacijos trūkumo sunku įvertinti visų suaugusiųjų dalyvavimo SŠ tendencijas.
- **Tikslai.** Savivaldybės siekiai SŠ nukreipti į visapusišką asmeninį ir profesinį suaugusių gyventojų tobulėjimą, siekiama užtikrinti SŠ prieinamumą bei įtraukumą. Kaip pagrindinės tikslinės grupės išskiriami bedarbiai, pedagogai, jaunos šeimos, senjorai.

- **Priemonės.** Savivaldybėje pastebima NSŠ teikėjų įvairovė, veiklas įgyvendina ne tik švietimo, bet ir kultūros, meno, sporto įstaigos. NŠS veikloms skiriamas savivaldybės biudžetas sudaro didžiąją dalį visų reikalingų lėšų, o dauguma finansuotų programų yra nukreiptos į kūrybinę veiklą, sportą ir sveikatingumo užsiėmimus. Įgyvendinamos į tikslines grupes (pvz. pedagogus, su vaikais dirbančius asmenis) nukreiptos NŠS programos, kuriose sudaromos sąlygos asmenų bendrųjų ir profesinių kompetencijų ugdymui.
- **Iššūkiai.** Dauguma Visagino m. sav. iššūkių susiję su sistemingo SŠ politikos koordinavimo trūkumu. Tarp SŠ veiklas vykdančių institucijų nėra pasirašytos bendradarbiavimo sutartys, finansuojamos panašios skirtingų organizatorių veiklos, tarp instituciškai bendradarbiaujama tik techniniais klausimais. Taip pat aktualūs SŠ vertinimo ir stebėsenos, kokybiškų paslaugų, finansinių paskatų įgyvendinimo klausimai.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

21 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Visagino m. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Gilinti SŠ teikėjų kompetencijas, kaip tikslinių grupių gyventojus sudominti ir pakviesti į mokymosi veiklas;
Taikyti kompleksines priemones siekiant spręsti esmines gyventojų motyvacijos įsitraukti į SŠ veiklas trūkumo priežastis;
Analizuoti tikslinių grupių poreikius įtraukiant socialinius ir kitus partnerius (pvz. bendradarbiavimo su UŽT stiprinimas, siekiant įtraukti tikslinę bedarbių grupę į SŠ veiklas).
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
Identifikuotas poreikis įgyvendinti IMP savivaldybės gyventojams.
Įvertinti galimybes kurti palankią mokymosi aplinką užtikrinant reikalingas patalpas, priemones peržiūrint savivaldybės finansavimą besidubliuojančioms veikloms.
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
SŠ veiklų ir programų finansavimo modelio peržiūrėjimas, numatant galimybes individualizuoti SŠ veiklų pobūdį.
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
Reikalingos gairės ir rekomendacijos SŠ programos kokybių vertinimui, gairės SŠ stebėsenai ir vertinimui.
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
Įsteigti suaugusiųjų švietimo koordinatoriaus etatą;
Glaudesnis SŠ teikėjų bendradarbiavimas savivaldybėje, siekiant išvengti teikiamų paslaugų dubliavimosi, sisteminio kylančių iššūkių ir problemų sprendimo;
SŠ politikos koordinatoriaus, kuruojančio SŠ politikos įgyvendinimą, aktualių teisės aktų peržiūrą pareigybės steigimas šalies mastu;
Kitų institucijų ir organizacijų (pvz. Užimtumo tarnybos, Profesinio rengimo centro) įtraukimas į projekto darbo grupę ir tolesnį bendradarbiavimą.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

2.6. Telšių rajono savivaldybė

2.6.1. Socio-ekonominė aplinka

Toliau pateikiama savivaldybei aktualių socio-demografinių rodiklių suvestinė (22 lentelė) ir trumpa jos apžvalga.

22 lentelė. Telšių r. sav. socio-ekonominės aplinkos rodiklių reikšmės

Rodiklis	Telšių raj. sav.	Lietuva
1. Nuolatinių gyventojų nuo 18 metų amžiaus skaičius (metų pradžioje), 2020-2022	32 875	2 302 119
2. Demografinės senatvės koeficientas (metų pradžioje)[98], 2020-2022	154	133
3. Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė, kai amžius 0, 2019-2021	73,8	77,59
4. Neto migracija, 2021	-200	19 653
5. Vidutinis darbuotojų skaičius, 2022	12 314	1 326 074
6. Vidutinis mėnesinis bruto darbo užmokestis (Eur), 2022	1 493,0	1 799,0
7. Registruoti bedarbiai, 2022	6627	145 753
8. Registruotų bedarbių ir darbingo amžiaus gyventojų santykis, 2019-2021, proc.	11,8	7,3
9. Skurdo rizikos lygis, 2020-2022, proc.	23,6	20,5
10. Piniginės samdomojo darbo pajamos kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis, 2021	55,2	57,9
11. Socialinės išmokos senatvėje kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis, 2021	28,3	26,5
12. 25- 64 metų gyventojų išsilavinimas, iš viso, proc., 2021	68,2	72,2
13. 25- 64 metų gyventojų žemas išsilavinimas, proc., 2021	5,5	3,7
14. 25- 64 metų gyventojų vidutinis išsilavinimas, proc., 2021	42,9	35,8
15. 25- 64 metų gyventojų aukštas išsilavinimas, proc., 2021	19,7	32,7

Pastabos: pateikiamas paskutinių 3 metų, kuriems duomenys prieinami, vidurkis arba naujausi prieinami duomenys.
Šaltinis: Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė: rodiklis Nr. 1: Nuolatinių gyventojų skaičius metų pradžioje; rodiklis Nr.2: Demografinės senatvės koeficientas metų pradžioje; rodiklis Nr. 3, Vidutinė tikėtina gyvenimo trukmė; rodiklis Nr. 4: Vidaus ir tarptautinė migracija apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis 5-6, Darbo užmokestis regionuose, apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 7-8: Registruotas nedarbas apskrityse ir savivaldybėse; rodiklis Nr. 9: Skurdo rizikos lygis Lietuvoje; rodikliai Nr. 10-11: Namų ūkių pagrindiniai pajamų šaltiniai (atsakymo lygis 74,8%, tiriamoji visuma: 16 metų ar vyresni asmenys, visi Lietuvos privatūs namų ūkiai); rodikliai Nr. 12-15: 25-64 metų amžiaus gyventojų išsilavinimas apskrityse (tūkst.). Sąvokos: Žemas išsilavinimas - Tarptautinio standartizuoto švietimo klasifikatoriaus (toliau ISCED) 0, 1, 2 lygmenys, t. y. ikimokyklinio, pradinio ir pagrindinio išsilavinimo programos. Pagrindinis išsilavinimas apima pagrindinio ir profesinio mokymo programas kartu su pagrindinio ugdymo programomis; Vidutinis išsilavinimas - ISCED 3 ir 4 lygmenys, t. y. vidurinio ugdymo programos; profesinio mokymo programos kartu su vidurinio ugdymo programomis, taip pat profesinio mokymo programos, turint vidurinį išsilavinimą; Aukštas išsilavinimas - ISCED 5, 6, 7, 8 lygmenys, t. y. bakalauro, profesinio bakalauro, magistrantūros, rezidentūros ir doktorantūros studijų programos.

Emigracija Telšių apskrityje lėtėja, tačiau ši problema vis dar lieka esmine gyventojų mažėjimo priežastimi. Tendencijoms gerėjant šalyje, Telšių apskrities savivaldybėse neto migracija išlieka neigiama, 2021 m. duomenimis išvykusiųjų buvo 200 daugiau nei atvykusiųjų (22 lentelė). Kita

[98] Demografinės senatvės koeficientas – pagyvenusių (65 metų ir vyresnio amžiaus) žmonių skaičius, tenkantis šimtui vaikų iki 15 metų amžiaus

savivaldybei aktuali problema – nedarbas, čia 2022 m. bedarbių skaičius sav. siekė 6,6 tūkst.[99], o socialinių paslaugų ir išmokų išlaikomų asmenų skaičius išlieka didžiausias Telšių apskrityje[100]. Siekiant atliepti tiek šios gyventojų grupės, tiek senėjančios visuomenės poreikius, savivaldybėje yra plėtojama socialinių paslaugų sistema. Tai galima matyti ir pagal gana aukštas socialinės išmokas senatvėje, kurios 2021 m. sudarė 28,3 proc. visų namų ūkio pajamų šaltinių.

Piniginės samdomojo darbo pajamos, kaip pagrindinis namų ūkio pajamų šaltinis, sudaro tik apie pusę (55,2 proc.) namų ūkių pajamų. Žvelgiant į darbuotojų atlyginimus, vidutinis bruto darbo užmokestis 2022 m. trečiąjį ketvirtį siekė 1493 Eur, tai net 19 proc. mažesnis nei vidutinis atlyginimas Lietuvoje. Vos penktadalis (19,7 proc.) Telšių apskrityje 25-64 m. amžiaus gyventojų yra įgiję aukštąjį išsilavinimą, vidutinį – kiek mažiau nei pusė (42,9 proc.). Mažas darbo užmokestis, žema kvalifikacija ir nedarbas lemia ir tai, kad kas penktas savivaldybės gyventojas gyvena skurdo rizikoje. Paskutinius trejus metus skurdo rizikos lygis Telšių r. sav. vidutiniškai siekė 23,6 proc., tai buvo 3,1 proc. aukštesnis rodiklis nei bendrai Lietuvoje[101].

2017 m. įgyvendinto Telšių r. suaugusiųjų NSŠ ir TM poreikio tyrimo duomenimis[102], dauguma (73,2 proc.) respondentų per paskutinius metus teigia dalyvavę mokymuose, daugiausia – su profesine veikla susijusiuose kvalifikacijos tobulinimo kursuose. Trečdalis respondentų dalyvavo pedagogikos, psichologijos, saviugdos mokymuose, kas dešimtas mokėsi užsienio kalbų, kiek mažiau – kompiuterinio raštingumo. Gyventojams aktualūs Lietuvai būdingi pagrindiniai mokymosi kliuviniai: lėšų trūkumas (27,7 proc.), derinimas su darbu (26,8 proc.), arti nėra mokymosi veiklų (10,7 proc.), trūksta informacijos apie mokymosi galimybes (9,6 proc). 2019 m. įgyvendinto tyrimo duomenimis[103] taip pat akcentuojami šie iššūkiai: suaugusiųjų pasyvumas ir atsakomybės stoka; visuomenės, politikų ir valdžios institucijų abejingas požiūris į suaugusiųjų švietimą; per mažas

[99] Užimtumo tarnyba. (2022). Darbo rinkos rodiklių archyvas. https://uzt.lt/darbo-rinka/darbo-rinkos-rodikliu-archyvas/285

[100] Telšių rajono savivaldybė (2022). Telšių rajono savivaldybės 2022–2024 metų strateginis veiklos planas. https://telsiai.lt/lt/strateginio-veiklos-plano-dokumentai.

[101] Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė. https://osp.stat.gov.lt/

[102] Telšių r. sav. administracijos Švietimo ir sporto skyrius, Telšių švietimo centras, Šiaulių valstybinė kolegijos Mokymo paslaugų centro Telšių skyrius, Telšių r. sav. Karolinos Praniauskaitės viešoji biblioteka (2017). „Telšių rajono suaugusiųjų neformaliojo švietimo ir tęstinio mokymosi poreikio tyrimas“. Tyrimas įgyvendintas 2017 m. gegužės 11-24 dienomis, metodas – anketinė apklausa. Tyrime dalyvavo 388 respondentai (18-84 m. amžiaus gyventojai). Tyrimo instrumentas adaptuotas pagal Klaipėdos m. pedagogų švietimo ir kultūros centro ir Radviliškio r. sav. švietimo ir sporto paslaugų centro Suaugusiųjų ir jaunimo neformaliojo ugdymo skyriaus sudarytus klausimynus.

[103] Telšių švietimo centras (2019). „Telšių rajono suaugusiųjų švietėjų kvalifikacijos tobulinimo/si poreikio tyrimas“. Tyrimas įgyvendintas 2019 m. gruodžio 10-31 dienomis, metodas – anketinė apklausa. Tiesiogine anketos nuoroda pasidalinti su 40 neformaliojo suaugusiųjų švietimo teikėjais, dalyvaujančių Telšių r. sav. švietimo veiklose. Iš viso į apklausą atsakė 34 švietėjai (18-84 m. amžiaus). Visi tyrime dalyvavę respondentai – moterys, kurių darbo stažas yra 10 metų ir daugiau (82,4 proc.), nuo 5 iki 10 metų (14,7 proc.), nuo 1 iki 3 metų (2,9 proc.).

tarpinstitucinis bendradarbiavimas teikiant suaugusiųjų švietimą; mokymo programų finansavimo stoka; nepakankami suaugusiųjų švietėjų IKT gebėjimai.

2.6.2 Suaugusiųjų švietimas

Tendencijos ir tikslai

Tendencijos

Telšių r. sav. SŠ tendencijomis galima būtų įvardinti:

a. augantis suaugusiųjų dalyvavimas SŠ veiklose stiprinant susijusių įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimą;
b. sistemingai įgyvendinamos ir lankomos TAU veiklos;
c. aktyvus švietimo, kultūros, sveikatos, jaunimo įstaigų ir organizacijų tinklas.

Interviu dalyvių nuomone, dalyvavimas SŠ veiklose tarp savivaldybės suaugusiųjų gyventojų auga. Pagal tyrėjams suteiktus duomenis[104], 2019 m. NSŠ veiklose dalyvavo 18,7 tūkst. (57,1 proc. gyventojų nuo 18 m. amžiaus), 2020 m. – 10,5 tūkst. (32,5 proc.) suaugusių gyventojų. Pagrindinė to priežastis – įstaigų ir organizacijų, veikiančių SŠ srityje, susibūrimas ir kuriamos tradicijos. Akcentuota, kad savivaldybėje svarbu kurti SŠ tradicijas ir per tai būti matomiems gyventojams. Į SŠ veiklas įsitraukusios įstaigos taip pat supranta, kad veikimui atskirai yra per mažos, tad įstaigų įsitraukimas didėja. Įsitraukimui taip pat svarbios priemonės – bendra kryptis, veiksmų planas, dalinimasis gerosiomis praktikomis. Tarp kuriamų tradicijų minėta SŠ suaugusiųjų savaitė, kurios metu apjungiami 11 teikėjų įskaitant laisvuosius mokytojus, asociacijas, biudžetines įstaigas. Taip pat akcentuota, kad kiekviena įstaiga turi už NSŠ atsakingą asmenį.

Interviu metu akcentuota, kad savivaldybėje itin aktyviai veikia TAU, dalyvavimas jo veiklose taip pat auga. Pastebima, kad TAU dalyviai – anksčiau darbingi buvę gyventojai, užėmę įvairias pareigas. Būtent šie gyventojai į veiklas įneša didesnį supratimą, kodėl mokytis yra svarbu, taip pat įneša gyvasties. Pastebima, kad svarbi tendencija – vientisų programų, o ne pavienių paskaitų lankymas. Ženkli tendencija, kad TAU veiklos yra sistemingai įgyvendinamos ir vystomos, nėra fragmentiškumo. Interviu metu pastebėta, kad efektyviausiai savivaldybėje visgi veikia tos paslaugos, kurios yra suformuotos valstybiniu mastu, įstaigoms priskirtos tam tikros aiškios funkcijos, pavyzdžiui, bibliotekos, visuomenės sveikatos biurai. Akcentuota, kad analogiškai galėtų būti vystoma NSŠ veikla.

[104] 2019 metams pateikiama statistika apie neformaliuoju būdu besimokiusius gyventojus 10-yje įstaigų ir organizacijų, akcentuotina, kad vienas asmuo galimai dalyvavo daugiau nei vienoje veikloje. 2020 metams pateikiama 17 įstaigų ir organizacijų statistika.

Interviu metu taip pat akcentuotas platus ne tik SŠ, bet ir švietimo, kultūros, sveikatos, jaunimo paslaugų tinklas. Pavyzdžiui, viešųjų bibliotekų vaidmuo gyventojų kompiuteriniam raštingumui. Akcentuota, kad per šią veiklą pasiektos beveik visos savivaldybės bendruomenės (27 bibliotekos filialai), pasiekta platesnė nei senjorų grupė, veiklose taip pat dalyvavo švietėjų bendruomenė. Akcentuoti visuomenės sveikatos biurai, kurie jiems skirtu atskiru finansavimu įgyvendina sveikos gyvensenos, judumo, pirmos pagalbos veiklas, švietimo bendruomenei organizuotos su gyventojų psichologija susijusios paskaitos. Savivaldybėje virš 10 metų veikia kalbų (pvz. vokiečių) klubai, juos daugiausia lanko darbingo amžiaus žmonės. Savivaldybėje gyvenantis jaunimas skatinamas savanoriauti, dalyvauti socialinėje srityje veikiančių organizacijų veiklose. Taip pat gyventojai mokosi savišvietos būdu, pati švietimo bendruomenė aktyviai įsitraukia į nacionalines veiklas (pvz. Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos), akcentuotina SŠ bendruomenės refleksija apie teikiamas veiklas ir augimas.

Tikslai

2020–2022 m. NSŠ ir TM veiksmų plane išskiriamas pagrindinis tikslas: „<...> užtikrinti nuolatinį NSŠ ir TM paslaugų prieinamumą Savivaldybės visuomenei“[105]. Tikslui pasiekti išskirtini net septyni uždaviniai, apimantys: 1) gyventojų bendrųjų kompetencijų tobulinimą; 2) sveikos gyvensenos gebėjimų stiprinimą; 3) aplinkosauginio švietimo plėtojimą; 4) švietėjų praktikų kompetencijų tobulinimą; 5) institucijų partnerystę; 6) paslaugų monitoringą; 7) finansinės paramos mechanizmo plėtojimą. Pastebima, kad toks pats tikslas keltas ir 2017–2019 m. veiksmų plane[106], tačiau 2020-2022 metais plane pateikiami konkretesni uždaviniai, nukreipti į specifinių kompetencijų ir gebėjimų ugdymą.

Plane numatytiems tikslams pritaria ir apklausoje dalyvavę respondentai, manantys, kad SŠ politika Telšių r. sav. turėtų būti orientuojama į profesinį ir asmeninį tobulėjimą, paslaugų prieinamumą bei integraciją[107]. Profesinio tobulėjimo siekis turėtų apimti sąlygų sudarymą naujų kompetencijų įgijimui ir tobulinimui, kvalifikacijos kėlimui bei persikvalifikavimo galimybėms. Asmeninį tobulėjimą respondentai sieja su bendrosiomis kompetencijomis, įgūdžiais ir žiniomis, įgyjamomis viso gyvenimo metu, akcentuotinas žmogaus reikalingumo jausmas, priklausomybė bendruomenei įsitraukiant į įvairias veiklas, asociacijas, klubus.

[105] Telšių rajono savivaldybės taryba (2020). Telšių rajono savivaldybės tarybos 2020-04-30 sprendimas Nr. T1-119 „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2020–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“, 4 psl.

[106] Telšių rajono savivaldybės taryba (2017). Telšių rajono savivaldybės tarybos 2017-08-31 sprendimas Nr. T1-224 „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“

[107] Iš į klausimą atsakiusių 19 respondentų, 7 akcentuoja asmeninį ir profesinį tobulėjimą, 7 – prieinamumą ir integraciją, 5 – kita.

Tyrimo dalyvių nuomone, vienas iš pagrindinių savivaldybės tikslų – kokybiškų paslaugų prieinamumo plėtojimas. Akcentuojant kokybę, siekiama nuoseklumo tarp vykdomų veiklų, mažinant fragmentiškumą (pvz. sistemiškai vykdomos TAU programos), kuriant mokymosi tradiciją ir gyventojų sąmoningą įprotį mokytis, o ne vienkartinį susidūrimą su mokymosi veikla. Akcentuojant prieinamumą, siekiama burti įvairiais formatais besimokančias bendruomenes. Matoma, kad daugiau dėmesio reikia skirti kaimiškose vietovėse veikiančioms bendruomenėms, kadangi yra tam tikros vietos – bazės, kuriose galima rinktis, tačiau trūksta veiklų. Savivaldybėje yra paskirti atsakingi asmenys, kurie atsakingi už veiklų prieinamumą, savivaldybė taip pat dalyvavo nacionalinėje dalyvaujamojo biudžeto iniciatyvoje[108]. Pastebimas projekto tęstinumas, vykdyti mokymai, kaip sutelkti bendruomenes per seniūnijas.

Kiti tyrimo dalyvių akcentuoti papildomi tikslai:

- informacijos ir sklaidos apie mokymosi galimybes didinimas kuriant mokymosi informacijos centrą, aiškią ir skaidrią SŠ sistemą;
- civilinės saugos, karinio pasirengimo, istorinio ir politinio švietimo stiprinimas;
- psichologinės pagalbos teikimas;
- didesnis dėmesys NVO;
- glaudesnis bendradarbiavimas su darbdaviais skatinant darbuotojų ugdymą;
- finansavimo skyrimas prioritetinėms gyventojų grupėms;
- andragogų kvalifikacijos stiprinimas (fokusas – kompiuterinis raštingumas).

Apibendrinant, Telšių r. sav. stebimas aktyvus ir augantis gyventojų dalyvavimas NSŠ veiklose bei aktyvi švietėjų bendruomenė, glaudžiai bendradarbiaujanti su kultūros, sveikatos, jaunimo sektoriais. Esminė tendencija – siekis sistemiškai planuoti ir vykdyti veiklas kuriant mokymosi tradiciją. Savivaldybės siekiai SŠ yra nukreipti į suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, akcentuojant kokybiškų paslaugų prieinamumo didinimą – nuoseklios, o ne fragmentiškos SŠ sistemos plėtojimą. Savivaldybės atstovai siekia ugdyti ir pasiekti kaimiškas vietoves, buriant įvairiais formatais sąmoningai besimokančias bendruomenes.

[108] Transparency International Lietuvos skyrius (n.d.). Informacija apie dalyvaujamojo biudžeto iniciatyvą. Prieiga internetu: https://www.transparency.lt/dalyvaujamasisbiudzetas/ [žiūrėta 2023-01-24]

Įgyvendinamos priemonės

Vadovaujantis tyrėjams suteikta informacija[109], nuo 2018 m. kasmet NSŠ veikloms iš savivaldybės biudžeto skiriama apie 4 tūkst. Eur, dar 4 tūkst. Eur – iš valstybės biudžeto lėšų. 2020–2022 m. veiksmų plane[110] akcentuojama, kad NSŠ pagrinde finansuojamas savivaldybės, projektinėmis ir pačių besimokančiųjų lėšomis. Suaugusiųjų mokymo ir užimtumo paslaugas savivaldybėje teikia daugiau nei 10 įstaigų ir organizacijų, kurių sąrašas pagal teikiamas paslaugas gyventojams yra patogiai prieinamas Telšių švietimo centro puslapyje[111]. Interviu metu taip pat minėtos aktyviai socialinėje srityje veikiančios NVO (pvz. Telšių bičiulių ratas), taip pat visuomenės sveikatos biuras, vokiečių kalbos asociacija, kitos veiklos (šokiai, teatras).

Analizuojant 2017–2019 m. veiksmų plano įgyvendinimą[112], organizuotos plataus spektro veiklos (užsienio kalbų mokymas, kompiuterinis raštingumas, sveikatingumas, meninė raiška, psichologija, saviugda), taip pat veiklos, nukreiptos į tam tikros profesijos atstovus (andragogus, muziejininkus, bibliotekininkus, ikimokyklinių įstaigų auklėtojų padėjėjus). Organizuotos tėvystės, socialinių įgūdžių ugdymo programos tėvams (globėjams/rūpintojams), įpareigotiems teismo sprendimu išklausyti bendravimo su vaikais tobulinimo kursus. Aktualiausiame 2020–2022 m. veiksmų plane numatytos įgyvendinti 24 priemonės. Pastebima, kad 2020 m. daugiausia dalyvių buvo fizinio aktyvumo, kultūrinio sąmoningumo ir meninės saviraiškos veiklose (8 pav.). Atskiros priemonės numatytos siekiant stiprinti sveiką gyvenseną, plėtoti aplinkosauginį švietimą. Plane taip pat numatomos priemonės andragogų kompetencijoms tobulinti.

Telšių r. sav. aktyviai organizuoja ir įgyvendina tarptautinius projektus bei daugiau nei 10 metų bendradarbiauja su partneriais iš Vokietijos, kitų valstybių. 2017–2019 metais įgyvendinti 4 Erasmus+ projektai. Kartu su Raseinių raj., savivaldybės SŠ įstaigos laimėjo Erasmus+ mobilumo projektą „Suaugusiųjų švietėjų bendrųjų gebėjimų tobulinimas remiantis Vokietijos patirtimi“ ir dalyvavo mokymuose Vokietijoje, kuriuose tobulino vadybines, rinkodaros kompetencijas. Interviu dalyvių pasakojimu, Vokietijoje vykusių mokymų metu buvo sukurta programa, orientuota į maisto gaminimą bendruomenėse (kaimiškose vietovėse)[113]. Pastebėta, kad dėl Covid-19 pandemijos buvo sunku į vėliau įgyvendintą programą pakviesti žmones.

---

[109] Telšių r. sav. administracijos švietimo ir sporto skyrius (2018). 2018-2022 metų Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų įvykdymo ataskaitų suvestinės (pamečiui).
[110] Telšių rajono savivaldybės taryba (2020). 2020 m. kovo 26 d. Telšių rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2020–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“
[111] SŠ teikėjų sąrašas: https://sctelsiai.lt/teikejai/ [žiūrėta 2022-12-29]
[112] Ten pat.
[113] Daugiau informacijos apie sukurtą programą EPALE platformoje, prieiga internetu: https://epale.ec.europa.eu/lt/blog/sekmingai-adaptuotos-mokymu-metu-igytos-zinios

8 pav. 2020 m. Telšių rajono suaugusiųjų gyventojų dalyvavimas NSŠ ir TM veiklose

Šaltinis: Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi veiksmų plano įgyvendinimas 2020 m., ataskaita. Telšių švietimo centras.

2020–2022 m. veiksmų plane atskiras dėmesys skiriamas NSŠ institucijų bendradarbiavimui, viena iš priemonių numatytas įgyvendinto Erasmus+ KA1 projekto Vokietijoje tęstinumas, taip pat numatyta stiprinti bendradarbiavimą organizuojant suaugusiųjų mokymosi savaitės veiklas ir bendrą konferenciją apie NSŠ savivaldybėje. Kartu su partneriais iš 6 valstybių organizuotas projektas „Švietimas + skaitmeninis raštingumas?!“, skirtas gilinti SŠ organizavimo kompetencijas naudojant skaitmenines technologijas. Plane dėmesys taip pat skiriamas NSŠ paslaugų stebėsenai, numatyta parengti įgyvendinimo stebėsenos klausimyną, atnaujinti surinktus duomenis. Pastebima, kad savivaldybėje yra sukurtas ir pastoviai atnaujinamas NSŠ teikėjų sąrašas – duomenų bazė[114]. Įgyvendinant informacijos sklaidą, savivaldybės atstovai rengia straipsnius, viešinamus Telšių švietimo centro, savivaldybės puslapiuose, Facebook tinkle, regioninėje spaudoje, organizuojamos suaugusiųjų švietimo savaitės veiklos.

Apibendrinant įgyvendinamas priemones, savivaldybėje NSŠ teikėjų spektras yra gan didelis, taip pat įgyvendinamos plataus spektro veiklos, nukreiptos tiek į bendrųjų kompetencijų tobulinimą, tiek į tam tikrų profesijų atstovų ugdymą. NSŠ veikloms savivaldybė kasmet skiria apie 4 tūkst. Eur. Telšių r. sav. aktyviai veikia organizuojant ir dalyvaujant tarptautiniuose projektuose, bendradarbiaujant su partneriais iš kitų savivaldybių ir užsienio. Savivaldybėje įgyvendinamos SŠ galimybių viešinimo veiklos, susisteminta teikėjų informacija.

[114] SŠ teikėjų sąrašas: https://sctelsiai.lt/wp-content/uploads/2022/02/SUAUGUSIUJU-SVIETIMAS-TELSIUOSE.pdf

Sėkmės veiksnių vertinimas

23 lentelė. Iššūkių aktualumo vertinimo rezultatai. Pateikiama respondentų dalis, kurie atsakė, kad iššūkis yra „aktualus“ arba „itin aktualus“.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis	2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi	3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas	4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę	5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
suaugusiųjų informavimu apie mokymosi visą gyvenimą galimybes ir naudas? (100%)	darbdavių iniciatyvomis, skirtomis finansiškai remti darbuotojų kvalifikacijos tobulinimą ir mokymąsi darbo vietoje? (74%)	suaugusiųjų mokymosi poreikių ir motyvų identifikavimu? (95%)	kokybės užtikrinimo suaugusiųjų švietimo programų stebėsenai ir vertinimui sistema (47%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu savivaldybėje? (58%)
suaugusiųjų konsultavimu dėl mokymosi visą gyvenimą ir karjeros galimybių? (95%)	kitomis finansinėmis savivaldybės iniciatyvomis mokymuisi skatinti? (89%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui identifikavimu? (74%)	suaugusiųjų švietėjų gebėjimų tobulinimu plėtojant jų pirminį ir/ ar tęstinį mokymą? (68%)	suaugusiųjų švietimo politikos koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis savivaldybės politikomis? (74%)
tiksliniu informavimu ir konsultavimu žemos kvalifikacijos, mažų pajamų suaugusiesiems? (89%)	naudojimusi kitomis nacionalinėmis finansinėmis paskatomis, programomis? Pvz. individualiomis mokymosi sąskaitomis, parama savivaldybėms (79%)	darbdavių poreikių darbuotojų gebėjimų ugdymui prognozavimu? (79%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su nacionaline suaugusiųjų švietimo politika? (58%)
mokymosi kultūros plėtojimu įtraukiant socialinius ir kitus partnerius? (89%)	darbdavių skatinimu naudotis akredituotomis ir šalies mastu pripažįstamomis kvalifikacijomis? (74%)	mokymosi visą gyvenimą inovatyvių paslaugų ir lankstumo skatinimu? (95%)		suaugusiųjų švietimo politikos savivaldybėje koordinavimu su užimtumo, sveikatos, migracijos ir kitomis nacionalinėmis politikomis? (63%)
tinkamos mokymosi patirties suteikimu mokymosi pradžioje? (79%)	ankstesnio neformalaus mokymosi ir savišvietos pasiekimų pripažinimu? (53%)	galimybėmis besimokantiems lanksčiai progresuoti šalies kvalifikacijų sistemoje? (84%)		
bendrųjų kompetencijų stiprinimu (pvz. skaitmeninių gebėjimų, kurie lemia prieigą prie mokymo turinio) veiklomis? (95%)	naudojimusi tarpininkų (bendruomenių grupių, bibliotekų, nevyriausybinių organizacijų) paslaugomis siekiant didinti mokymosi visą gyvenimą prieinamumą? (79%)			

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendinta savivaldybių atstovų apklausa. Respondentų N=19.

Pagrindiniai iššūkiai

Analizuojant SŠ iššūkių aktualumą Telšių r. sav., apklausos metu savivaldybės atstovai buvo paprašyti įvertinti iššūkius pagal 5 sėkmės veiksnius (23 lentelė). Pažymima, kad visus iššūkius daugiau kaip 47 proc. respondentų vertina kaip aktualius arba itin aktualius. Aktualiausi iššūkiai priskirtini įpročio mokytis formavimo bei aktualių mokymosi paslaugų teikimo sėkmės veiksniams, kiek mažiau – finansinių ir nefinansinių paskatų įgyvendinimo veiksniui. Toliau apžvalgoje šie iššūkiai, remiantis Telšių raj. sav. fokus grupės, interviu ir apklausos rezultatais, aptariami išsamiau.

Analizuojant SŠ politikos formavimo etapus Telšių r. sav., išryškėja, kad politikos įgyvendinimo etape susiduriama su daugiausia iššūkių (9 pav.). Po lygiai respondentų (po 53 proc.) mano, jog 1, 2 bei 3 veiksnių atveju iššūkiai kyla įgyvendinant suaugusiųjų švietimo politiką. Vertinant SŠ politikos formavimą/planavimą, 37 proc. apklaustųjų mano, jog šiame etape su problemomis susiduriama įpročio mokytis formavimo, 42 proc. – finansinių ir nefinansinių paskatų įgyvendinimo, 32 proc. – paslaugų kokybės užtikrinimo atvejais. Po lygiai respondentų (po 32 proc.) mano, kad 4 ir 5 veiksnių atveju iššūkių kyla SŠ stebėsenos ir vertinimo etape.

9 pav. Suaugusiųjų švietimo politikos etapai, kuriuose kyla daugiausia iššūkių

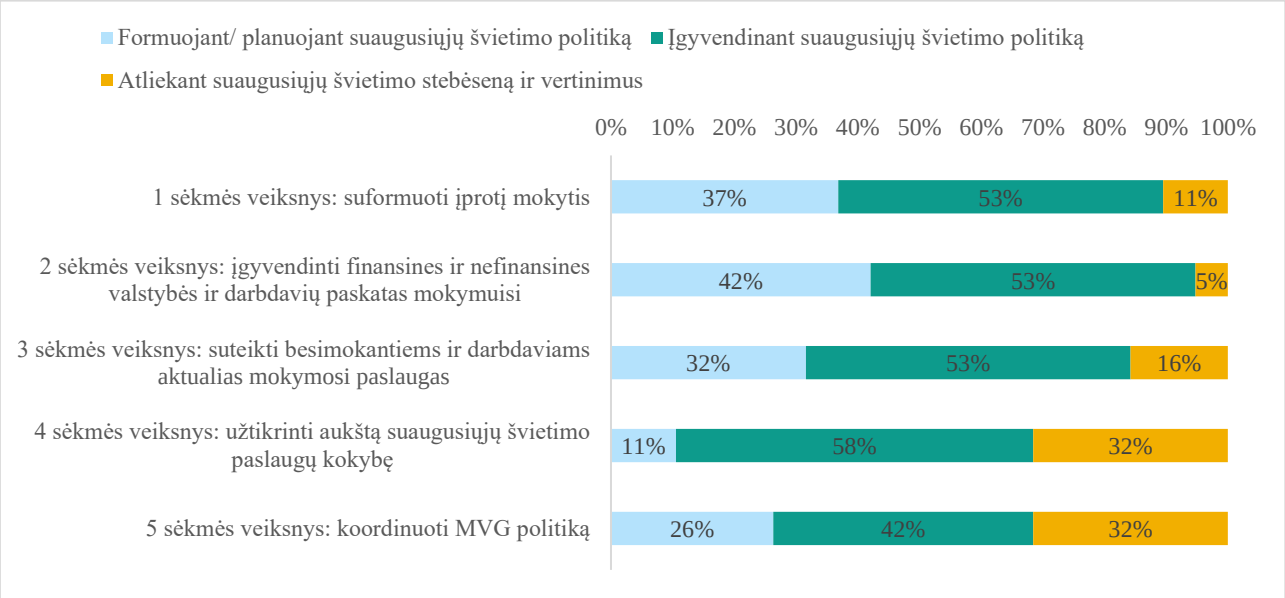

Šaltinis: Tyrimo metu įgyvendintos savivaldybių apklausos rezultatai. Respondentų skaičius N=19.

1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis

Dalis savivaldybės skiriamo SŠ veiklų finansavimo yra skirta tikslinei grupei, savivaldybė aktyviai ieško, kas galėtų organizuoti jiems skirtas programas. Savivaldybės fokusas – moterys, auginančios vaikus ir neturinčios socialinių įgūdžių. Bendrai susiduriama su iššūkiu pritraukti tikslinės grupės gyventojus net ir skiriant finansavimą veikloms, suteikiant visas reikiamas sąlygas mokymuisi. To priežastys daugialypės: motyvacijos ir savivertės problemos, finansiniai ir materialiniai barjerai.

Manoma, kad gyventojai bijo mokymosi proceso, gajūs blogi prisiminimai iš ankstesnių mokymosi patirčių. Taip pat aktualūs iššūkiai, susiję su išvaizda, tikslinės grupės atstovai dažnai neturi ko apsirengti, nepasitiki savimi. Aktuali judumo problema – gyventojai iš kaimiškų vietovių neturi galimybės atvykti į veiklas, dažniausiai nevairuoja, tarpmiestinių autobusų nepakanka. Pabrėžtina, kad tikslinė grupė – gana įvairialypė, galima būtų išskirti gyventojus, kurie jau seniai yra nemotyvuoti bei tokią gyventojų grupę, kurie iš aktyvaus gyvenimo iškrito dėl įvairių juos ištikusių negandų. Antrajai grupei reikalinga pagalba atsitiesti, susigrąžinti turėtą motyvaciją veikti.

Galimos sprendimo priemonės:

- Organizacijų lygmeniu, reikalingas didesnis lankstumas įgyvendinant veiklas, pvz. organizuoti veiklas po darbo valandų, kadangi darbo metu pritraukiami tik senjorai.
- Savivaldybės lygmeniu, reikalinga:
    - gilinti ir ugdyti andragogų kompetencijas, kaip tikslinės grupės gyventojus pritraukti į mokymosi veiklas ir su jais dirbti;
    - vykdyti veiklas kaimiškose vietovėse, taip pat organizuoti šių gyventojų vežimą į kitas bendruomenes, vietoves, siekiant praplėsti akiratį, susipažinti su kitokia aplinka;
    - pritraukti gyventojus į NSŠ veiklas, tuomet – skatinti mokytis ir formaliuoju būdu. Tikslinės grupės gyventojus reikia mokyti paprastų dalykų pvz., bendruomeniško maisto gaminimas, kirpimas, siuvimas (organizuojant veiklas profesinėje mokykloje).
    - Telšių r. sav. reikalinga turėti atvejo vadybininką;
    - skatinti darbdavius ugdyti darbuotojus, matyti darbuotoją kaip asmenį.
- Valstybės lygmeniu akcentuotina didesnė lyderystė, platesnis SŠ viešinimas bei platforma, kurioje būtų dalinamasi gerąja patirtimi, sėkmės pavyzdžiais, prieiga prie nuotolinių, kitų savivaldybių organizuojamų mokymų. Pvz. neformalaus mokinių švietimo platforma – taikytina geroji praktika.

2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi

Interviu metu akcentuota, kad įstaigoms, kurios dirba neformaliuoju būdu (pvz. NVO), trūksta finansavimo veiklų įgyvendinimui. Taip pat savivaldybėje nėra prieinamų patalpų, kurias galima būtų naudoti SŠ veikloms be papildomo apmokėjimo, pačios savivaldybės salės yra nuomojamos už tam tikrą mokestį. Dėl šios priežasties šiuo metu yra atsargiai žiūrima į bendradarbiavimą patalpų atžvilgiu. Papildomo finansavimo reikėtų siekiant vykdyti mokymus, kuriems reikia patalpų. Pastebėta, kad TAU neturi veikloms tinkamų patalpų, bendrai trūksta finansavimo sklaidai (pvz.

stendams, skrajutėms), informacinei sistemai, kurioje būtų telkiama informacija apie vykdomas veiklas (kalendorius).

Galimos sprendimo priemonės:

- Reikalinga tinkamas finansavimas siekiant apšildyti turimas patalpas ir sukurti tinkamą, palankią mokymosi aplinką. Reikalinga užtikrinti interneto ryšio, kompiuterių prieinamumą kaimiškose vietovėse, bendradarbiauti su bibliotekomis.

Diskutuojant apie NSŠ sistemą, fokus grupės dalyviai akcentavo vaikų neformalaus švietimo krepšelį, kaip analogą, galimą formuoti SŠ sistemoje. Akcentuoti trūkstami elementai – finansavimo krepšelis, internetinė platforma, programų akreditavimas. Tyrimo dalyvių nuomone, savivaldybėms trūksta kompetencijų ar pajėgumų vystyti SŠ sistemą, o dabartinė sistema, kai kasmet skelbiamas savivaldybės biudžeto finansavimo konkursas sudaro nemažą administracinę naštą. Kasmet į savivaldybę kreipiasi daug teikėjų, tačiau taikant vaikų neformalaus švietimo analogiją, galima būtų programas akredituoti vienąkart.

Galimos sprendimo priemonės:

- Svarstyti, kaip savivaldybių biudžeto lėšomis organizuojamas kasmetinis NSŠ ir TM konkursas galėtų būti pakeistas (papildytas) suaugusiųjų krepšeliu (individualia mokymosi paskyra), kuris suteiktų sistemingumo ir tęstinumo mokymo veiklose iš anksto keliems metams akredituojant programas ar teikėjus.

3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas

Tyrimo dalyviai akcentavo, kad siekiant tikslinei grupei suteikti aktualias mokymosi paslaugas, reikia daugiau žinių apie šių grupių poreikius. Akcentuotas ir kiekybinių, dalyvavimo SŠ veiklose duomenų trūkumas, Lietuvos statistikos departamento pateikiamoje MVG statistikoje nėra savivaldybės lygmens. Savivaldybės mastu tam tikras apklausas ir poreikių identifikavimą įgyvendina UŽT, tačiau šios veiklos apima tik registruotus klientus. Analizuojant iššūkio priežastis, pabrėžtina, kad asmens lygiu mokymosi problemos kyla dar ankstyvoje vaikystėje ir jaunystėje, čia svarbi aplinka, tėvų ir mokytojų palaikymas. Valstybės lygmeniu trūksta pokyčių SŠ srityje, savivaldybių lygmeniu vyksta daug savamoksliškumo, tad trūksta nac. lygmens palaikymo.

Galimos sprendimo priemonės:

- Siekiant identifikuoti tikslinių grupių mokymosi poreikį, reikalingas pokytis mokyklose, į poreikių identifikavimą įtraukiant tėvus ir karjeros specialistus, vėliau – darbdavius;

- Nacionaliniu mastu identifikuojamos SŠ sklaidos priemonės, pavyzdžiui, laidų ciklai apie MVG, diskusijos nac. televizijoje;
- Nacionaliniu mastu reikalingi pokyčiai teisinėje bazėje, peržiūrint dabartinį SŠ reglamentavimą bei didinant finansavimą SŠ sričiai nac. mastu.
- Akcentuojamas apklausos, tyrimo apie tikslinės grupės poreikius, siekius ir lūkesčius, turimus gebėjimus, poreikis.

Interviu metu akcentuotas didelis gyventojų užimtumas bei išsiskaidymas per skirtingas mokymosi veiklas. Pastebima, kad kartais besimokančių nėra tiek daug, kiek yra organizuojama veiklų. Dažnai organizuojamos veiklos itin mažoms grupės. Pastebima, kad organizacijų ir įstaigų, teikiančių SŠ paslaugas, savivaldybėje veikia daug (pvz. biblioteka, UŽT, Telšių regioninis profesinio mokymo centras, Žemaitijos verslo centras), aktualus iššūkis dalyvius pritraukti visoms siūlomoms veikloms.

Galimos sprendimo priemonės:

- Iššūkiui spręsti dalinai pagelbėtų informacinė sistema – kalendorius, kurioje būtų talpinama visa su mokymosi veiklomis susijusi informacija (tokiai sistemai reiktų papildomo finansavimo).

4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę

Interviu dalyvių nuomone, savivaldybei trūksta įrankių, kuriais būtų galima vertinti teikiamų SŠ paslaugų kokybę, nėra vykdomas išorinis vertinimas. Kiekvienų kalendorinių metų pabaigoje, kartu su paslaugų teikėjais, surenkamas grįžtamasis ryšys apie vykdytas veiklas – kas pavyko, kas nepavyko, kokios buvo besimokusiųjų nuotaikos. Pastebima, kad siekiant įvertinti, ar vykdyta veikla prisidėjo prie, pavyzdžiui, bendrųjų kompetencijų ugdymo, trūksta įrankių. Taip pat keliamas klausimas, ar pakankama vertinti dalyvių įsitraukimą ir dalyvavimą veiklose, kokie kiti rezultatai turėtų būti vertinami. Tyrimo metu išsamiai šio iššūkio sprendimo priemonės aptartos nebuvo.

5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką

Interviu metu akcentuota, kad NSŠ koordinatoriaus funkcijai trūksta pripažinimo iš nacionalinio lygmens. Trūksta aiškumo, kokios savivaldybės lygmeniu turi būti koordinatoriaus funkcijos (t.y. praktinis pritaikymas savivaldybei). Taip pat pastebėta, kad išskyrus vietos veiklos grupę, kurios fokusas – bendruomenės, paslaugų teikėjai yra ganėtinai panašūs, t.y. visi gali teikti užsienio kalbų kursus, organizuoti tokias veiklas kaip knygų pristatymas, parodų ciklai. Išskirtini tik UŽT, profesinio rengimo centras, kadangi dėl veiklos specifikos yra patrauklūs, taip pat gali reaguoti į verslo poreikius, aplinką.

Interviu dalyviai minėjo, kad siektų didesnio savivaldybės tarybos atstovų įsitraukimo ir supratimo apie SŠ, akcentuotina, kad svarbus suprasti, jog MVG prasideda nuo "minkštųjų dalykų". Pastebima, kad vietos valdžia mažai arba tik fragmentiškai akcentuoja SŠ svarbą, jiems taip pat galimai trūksta krypties, kontekstinės informacijos. Akcentuojama įstaigų vadovų rolė – jei vadovai neįsitraukę ir nesidomi SŠ, tuomet kiti įstaigos darbuotojai taip pat prie informacijos neprieina. Kalbant apie savivaldybės atsakomybes, taip pat pabrėžta, kad savivaldybės atstovai turėtų paskirti aiškias SŠ koordinavimo funkcijas bei skirti daugiau dėmesio jų įgyvendinimui.

Galimos sprendimo priemonės:

- Aiškios, išgrynintos SŠ koordinatoriaus savivaldybėje atsakomybės, f-jos;
- Didesnė specializacija, įstaigų ir organizacijų fokusas tarp skirtingų NSŠ teikėjų;
- Didesnis savivaldybės tarybos įsitraukimas akcentuojant SŠ svarbą.

Apibendrinant, Telšių r. sav. galima būtų išskirti su tikslinėmis grupėmis susijusius kylančius iššūkius – į veiklas sunku pritraukti kaimiškose vietovėse gyvenančius suaugusiuosius, švietėjų bendruomenei trūksta žinių ir priemonių, kaip su šia grupe dirbti. Akcentuotini tam tikri finansavimo trūkumai, t.y. patalpų ir priemonių kaimiškose vietovėse poreikis. Pasigendama darbdavių indėlio, taip pat – valstybės lyderystės kuriant nuoseklią SŠ sistemą, jai įgyvendinti reikalingas priemones, viešinant MVG naudą.

Mikro atvejo analizė

Stiprinant suaugusiųjų švietėjų kvalifikaciją, pastaraisiais metais Telšių r. sav. organizuoti daugiau nei dveji mokymai, kurių metu gilintos bendrosios švietėjų kompetencijos[115]. Tiek Telšių r. sav., tiek kitų tyrime dalyvaujančių savivaldybių atstovai akcentuoja poreikį tobulinti švietėjų bendruomenės žinias ir kompetencijas, stiprinant vadybinę veiklos organizavimo, vertinimo pusę, bei ugdant kompetencijas, reikalingas darbui su tiksline grupe. Telšių r. sav. aktyviai organizuoja mokymus švietėjams tiek savivaldybės, tiek tarptautiniu mastu, pavyzdžiui Vokietijoje, Italijoje. Projektų metu organizuotų mokymų ir vizitu metu gilintos žinios apie:

- besimokančiųjų pritraukimą, motyvavimą, mokymosi tenkinimo būdus;
- rinkodarą;
- kokybės vadybos svarbą;
- projektų organizavimo ir įgyvendinimo įgūdžius;
- tobulintos užsienio kalbos žinios;

[115] Informacija iš Telšių švietimo centro puslapio, prieiga internetu: https://sctelsiai.lt/erasmus-kartu-2019/ [žiūrėta 2023-01-24]

- tobulinti bendradarbiavimo įgūdžiai, pokyčių inicijavimas;
- skaitmeninės kompetencijos;
- soc. pažeidžiamų, kitų kultūrų atstovų SŠ organizavimą.

Su konsorciumu įgyvendinto projekto „Suaugusiųjų švietėjų bendrųjų gebėjimų tobulinimas remiantis Vokietijos patirtimi“ metu identifikuotos gerosios suaugusiųjų švietimo marketingo srityje praktikos. Visas gerosios patirties bankas prieinamas Telšių švietimo centro puslapyje[116]. Pastebima, kad Telšių r. sav. taip pat aktyviai įgyvendina projektinės veiklos sklaidą, siekiant populiarinti suaugusiųjų švietimą. Viešinimui parengtos įvairios priemonės – stendai, skrajutės, teikėjų duomenų bazė, žaidimai.

Tyrėjams suteiktame veiklų plano įgyvendinimo pristatymo informacijoje teigiama[117], kad mokymai suteikė didesnį supratimą, kad siekiant pasiekti besimokančiuosius, reikia koordinuotai, o ne visiems švietėjams atskirai rengti jiems skirtas žinutes. Tai suteikė postūmį veikti kartu ir drauge ruoštis kurti kokybiškus Telšių r. sav. ir Raseinių r. sav. NSŠ strateginius planus 2020-2022, atitinkančius suaugusiųjų gyventojų poreikius. Toks bendradarbiavimas drauge, tikėtina, taip pat paskatins Telšių r. sav. suaugusiųjų gyventojų motyvaciją MVG.

Apibendrinimas

Apibendrinant Telšių r. sav. savivaldybės rezultatus, galima akcentuoti šiuos pagrindinius SŠ aspektus:

- **Tendencijos**. Telšių r. sav. stebimas aktyvus ir augantis gyventojų dalyvavimas NSŠ veiklose bei aktyvi švietėjų bendruomenė, formuojama tęstinė mokymosi tradicija, veiklų sistemiškumas.
- **Tikslai**. SŠ siekiai yra nukreipti į suaugusiųjų gyventojų asmeninį ir profesinį tobulėjimą, akcentuojant kokybiškų paslaugų prieinamumo didinimą. Siekiama pasiekti kaimiškas vietoves, buriant įvairiais formatais sąmoningai besimokančias bendruomenes.
- **Priemonės**. Savivaldybėje veikia gan platus SŠ teikėjų spektras, įgyvendinamos veiklos, nukreiptos tiek į bendrųjų, tiek į profesinių kompetencijų tobulinimą. Savivaldybėje įgyvendinamos SŠ galimybių viešinimo veiklos, susisteminta teikėjų informacija. Naudojamasi tiek nacionalinėmis, tiek tarptautinėmis veiklų finansavimo galimybėmis.
- **Iššūkiai.** Į SŠ veiklas sunku pritraukti kaimiškose vietovėse gyvenančius suaugusiuosius, švietėjų bendruomenei trūksta žinių ir priemonių, kaip su šia grupe dirbti, taip pat sąlygų

[116] Gerosios patirties bankas marketingo srityje, prieiga internetu: https://sctelsiai.lt/nijoles/nauj_08.pdf
[117] Telšių švietimo centras (n.d.).Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017-2019 metų veiksmų plano vykdymas Telšių rajono savivaldybėje.

veikloms įgyvendinti. Pasigendama darbdavių indėlio, taip pat – valstybės lyderystės kuriant nuoseklią SŠ sistemą.

Preliminarios rekomendacijos

Tyrimo metu akcentuotos šios preliminarios, pirminės rekomendacijos iššūkiams ir problemoms spręsti:

24 lentelė. Preliminarios, apibendrintos Telšių r. sav. rekomendacijos pagal 5 sėkmės veiksnius

Rekomendacija
1 sėkmės veiksnys: suformuoti įprotį mokytis
Reikalingas didesnis organizacijų lankstumas tikslinės grupės atžvilgiu (pvz. veiklos po darbo valandų).
Vykdyti NSŠ veiklas kaimiškose vietovėse, taip pat organizuoti šių gyventojų vežimą į kitas bendruomenes, vietoves.
Pritraukus gyventojus į NSŠ veiklas, skatinti mokytis ir formaliuoju būdu.
Telšių r. sav. reikalinga turėti atvejo vadybininką, kuris kompleksiškai dirbtų su tikslinės grupės gyventojų poreikiais.
2 sėkmės veiksnys: įgyvendinti finansines ir nefinansines valstybės ir darbdavių paskatas mokymuisi
Reikalingas tinkamas finansavimas siekiant pritaikyti veikloms turimas patalpas, užtikrinti interneto ryšio, kompiuterių prieinamumą kaimiškose vietovėse, sukurti palankią mokymosi aplinką.
3 sėkmės veiksnys: suteikti besimokantiems ir darbdaviams aktualias mokymosi paslaugas
Siekiant identifikuoti tikslinių grupių mokymosi poreikį, reikalingas pokytis mokyklose, į poreikių identifikavimą įtraukiant tėvus ir karjeros specialistus, vėliau – darbdavius;
Reikalinga informacinė sistema – kalendorius, kurioje būtų talpinama visa su mokymosi veiklomis susijusi informacija (tokiai sistemai reiktų papildomo finansavimo).
4 sėkmės veiksnys: užtikrinti aukštą suaugusiųjų švietimo paslaugų kokybę
Gilinti andragogų kompetencijas, kaip tikslinės grupės gyventojus pritraukti į mokymosi veiklas ir su jais dirbti;
5 sėkmės veiksnys: koordinuoti MVG politiką
Savivaldybės lygmuo: • reikalingos aiškios, išgrynintos SŠ koordinatoriaus savivaldybėje atsakomybės, f-jos; • siektina didesnė įstaigų ir organizacijų specializacija, išgrynintas fokusas tarp skirtingų NSŠ teikėjų; • reikalingas didesnis savivaldybės tarybos įsitraukimas akcentuojant SŠ svarbą, rodant lyderystę SŠ temoje savivaldybės mastu.
Nacionalinis lygmuo: • reikalinga platforma, kurioje būtų dalinamasi gerąja patirtimi, sėkmės pavyzdžiais, prieiga prie nuotolinių, kitų savivaldybių organizuojamų mokymų; • identifikuotas poreikis SŠ sklaidos priemonėms, pavyzdžiui, laidų ciklai apie MVG, diskusijos nac. televizijoje; • svarstyti, kaip savivaldybių biudžeto lėšomis organizuojamas kasmetinis NSŠ ir TM konkursas galėtų būti pakeistas/ papildytas IMP, iš anksto keliems metams akredituojant programas ar teikėjus; • reikalingi pokyčiai teisinėje bazėje, peržiūrint dabartinį SŠ reglamentavimą bei didinant finansavimą SŠ sričiai nac. mastu; • akcentuojamas apklausos, tyrimo apie tikslinės grupės poreikius, siekius ir lūkesčius, turimus gebėjimus, poreikis.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

3. APIBENDRINIMAS

3.1. SŠ tendencijos

Vertinant SŠ tendencijas, Telšių r. sav., Alytaus m. sav., Prienų r. sav. pastebimas aktyvus suaugusiųjų įsitraukimas į NSŠ. Šią tendenciją iš dalies nulėmė stiprinamas susijusių įstaigų ir organizacijų bendradarbiavimas, aktyvi bendruomenė. Lazdijų r. sav. didelių suaugusiųjų dalyvavimo NSŠ pokyčių per pastaruosius 10 metų nepastebima. Alytaus m. sav., Šiaulių m. sav., Visagino m. sav. pastebimas mažėjantis FSŠ, ši tendencija galėtų atnešti teigiamų pokyčių šios formos ugdymo inovatyvume ir prieinamume. Stebimas informacijos apie gyventojų dalyvavimo SŠ tendencijas visose savivaldybėse trūkumas, daugeliu atveju turimi dalyvavimo duomenys, statistika – itin fragmentuota. Taip pat pastebimas aktyvus pedagogų, andragogų ir SŠ teikėjų švietimas, tam tikrais atvejais (pvz., Prienų r. sav., Lazdijų r. sav.) pedagogai – pagrindinė NSŠ veiklų tikslinė grupė, kitoms suaugusiųjų, ypač dirbančiųjų, grupėms veiklos vykdomos fragmentiškai. Kita tendencija – aktyvus senjorų įsitraukimas į NSŠ veiklas. Pastebima, kad NSŠ veiklos, nukreiptos į kitas gyventojų grupes daugiau būdingos Alytaus r. sav., Telšių r., Visagino m. savivaldybėms.

Aktyvus SŠ veiklų koordinavimas yra tik keliose iš tyrime dalyvavusių savivaldybių. Alytaus m. sav., Telšių r. sav. būdingas ganėtinai aktyvus SŠ teikėjų tinklo bendradarbiavimas. Pastebimos gerosios praktikos, kai į SŠ koordinavimą įtraukiami ir užimtumo, sveikatos, kultūros sektoriaus atstovai. Kitoms savivaldybėms būdingas labiau fragmentiškas bendradarbiavimas, bendradarbiavimas dėl logistinių, techninių klausimų. Pastebimas itin mažas darbdavių ir darbuotojų įsitraukimas į SŠ veiklų koordinavimą, dauguma tyrime dalyvavusių savivaldybių pabrėžia darbdavių įsitraukimo svarbą, neišnaudotą glaudesnio bendradarbiavimo galimybę.

3.2. SŠ iššūkiai, aktualūs visoms savivaldybėms

Tyrimo metu paaiškėjo būdingi savivaldybėms bendri iššūkiai. Vienas svarbiausių – tikslinės gyventojų grupės (žemos kvalifikacijos, žemų pajamų) atpažinimas, pritraukimas ir išlaikymas SŠ veiklose, užtikrinant jų teigiamą poveikį. Dauguma savivaldybių su tikslinės grupės gyventojais dirba fragmentiškai, to neįvardina kaip prioriteto, tačiau pastebimas noras aktyviai siekti SŠ prieinamumo visoms gyventojų grupėms. Kai kurios savivaldybės yra įvardinusios konkrečias tikslines grupes, kurias nori pasiekti (pvz. Visagino m. sav. – jaunos šeimos, Telšių r. sav. – soc. įgūdžių neturinčios, vaikus auginančios moterys, Alytaus m. sav. – reemigrantai). Vienas iš pirmų tikslinės grupės įtraukimo į SŠ veiklas barjerų – šios grupės poreikių neatpažinimas, žinių apie charakteristikas ir poreikius, mokymąsi skatinančius ir ribojančius veiksnius trūkumas. Įvardinami ir kiti barjerai (pvz. išvaizda, priklausomybės, transportas, vaikų priežiūra), atspindintys poreikį tikslinei grupei teikti ne pavienes, o kompleksines priemones.

Kitas iššūkis - nepakankamas finansavimas veikloms, tinkamos mokymosi aplinkos trūkumas. Akcentuojamas programų dubliavimas, kylantis iš nepakankamo veiklų koordinavimo, todėl dažnai finansuojamos panašaus pobūdžio veiklos, pastebimas meninės raiškos veiklų dominavimas. Nepakankamai užtikrinamas mokymosi veiklų tęstinumas, finansavimo, skiriamo vienai programai, lubos. Šio iššūkio kontekste itin svarbi planuojama diegti IMP, galinti tapti kompleksinio požiūrio į SŠ finansavimo problemas pagrindu. IMP taip pat galėtų prisidėti prie dažnai minimo iššūkio – viešinimo apie MVG galimybes trūkumo. Savivaldybės turi panašų poreikį – turėti platformą, kurioje būtų susisteminta mokymosi galimybių ir teikėjų informacija, skelbiamos sėkmės istorijos ir gerosios praktikos. IMP platforma visiškai neperimtų savivaldybių informavimo funkcijos, tačiau centralizuotų dažnai labai fragmentuotą informacijos sisteminimo veiklą.

Analizuojant SŠ sistemos stiprinimo priemones, savivaldybės susiduria su gairių, kaip vykdyti stebėseną, vertinimą, vidinį ir išorinį mokymų kokybės užtikrinimą, trūkumu. Akcentuojama, kad savivaldybėms trūksta priemonių, kurios galėtų būti analogiškai taikomos visur. Kyla klausimų apie stebėsenos ir vertinimo poreikį, nes savivaldybės neturi įrankių iš visų SŠ teikėjų surinkti gyventojų dalyvavimo veiklose statistinius duomenis ir susijusią informaciją, taip pat joms nėra aišku, kaip šia informacija pasinaudoti. Keliami klausimai, kokiais būdais užtikrinti vykdomų veiklų kokybę, ar pakankamas grįžtamasis SŠ teikėjų ryšys, ar reikalingos papildomos priemonės teikėjų ir jų paslaugų kokybei vertinti.

Dažniausiai savivaldybių atstovų minimas iššūkis – nepakankamas SŠ veiklų koordinavimas. Akcentuojamas SŠ koordinatoriaus savivaldybėse etato trūkumas, dauguma koordinatorių šiai funkcijai įgyvendinti skiria daugiausia pusę savo darbo laiko, dažnai – kur kas mažiau, trūksta funkcijų aiškumo. Dažnai minimas jaunimo reikalų koordinatoriaus, atvejo vadybininkų atitikmuo, kurio įgyvendinimo modelis galėtų būti taikomas SŠ srityje. Glaudžiai susijusi problema – bendradarbiavimo tarp su SŠ susijusių įstaigų ir organizacijų trūkumas. Pvz., Alytaus m. sav., Telšių r. sav. aktyviai bendradarbiauja su užimtumo, kultūros, sveikatos sektoriais. Likusios savivaldybės bendradarbiauja SŠ, dažniau – NSŠ kontekste, tačiau kompleksiškai (šalinant ne tik mokymosi, bet ir kitus kliuvinius) mokymosi problemos retai sprendžiamos. Galiausiai, akcentuojamas didesnės nacionalinio ir vietos lygmens politikų lyderystės poreikis viešinant MVG svarbą visuomenei, suteikiant kryptį ir priemones tolimesniam srities vystymui.

3.3. Preliminarūs SŠ iššūkių sprendimo būdai

Toliau pateikiami esminių, pasikartojančių iššūkių preliminarūs sprendimo būdai, kuriuos tyrimo metu (interviu, apklausos, fokus grupių, renginio metu) teikė tyrimo dalyviai, bei ekspertinėmis tyrimo rengėjų įžvalgomis grįsti pasiūlymai. Išskirtinos dvi preliminarių sprendimų grupės: valstybės lygmens sprendimai ir savivaldybės lygmens sprendimai. Preliminarios rekomendacijos kiekvienai tyrime dalyvavusiai savivaldybei pateikiamos 3-ajame skyriuje. Šie I tyrimo etapo metu įvardinti preliminarūs kylančių iššūkių sprendimai bus toliau tikslinami, prioritetizuojami, detalizuojami ir validuojami II tyrimo etape.

25 lentelė. Preliminarios I tyrimo etapo SŠ rekomendacijos nacionaliniam ir savivaldybės lygmenims

Rekomendacija	Aprašymas
1. Nacionalinis lygmuo	
1.1. Įpareigoti savivaldybes numatyti atskirą etatą SŠ koordinatoriaus pareigybei	SŠ koordinatoriaus etatui savivaldybėje užimti reikalinga organizuoti konkursus, siekiant motyvuotų, įsitraukusių kandidatų. Reikalingas SŠ koordinatoriaus pareigybės aprašymas, numatant pagrindines funkcijas, reikalavimus išsilavinimui ir darbo patirčiai. Svarstytinas jaunimo reikalų koordinatoriaus modelio pavyzdys[118]. Atskiram SŠ koordinatoriaus etatui savivaldybėse numatomas poreikis grindžiamas šiais aspektais: • SŠ suteikiama netiesioginė nauda savivaldybei (pvz., mažesnis nedarbas, mažiau socialinių problemų). Naudai nustatyti siūloma atlikti atskirus kaštų-naudos ar paprastesnius tyrimus. • SŠ koordinavimas apima daug funkcijų, kurioms įgyvendinti reikalingi resursai, t.y. gyventojų mokymosi poreikių nustatymas, veiklų planavimas ir įgyvendinimas, tarpinstitucinio bendradarbiavimo skatinimas ir organizavimas, viešinimas bei sklaida, stebėsena ir vertinimas. • Norint pasiekti tikslines gyventojų grupes, reikalingas kompleksinis požiūris į SŠ sistemą (nesimokoma ne vien dėl mokymosi kliuvinių, bet ir sveikatos, socialinių, psichologinių ar kitų priežasčių), į jos įgyvendinimą įtraukiant ne tik SŠ teikėjus, bet ir užimtumo, sveikatos, migracijos, kitų sektorių įstaigas ir organizacijas, tam skiriant reikalingus resursus. • Efektyvus SŠ koordinavimas savivaldybėse reikalingas siekiant sėkmingai pradėti, išvystyti ir užtikrinti IMP priemonę.
1.2. Atnaujinti SŠ reglamentuojančius teisės aktus	Svarstyti pakeisti LR vietos savivaldos įstatymą numatant savivaldos atsakomybę už suaugusiųjų švietimo (tiek formalaus, tiek neformalaus) organizavimą, SŠ koordinatoriaus pareigybės steigimą. Esant poreikiui atitinkamai pakeisti susijusius teisės aktus.
1.3. Nuolat konsultuoti SŠ koordinatorius dėl jų veiklos vykdymo, rengti reikalingas priemones ir gaires	• Siekiant nuoseklumo ir sistemiškumo SŠ, reikalingos vieningos priemonės ir gairės politikos vykdymui vietos lygmeniu. Pavyzdžiui, šiuo metu nėra nuoseklios, vieningos sistemos SŠ programų vertinimui ir stebėsenai, šis politikos etapas savivaldybėse yra neįgyvendinamas arba įgyvendinamas vadovaujantis skirtingais standartais, supratimu. Gairės gali būti rengiamos iki šiol parengtų dokumentų pagrindu, pavyzdžiui, ESFA mokymų kokybės ir efektyvumo gairės. • Reikalinga nuolat konsultuoti SŠ koordinatorius tokiose temose: kaip tinkamai stebėti gyventojų mokymosi poreikius; identifikuoti ir dirbti su tikslinės grupės gyventojais; pasirinkti savivaldybės kryptį SŠ koordinavime; stebėti ir vertinti SŠ įgyvendinimą, paslaugų kokybę, poveikį.

[118] Jaunimo politikos įgyvendinimo funkcija valstybės perduota savivaldybėms, savivaldybių administracijose įsteigtos Jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybės, pareigybės aprašymas patvirtintas Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministro įsakymu. Informacija iš: https://jra.lt/jaunimui/suzinok-daugiau/su-jaunimu-dirbantys/jaunimo-reikalu-koordinatoriai. Jaunimo reikalų koordinatoriaus pareigybė valstybinei (valstybės perduotai savivaldybėms) jaunimo politikos įgyvendinimo funkcijai atlikti Lietuvos Respublikos Seimo patvirtinta 2003-12-04 įstatymu Nr. IX-1871 „Lietuvos Respublikos jaunimo politikos pagrindų įstatymas“.

Rekomendacija	Aprašymas
	• Konsultavimui gali būti paskirtas KPMPC ar kitos atsakingos įstaigos specialistas, kuriam deleguojama konsultavimo ir priemonių rengimo funkcija. Konsultavimas gali vykti nuotolinių seminarų, susitikimų forma, taip pat sudarant SŠ koordinatoriams galimybes keistis gerąja patirtimi.
1.4. Skatinti savivaldos politinį lygmenį skirti daugiau dėmesio ir lyderystės SŠ srityje	Analizuojant savivaldybių plėtros planus bei tyrimo dalyvių nuomone, savivaldybių politiniam lygmeniui reikalinga lyderystė, skirti daugiau dėmesio SŠ. Tai galėtų būti įgyvendinama, pavyzdžiui, įgyvendinant SŠ poveikio tyrimus, organizuojant teminius renginius savivaldybių vadovams, siekiant aptarti SŠ suteikiamą ekonominę, socialinę, finansinę naudą asmens, savivaldybės ir valstybės lygmeniu.
1.5. Ištirti galimybes SŠ numatyti / bendradarbiauti su atvejo vadybininkais	Norint pasiekti tikslines gyventojų grupes, reikalinga atvejo vadyba, kai gyventojui teikiama tikslinė pagalba (paslaugos), nukreiptos į pasitraukimo iš švietimo, darbo rinkos sistemos priežasčių sprendimą. Pastebima, kad šiuo metu atvejo vadyba veikia dalyje savivaldybių siekiant didinti gyventojų užimtumą, dažniau nukreipta į Užimtumo tarnybos klientus teikiant profesinio mokymo paslaugas, didesnė rolė galėtų būti skiriama neformaliam SŠ. Siektina motyvuoti savivaldybes teikti atvejo vadybos paslaugas numatant joms didesnį finansavimą nei tik pavienėms (vertikalioms) SŠ paslaugoms.
1.6. Didinti informacijos apie gyventojų dalyvavimą SŠ veiklose prieinamumą	Įgyvendinant tyrimą pastebėta, kad savivaldybėse renkama ir kaupiama informacija apie gyventojų dalyvavimą SŠ veiklose yra fragmentiška, trūksta nuoseklios informacijos apie SŠ teikėjų, vykdomų programų, veiklose dalyvaujančių skaičių. Rekomenduojama integruoti SŠ statistiką į Švietimo valdymo informacinę sistemą (ŠVIS) arba svarstyti šią informaciją integruoti su užimtumo, migracijos rodiklių reikšmėmis kuriant savivaldybėms aktualias švieslentes Valstybės duomenų valdymo informacinėje sistemoje (VDV IS). Įgyvendinus IMP priemonę, rekomenduotina integruoti jos pagrindu kaupiamus indėlio, proceso, išeities rodiklius.
1.7. Vystyti IMP kaip SŠ viešinimo, sklaidos platformą	Rekomenduotina vystyti IMP platformą, kurioje būtų numatomas SŠ viešinimo, sklaidos funkcionalumas, galimybės gyventojams ir darbdaviams plačiau susipažinti su mokymosi galimybėmis, jų nauda ir poveikiu. Tyrimo savivaldybės akcentuoja poreikį vieningai sistemai, kuri paskatintų SŠ sklaidą ne tik savivaldybių viduje, bet ir tarp skirtingų savivaldybių, siūlant nuotolinio mokymosi galimybes, viešinant sėkmės istorijas, gerąsias praktikas.
1.8. Ieškoti būdų skatinti darbdavius aktyviau įsitraukti į darbuotojų mokymą ir SŠ politikos formavimą	Pastebimas darbdavių įsitraukimo poreikis savivaldybėse siekiant vystyti visapusę SŠ politiką, stiprinant visų gyventojų grupių – darbuotojų mokymą, papildomų finansinių paskatų steigimą. Rekomenduotina skatinti savivaldybes įtraukti darbdavius į galimybių plėtoti MVG paiešką bendradarbiaujant dėl kompleksinių priemonių gyventojams, darbuotojų ugdymo.
1.9. Skatinti savivaldos bendradarbiavimą su aukštosiomis mokyklomis	Rekomenduotina stiprinti savivaldybių atstovų, koordinuojančių įstaigų, andragogines kompetencijas skatinant glaudų bendradarbiavimą su aukštosiomis mokyklomis, siūlančiomis andragogo kvalifikacijos įgijimą teikiančias programas, turinčias su SŠ susijusius mokslo vienetus.
2. Savivaldybės lygmuo	
2.1. Rekomenduotina savivaldybių SŠ koordinatoriams ieškoti proaktyvių galimybių plėtoti SŠ savivaldybėje ir už jos ribų	○ Aktyviai įtraukti darbdavius į SŠ politikos formavimą siekiant tenkinti jų darbuotojų poreikį teikiant kompleksines paslaugas tikslinės grupės atstovams, apimančias ne tik mokymus, bet ir socialines ar sveikatos paslaugas (pvz., pavežėjimas, karjeros konsultavimas, stomatologo paslaugos). Tokiu būdu būtų pritraukiamos papildomos privačios lėšos SŠ, darbdaviams – darbuotojai. ○ Stiprinti SŠ koordinatorių bendruomenę nacionaliniu lygmeniu buriantis jau esamoje asociacijoje (pvz., Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijoje) arba naujoje struktūroje taip plečiant įtakos sferą (2 pav.), siekiant efektyvesnės SŠ politikos vietos ir nacionaliniu lygmeniu. ○ Rekomenduotina dalintis informacija tarpusavyje, tam tampant įpročiu, pvz. tarptautinių projektų įgyvendinimo geroji praktika (žr. Telšių r. sav. apžvalgą), siekiant mobilizuoti politinio lygmens, visuomenės grupių dėmesį ir susidomėjimą SŠ plėtros klausimams tiek nacionaliniu (LR Seimo, Vyriausybės), tiek vietos (savivaldybių) lygiu.

Rekomendacija	Aprašymas
2.2. Didinti komunikaciją ir SŠ sklaidą savivaldybės lygmeniu	Užtikrinti, kad savivaldybės interneto puslapyje yra aiški nuoroda į SŠ galimybes, kad ši puslapio dalis yra lengvai prieinama, o joje patiekiama informacija – aiški ir paprasta. Tokio puslapio turinys turėtų apimti suaugusiems, ypač tikslinėms grupėms, aktualią informaciją (kontaktai kompleksinių paslaugų poreikiui, nuoroda į SŠ teikėjus ir programas, gairės, ką daryti, siekiant gauti paramą švietimui, informacija apie renginius, veiklas).
2.3. Išgryninti principus, kurie būtų taikomi SŠ veiklai savivaldybėje	Kartu su suburtomis darbo grupėmis išsigryninti SŠ taikomus principus tiek savivaldybės (pvz. Alytaus m. sav. pristatyta geroji praktika 1 seminaro metu[119]), tiek asmens lygmeniu (pvz. suaugusiojo mokymosi principai[120]).
2.4. Rengti veiksmų planus, įgyvendinti jų stebėseną ir vertinimą	Rekomenduotina užtikrinti NSŠ ir TM veiksmų planų parengimą, kadangi dalies savivaldybių veiksmų planai – nebeaktualūs (pvz. numatyti veiksmai iki 2019 m.). Rekomenduotina įvertinti galimybę išskirti prioritetines tikslines grupes bei prioritetines ugdytinas kompetencijas (pvz. Alytaus m. sav., Šiaulių m. sav. veiksmų planai). Taip pat rekomenduotina stiprinti veiksmų planų stebėseną ir vertinimą, kadangi tik dalyje savivaldybių pasiekiamos praėjusių laikotarpių veiksmų planų įgyvendinimo ataskaitos, dažnai – deskriptyvaus pobūdžio, nepateikiančios iškilusių iššūkių.
2.5. Tirti tikslinės gyventojų grupės mokymosi poreikius	Įsitraukti ir proaktyviai identifikuoti tikslinės grupės atstovus, tiriant jų mokymosi poreikius bei formuojant kompleksinių paslaugų viziją savivaldybėje. Veiklose tikslinei grupei daugiau dėmesio skirti įgytų žinių ir kompetencijų įgalinimui, panaudojimui. Galimos priemonės darbui su tikslinėmis grupėmis identifikuotos 1 seminaro atveju (20 lentelė). Taip pat reikalingas didesnis savivaldybių bendruomenių palaikymas ugdant gyventojų toleranciją ir požiūrį į tikslinės grupės gyventojus.
2.6. Užtikrinti SŠ koordinatorių motyvaciją	SŠ koordinatoriai savivaldybėse turėtų dirbti savo noru ir nebūti paskirti. Koordinatorius funkcijoms įgyvendinti turėtų skirti visą savo laiką (pilną etatą). Svarbus tęstinis koordinatorių mokymas, nuolatinis tobulėjimas, užtikrinant pedagoginių žinių minimumą, anglų kalbos žinias (pvz. siekiant pasinaudoti EPALE informacija, organizuojant tarptautinius projektus, partneryste).
2.7. SŠ veikloms išnaudoti savivaldybėse esančius resursus (patalpas, erdves), skatinti įstaigų lankstumą	Rekomenduotina išnaudoti savivaldybės įstaigų turimas patalpas steigiant specialiąsias erdves gyventojams, pvz. organizuojant pokalbių klubus, kavines bendravimui, patirties apsikeitimui profesijos ar kitų interesų pagrindu. Pastebima, kad reikalingas didesnis bendradarbiavimas siekiant išnaudoti bibliotekų, visuomenės sveikatos biurų, kitas savivaldybėje veikiančių įstaigų patalpas SŠ tikslams. Taip pat akcentuotinas poreikis skatinti įstaigų ir organizacijų lankstumą siekiant teikti įtraukias SŠ veiklas (pvz. didesnė veiklų po darbo įvairovė, veiklos seniūnijose, kaimiškose vietovėse ar šių vietovių gyventojų vežimas į kitas bendruomenes).
2.8. Prisidėti prie žaliosios ir skaitmeninės darbotvarkės įgyvendinimo	Rekomenduotina įvertinti, kaip savivaldybėje įgyvendinama SŠ politika prisideda prie Europos įgūdžių darbotvarkėje[121] numatomos žaliosios ir skaitmeninės pereigos, įvertinti galimybes gyventojams pasiūlyti veiklas, gilinant ir ugdant su žaliąja ir skaitmenine darbotvarke susijusius įgūdžius. Ypač akcentuotina žalioji darbotvarkė, kadangi tik Telšių r. sav. ir Šiaulių m. sav. NSŠ ir TM uždaviniuose numatyta skatinti aplinkosauginio švietimo plėtojimą, ekologinį raštingumą.

Šaltinis: tyrimo metu įgyvendintų interviu, apklausos, fokus grupės, renginio rezultatai ir ekspertinės tyrėjų įžvalgos.

[119] A. Ščiglinskienė (2023). Pristatymas „Geroji patirtis formuojant suaugusiųjų švietimo darbo grupę Alytuje“. Strateginės partnerystės principai: 1. „teisingo“ andragogo suradimas; 2. esamos situacijos analizė; 3. aiškių tikslų nustatymas; 4. atvirumas dėl bendradarbiavimo naudos; 5. sąžiningumas dėl trūkumų ir spragų; 6. bendra viziją, bendrumas; 7. bendros sėkmės siekimas.

[120] Litser, J. (2016). The principles of adult learning, Breaking Barriers: Research Report. UCL Institute of Education. Prieiga internetu: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/the_principles_of_adult_learning_.pdf. Keturi andragogikos principai: 1) suaugusieji turi būti įtraukti į jų mokymo planavimą ir įvertinimą; 2) patirtis (įskaitant klaidas) yra mokymosi veiklos pagrindas; 3) suaugusiesiems labiausiai įdomu mokytis dalykų, kurie turi tiesioginės reikšmės ir poveikį jų darbui ar asmeniniam gyvenimui; 4) suaugusiųjų mokymasis yra labiau orientuotas į problemą, o ne į turinį.

[121] Europos Komisija (n.d.), European Skills Agenda https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1223&langId=en [žiūrėta 2023-01-30]

LITERATŪROS SĄRAŠAS

Lentelėje apačioje pateikiami tyrimo metu naudotų literatūros šaltinių ES, Lietuvos ir savivaldybių analizei atlikti sąrašas.

26 lentelė. Tyrimo ataskaitoje naudotų literatūros šaltinių sąrašas

Tyrimai / dokumentai / šaltiniai
ES ir kitų užsienio organizacijų šaltiniai
• Cedefop (2020). Perceptions on adult learning and continuing vocational education and training in Europe. Second opinion survey – Volume 1. Member States. Luxembourg: Publications Office. Cedefop reference series; No 117. Prieiga internete: http://data.europa.eu/doi/10.2801/717676. • EBPO (2016). Skills matter: further results from the survey of adult skills. Lithuania country note. Prieiga internete: https://www.oecd.org/skills/piaac/Skills-Matter-Lithuania.pdf. • EBPO (2021). OECD Skills Strategy Lithuania: Assessment and Recommendations, OECD Skills Studies, Paris: OECD Publishing. Prieiga internete: https://doi.org/10.1787/14deb088-en. • EBPO (n.d). Tarptautinis suaugusiųjų kompetencijų tyrimas PIAAC. Prieiga internete: https://www.oecd.org/skills/piaac/. • Europos Komisija (2018). The silver economy : final report, Publications Office. Prieiga internete: https://data.europa.eu/doi/10.2759/685036. • Europos Komisija (2022). 2022 Country Report – Lithuania. Recommendation for a Council Recommendation on the 2022 National Reform Programme of Lithuania and delivering a Council opinion on the 2022 Stability Programme of Lithuania. • Europos socialinio fondo agentūra (2021). Kaip siekti mokymų kokybės ir efektyvumo ESF projektuose? Prieiga internete: https://www.esf.lt/data/public/uploads/2021/01/esf-mokymu-gaires.pdf. • Eurostat (n.d.). Participation rate in education and training by educational attainment level,less than primary, primary and lower secondary education (levels 0-2). Prieiga internete: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/TRNG_AES_102__custom_3457866/default/table?lang=en. • Laal, M. (2015). Barriers to lifelong learning. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*, 28, 2011. • Litser, J. (2016). The principles of adult learning, Breaking Barriers: Research Report. UCL Institute of Education. Prieiga internete: https://epale.ec.europa.eu/sites/default/files/the_principles_of_adult_learning.pdf.
Nacionalinio lygmens šaltiniai
• Gedvilienė G., Malinauskienė D. (2022). Savišvieta, Lietuvos suaugusiųjų švietimo asociacijos leidinys, Mokomės ir dalijamės. 2022, 1 Nr. Prieiga internete: http://www.lssa.smm.lt/lt/wp-content/uploads/2014/09/Savis%CC%8Cvieta_2022_1_galutine%CC%87.pdf. • Gedvilienė, G. et al. (2015). *Suaugusiųjų bendrųjų kompetencijų plėtra*. Kaunas: Vytauto Didžiojo Universitetas. • Lietuvos statistikos departamento Oficialiosios statistikos portalas. https://osp.stat.gov.lt/. • LR Švietimo įstatymas (1991). Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991-06-25 įstatymas Nr. I-1489 „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“. • LRV (2016). LR Vyriausybės 2016-02-18 nutarimas Nr. 162 „Dėl Nacionalinės žmogiškųjų išteklių stebėsenos pagrindų aprašo patvirtinimo“. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/d713d051dbbd11e59019a599c5cbd673/asr [žiūrėta 2022-09-28].

Tyrimai / dokumentai / šaltiniai
• LRV (2021). LR Vyriausybės 2021-03-18 nutarimas Nr. 155 „Dėl aštuonioliktosios Lietuvos Respublikos Vyriausybės programos nuostatų įgyvendinimo plano patvirtinimo“. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/d698ded086fe11eb9fecb5ecd3bd711c. • STRATA (2020). Mokymasis visą gyvenimą. Įpročiai, patrauklumas, barjerai, naudos suvokimas. Gyventojų apklausos ataskaita. • STRATA (2022). Nutarimo dėl NŽIS poveikio įvertinimas, apimant rodiklių atnaujinimo poreikį. • ŠMM (2017). LR švietimo ir mokslo ministro 2017-06-28 įsakymas Nr. V-536 „Dėl mokymosi visą gyvenimą plėtros 2017–2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/8d34ecd05c0411e79198ffdb108a3753/asr. • ŠMSM (2021). LR Vyriausybės programos įgyvendinimo priemonių planas. Projektas konsultacijoms. • ŠMSM (2021). Suaugusiųjų švietimo platforma vieno langelio principu – Individualios mokymosi paskyros (ILA). • Švietimo valdymo informacinė sistema: https://www.svis.smm.lt/ • Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos. Statistiniai rodikliai. Prieiga internete: https://uzt.lt/darbo-rinka/statistiniai-rodikliai/. • Užimtumo tarnyba prie Lietuvos Respublikos socialinės apsaugos ir darbo ministerijos (2022). Darbo rinkos rodiklių archyvas. Prieiga internete: https://uzt.lt/darbo-rinka/darbo-rinkosrodikliuarchyvas/285. • Valūnas, V. (2019). Suaugusiųjų švietimas Alytuje: dabartinis ir rytdiena, Alytaus miesto savivaldybė. Prieiga internete: https://docplayer.lt/183879471-Suaugusi%C5%B3j%C5%B3-%C5%A1vietimas-alytuje-dabartis-ir-rytdiena.html. • Visionary Analytics (2015). Mokomės visą gyvenimą, teminio tyrimo ataskaita. • Visionary Analytics, Estep (2018). 2014–2020 m. Europos Sąjungos fondų investicijų veiksmų programos tarpinis vertinimas. *Lietuvos Respublikos finansų ministerija*.
Savivaldos lygmens šaltiniai
Prienų raj. sav.: • Prienų rajono savivaldybės taryba (2018). Prienų rajono savivaldybės tarybos 2018-06-28 sprendimas Nr. T3-167 „Dėl Prienų rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2018-2020 metų veiksmų plano patvirtinimo“. Prieiga internete: https://www.e-tar.lt/portal/lt/legalAct/042cccd07e9211e8ae2bfd1913d66d57. • Prienų rajono savivaldybės taryba (2020). Prienų rajono savivaldybės tarybos 2020-01-30 sprendimas Nr. T3-1 „Dėl Prienų rajono savivaldybės plėtros iki 2028 metų strateginio plano patvirtinimo“. • Prienų rajono savivaldybės taryba (2022). Prienų rajono savivaldybės 2022–2024 strateginis veiklos planas. Prieiga internete: https://www.prienai.lt/savivaldybe/administracine-informacija/planavimo-dokumentai-ataskaitos/planai/#1648733454-1-64. • Prienų rajono Trečiojo amžiaus universitetas (2017). 2017-2019 mokslo metų Sveikos gyvensenos, dvasinio tobulėjimo ir saviraiškos programa. Prieiga internete: https://spt.prienai.lm.lt/wp-content/uploads/TAU-programa-2017-2019-m-m.pdf. **Šiaulių m. sav.:**

Tyrimai / dokumentai / šaltiniai
• Šiaulių miesto savivaldybės administracija (2022). Įsakymas dėl lėšų skyrimo 2022 m. neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programoms įgyvendinti, Nr. A-932. Prieiga internete: https://svcentras.lt/wp-content/uploads/2022/05/adm_dir_isak_del_lesu_skyrimo-2022-05-20-A-932.pdf. • Šiaulių miesto savivaldybės administracija (2022). Įsakymas dėl Šiaulių miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų 2022 m. prioritetų patvirtinimo, Nr. A-330. Prieiga internete: https://svcentras.lt/wp-content/uploads/2022/05/Isakymas_del_neformaliojo_suaugusiuju_prioritetu_2022.docx.pdf. • Šiaulių miesto savivaldybės taryba (2021). Šiaulių miesto savivaldybės tarybos 2021-12-23 sprendimas Nr. T-505 „Dėl Šiaulių miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2022 metų veiksmų plano“. • Šiaulių miesto savivaldybės taryba. (2022). Dėl Šiaulių miesto savivaldybės 2022–2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo. Prieiga internete: https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/5fd66a41852e11ecb8b0fe92fb660e20. • Šiaulių miesto vietos veiklos grupė (2022). Šiaulių miesto vietos plėtros strategijos metinė/galutinė įgyvendinimo ataskaita už 2021 metus. Prieiga internete: https://testnrda.files.wordpress.com/2022/03/siauliu-m.-strategijos-igyvendinimo-ataskaita_2021.pdf. **Alytaus m. sav.:** • Alytaus miesto savivaldybės administracijos Švietimo ir sporto skyrius (2022). Alytaus miesto savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita. Prieiga internete: http://www.svis.smm.lt/file/manual/Savaivaldybiu_pazanga/2021%20m/2021Alytaus%20m%20sav.pdf. • Alytaus miesto savivaldybės taryba (2016). Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2016-03-30 sprendimas Nr. T-77 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi programų, finansuojamų savivaldybės biudžeto lėšomis, finansavimo ir atrankos tvarkos aprašo patvirtinimo“. • Alytaus miesto savivaldybės taryba (2021), Alytaus miesto savivaldybės 2021–2023 metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: https://alytus.lt/uploads/documents/files/LT/Bendroji%20dalis%202021%E2%80%932023%20m_%20(1).docx?__cf_chl_tk=A7Xlkn4LbhSAKwixr9vef5ZIpJvoLL2liAAJ5Y2zuDo-1673911542-0-gaNycGzNCn0. • Alytaus miesto savivaldybės taryba (2021), Alytaus miesto savivaldybės strateginis plėtros iki 2030 metų planas. Prieiga internete: https://alytus.lt/uploads/documents/files/LT/savivaldybes-administracija/planavimo_dokumentai/Alytaus%20SPP_01_27_Galutinis%20(2).pdf. • Alytaus miesto savivaldybės taryba (2021). Alytaus miesto savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. T-183 „Dėl Alytaus miesto savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“. • Dilienė D., Naginionytė A. (2018). 2013-2018 Alytaus miesto analizė, paruošta „Kurk Lietuvai“. • LR socialinės apsaugos ir darbo ministerija (2019). Švietimas Alytaus miesto savivaldybėje: nevyriausybinių organizacijų įtraukimas. Nacionalinio NVO švietimo tinklo ataskaita. Prieiga internete: https://svietimotinklas.lt/wp-content/uploads/2020/07/Svietimo-analize_NVO-itraukimas_ALYTAUS-MIESTAS.pdf. **Lazdijų raj. sav.:** • Lazdijų rajono savivaldybė (2021). Lazdijų rajono savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita.

Tyrimai / dokumentai / šaltiniai
• Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2017). Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2017-09-22 sprendimas Nr. 5TS-1019 „Dėl Lazdijų rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo ir plano įgyvendinimo koordinatoriaus paskyrimo“. • Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2020). Lazdijų rajono savivaldybės strateginis plėtros planas iki 2027 metų. Prieiga internete: https://www.lazdijai.lt/data/public/uploads/2020/12/spp-iki-2027-m..pdf. • Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Lazdijų rajono savivaldybės tarybos 2022 m. balandžio 28 d. sprendimas Nr. 5TS-1072 „Dėl pritarimo Lazdijų rajono savivaldybės administracijos ir administracijos direktoriaus 2021 metų veiklos ataskaitai“. • Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Sprendimas Nr. 5TS-1070 dėl pritarimo Lazdijų rajono savivaldybės ir savivaldybės mero 2021 metų veiklos ataskaitai. Prieiga internete: https://teisineinformacija.lt/lazdijai/document/63946. • Lazdijų rajono savivaldybės taryba (2022). Sprendimas Nr. 5TS-955 dėl Lazdijų rajono savivaldybės 2022-2024 metų strateginio veiklos plano patvirtinimo. Prieiga internete: https://teisineinformacija.lt/lazdijai/document/62684. • Lazdijų švietimo centras (2021). Viešosios įstaigos Lazdijų švietimo centro 2021–2023 metų veiklos strategija. Prieiga internete: https://www.webpartner.lt/lazdijai/subsystems/meet/question.php?itemID=7919. • Lazdijų žvaigždė (n.d.). Suaugusiųjų švietimo aktualijos aptartos su ekspertu iš Italijos. Prieiga internete: http://www.lzvaigzde.lt/aktualijos-%C5%A1vietimas/naujiena/suaugusi%C5%B3j%C5%B3-%C5%A1vietimo-aktualijos-aptartos-su-ekspertu-i%C5%A1-italijos [žiūrėta 2022-09-29]. **Visagino m sav.:** • Švietimo valdymo informacinė sistema (2022). Visagino savivaldybės 2021 metų švietimo pažangos ataskaita. Prieiga internete: http://www.svis.smm.lt/savivaldybiu-pazanga-test/. • Visagino savivaldybės taryba (2016). Visagino savivaldybės 2016–2022 m. strateginės plėtros planas. Prieiga internete: https://www.visaginas.lt/doclib/qoudgbpydlvznru8qaac58cy8hqy13dv • Visagino savivaldybės taryba (2021). Visagino savivaldybės tarybos 2021-05-27 sprendimas Nr. TS-111 „Dėl Visagino savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2021–2023 metų veiksmų plano patvirtinimo ir jo įgyvendinimo koordinatoriaus paskyrimo. • Visagino savivaldybės taryba (2022). Visagino savivaldybės 2022–2024 m. Strateginis veiklos planas. Prieiga internete: https://www.visaginas.lt/doclib/ufhpbep5w4cjpfbh1v8wmshy5s8ayskq. **Telšių raj. sav.:** • Telšių r. sav. administracijos švietimo ir sporto skyrius (2018). 2018-2022 metų Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo programų įvykdymo ataskaitų suvestinės (pamečiui). • Telšių rajono savivaldybė (2022). Telšių rajono savivaldybės 2022–2024 metų strateginis veiklos planas. Prieiga internete: https://telsiai.lt/lt/strateginio-veiklos-plano-dokumentai. • Telšių rajono savivaldybės taryba (2017). Telšių rajono savivaldybės tarybos 2017-08-31 sprendimas Nr. T1-224 „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017–2019 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“. • Telšių rajono savivaldybės taryba (2020). 2020 m. kovo 26 d. Telšių rajono savivaldybės tarybos sprendimas „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2020–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo“.

Tyrimai / dokumentai / šaltiniai
• Telšių rajono savivaldybės taryba (2020). Telšių rajono savivaldybės tarybos 2020-04-30 sprendimas Nr. T1-119 „Dėl Telšių rajono savivaldybės neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2020–2022 metų veiksmų plano patvirtinimo ir koordinatoriaus paskyrimo. • Telšių švietimo centras (2019). „Telšių rajono suaugusiųjų švietėjų kvalifikacijos tobulinimo/si poreikio tyrimas“. • Telšių švietimo centras (n.d.). Neformaliojo suaugusiųjų švietimo ir tęstinio mokymosi 2017-2019 metų veiksmų plano vykdymas Telšių rajono savivaldybėje.

1 PRIEDAS: NAUDOJAMOS SĄVOKOS

- *Suaugusiųjų švietimas*[122] *(toliau – SŠ)* – tai suaugusiųjų (gyventojų nuo 18 m. amžiaus) dalyvavimas MVG veiklose. MVG siekiama visuose gyvenimo etapuose didinti žinias, stiprinti kompetencijas ir įgūdžius, prisidedančius prie asmeninio ir profesinio tobulėjimo. MVG terminas[123] apima visas tikslingas mokymosi veiklas, įgyvendinamas formaliu, neformaliu ar savišvietos būdu. Priklausomai nuo atliekamų tyrimų ir apklausų dizaino, statistiniai duomenys gali apimti darbingo amžiaus suaugusius gyventojus (18-64 m.) arba kitas amžiaus grupes.
- *Žemos kvalifikacijos asmenys* – tai asmenys, įgiję ne aukštesnį nei vidurinį išsilavinimą (t.y. dabartinė 12 progimnazijos / 4 gimnazijos klasė).
- *Mažas pajamas gaunantys asmenys* - asmenys, kurių mėnesinės pajamos neviršija vidutinio mėnesinio darbo užmokesčio, atskaičius mokesčius (2022 II ketv. rodiklis – 1116,2 Eur[124]). Pastebima, kad oficialaus apibrėžimo šiai gyventojų grupei nėra, siekiant išlaikyti suderinamumą bei nuoseklumą su kitomis iniciatyvomis (pvz. individualiomis mokymosi paskyromis), siūloma naudoti platesnę gyventojų grupę apimantį apibrėžimą, jį lanksčiai taikant, atsižvelgiant į savivaldybei aktualias tikslines gyventojų grupes.

Kas gali priklausyti šioms tikslinėms gyventojų grupėms? Pavyzdžiai:

- Jauna šeima – šeima, kurioje kiekvienas iš sutuoktinių ar asmenų, sudariusių registruotos partnerystės sutartį, yra iki 36 metų, taip pat šeima, kurioje motina arba tėvas, globėjas (rūpintojas) vieni augina vieną ar daugiau vaikų arba (ir) vaiką (vaikus), kuriam (kuriems) nustatyta nuolatinė globa (rūpyba), ir yra iki 36 metų.
- Nedarni šeima – šeima, kurioje yra sutrikę tarpusavio santykiai ir vienas iš tėvų neatlieka vaiko priežiūros funkcijų arba netinkamai elgiasi su kitais šeimos nariais.
- Socialinės rizikos asmenys – vyresni kaip 18 metų asmenys, turintis emocinių, elgesio, socialinių problemų.

---

[122] Neformaliojo suaugusiųjų švietimo sąvoka yra apibrėžiama LR Švietimo įstatyme (16 str.), kuriame numatyta paskirtis „<...> sudaryti sąlygas asmeniui mokytis visą gyvenimą, tenkinti pažinimo poreikius, tobulinti įgytą kvalifikaciją, įgyti papildomų kompetencijų“ (16 str., 1 dalis). Numatoma, kad neformalusis suaugusiųjų švietimas teikiamas „<...> kiekvienam jį pasirinkusiam asmeniui, ne jaunesniam kaip 18 metų“. Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos – Atkuriamojo Seimo 1991-06-25 įstatymas Nr. I-1489 „Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas“, suvestinė redakcija 2022-09-01 – 2022-11-30.

[123] Remiantis Eurostat terminologija adresais: http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Adult_learning_statistics; http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Continuing_Vocational_Training_Survey_(CVTS)_methodology [žiūrėta 2022-09-27]

[124] Lietuvos statistikos departamentas Oficialiosios statistikos portalo duomenų bazė (2022). Šalies ūkio darbuotojų vidutinis mėnesinis darbo užmokestis ir vidutinė valstybinio socialinio draudimo senatvės pensija. Prieiga internetu: https://osp.stat.gov.lt/statistiniu-rodikliu-analize?hash=22c19ca5-1e16-4718-88cf-56506c08ee42#/.

- Socialinės rizikos šeima – šeima, kurioje vyrauja krizė dėl to, kad vienas ar keli šeimos nariai piktnaudžiauja alkoholiu, narkotinėmis, psichotropinėmis ar toksinėmis medžiagomis arba (ir) gaunamą valstybės paramą panaudoja ne šeimos interesams.
- Ilgalaikiai bedarbiai - asmenys iki 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 6 mėnesius, ir asmenys nuo 25 metų, kurių nedarbo trukmė viršija 12 mėnesių, skaičiuojant nuo įsiregistravimo teritorinėje darbo biržoje dienos.
- Vyresnio amžiaus žmonės - Europos Komisija vyresnio amžiaus darbuotoju laiko asmenį, kuris yra 55 metų amžiaus arba vyresnis.